

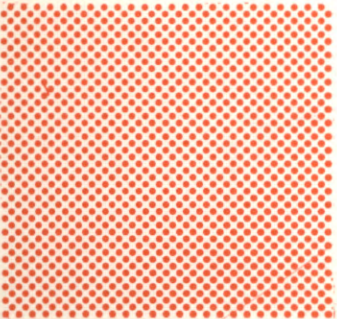
RØDE FANE

TIDSSKRIFT FOR
KOMMUNISTISK TEORI OG DEBATT

KLASSKAMPEN
FOR DEN RØDE FANE
KOMMUNISTISKE
UNGDOMSFOREBUND

Nr. 6

Flertallets landsmøterepræsentanter
bryter med Internationalen.
... partiets enhet.

**NKP
50 ÅR**

Ta opp den tråden NKP slapp!

Frå Redaksjonen

KVA KJEM RØDE FANE MED NESTE ÅR?

Når dette nummeret går til prenting, er ikkje planane for kva vi skal ta opp i bladet framover heilt fastlagt. Mellom dei emna vi arbeider med eller har til drøfting, kan vi nemne: **Kommunistane sitt syn på det borgarlege militærapparatet, LO 75 år — styrk fagrørsla si kampkraft, Banksosialisering — kommunistane sitt syn, Kvifor er det boligkrise?, Fiskarane i Norge — klasseanalyse, Kulturrevolusjonen i Kina, Kva kan gjere Norge til EEC-medlem?, Kva slag parti blir SV?, Kvinnene og retten til arbeid.**

Noko av dette vil bli teke opp som hovudtema, andre ting kjem som artikkelseriar over fleire nummer, noko kjem som einskilde artiklar. Det vil bli eit hovudoppslag i kvart nummer, men vi går inn for at hovudoppslaget ikkje tek større plass enn at det også blir godt rom for anna stoff — aktuelle kommentarar — og ikkje minst: debatt.

Er det andre emne du meiner vi bør ta opp, så skriv til oss om det. Skriv også kva du meiner om bladet no. Synast *du* det er for mykje stoff i kvart nummer — eller bør det vere meir? Er det ting vi ikkje ofrar nok plass? Kva kan vi gjere for å nå fleire lesarar? Adressa vår finn du nedanfor.

1000 NYE ABONNENTAR — EI GOD BYRJING

Slik det ser ut no — midt i november — skal det vere råd å nå målet med 1000 nye abonnentar før nyåret. Vi har dermed bygd opp eit fond som gjer at vi slepp å tære på middel som Oktober forlag treng til å gje ut andre bøker og hefte, i alle fall ei tid framover.

Vi ser dette berre som eit utgangspunkt. Enno er det slik at storparten av opplaget blir seld i laussal. Vi reknar med at de fleste av desse kjøparane er faste lesarar. Bladet ville stå tryggare om desse teikna seg som abonnentar. Det er høve til å teikne gruppeabonnement — slik at fleire tingar bladet saman og får det send til ei adresse. Dersom du vil tinge bladet — i gruppeabonnement eller som einskildabonntent, kan du berre sende oss ein lapp med namn og adresse, og oppgi kva nummer du tingar frå — og kor mange eksemplarar du skal ha om det er gruppeabonnement. I det første nummeret du får følgjer det så med ein postgirotalong du kan betale med.

Redaksjonen

UTGITT AV ARBEIDERNE KUNISTPARTI (MARXIST-LENINISTENE)

RØDE FANE

TIDSSKRIFT FOR
KOMMUNISTISK TEORI OG DEBATT

Nr. 6. 1973 2. Årg.

Redaktør og ansvarlig utgiver: Knut Johansen.

Adresse: Røde Fane, Forlaget Oktober A/S, Postboks 8379, Hammersborg, Oslo 1.

Postgiro: 2 20 84 78.

Abonnement 30 kr. for året (6 nr.).

INNHOOLD

NKP 50 år

Espen Haavardsholm: Et dikt til NKP	s. 1
Om å skrive NKPs historie	s. 4
1923 — Tranmæl eller NKP	s. 6
NKP i 30-åra	s. 17
NKP etter krigen	s. 32

Klasseanalyse

Hvor går grensene for arbeiderklassen?	s. 39
Funksjonærene og arbeiderklassen	s. 40

Sosialisme/kapitalisme

Sosialisme i Aust-Europa?	s. 44
Bo Gustafsson: Det nye økonomiske systemet i Ungarn (II)	s. 46

»Venstre»-opportunisten

»Venstre»-opportunisten i Norge (II)	s. 51
--------------------------------------	-------

Internasjonalt

Abu Fadi: Den palestinske revolusjonen vil seire!	s. 60
---	-------

Debatt

Hans Ebbing:	
Enhetsmakeri og sitatfusk	s. 69
Svar til Ebbing	s. 72

NKP 50 ÅR

Espen Haavardsholm:

Et dikt til NKP

1.

Tretten år etter får jeg vite
at den gamle historielæreren min
var NKP'er. Jeg husker timen
om Pariskommunen på Ila skole
– de gulaktige veggene.
luftkanalene, svampen
og de korsformede vinduene
ut mot asfalten, vollgraven
og de spydformede gjerdesprossene
seks etasjer nedenfor.
– Tenker på hvordan
det gikk NKP –
den mettede stillheten
blant femtenåringene i klassen
da Wengern gikk gjennom lekse
om kommunardene. Å, han visste
hva han gjorde, Weng –
han visste hva slags jord
våre kropper skulle vokse i.
Strebere lo han av.
Dumhet tok han alvorlig.
Unge folk likte han:
En usårbar lærer.

2.

– Men kameratene dine, Weng:
hvor ble det av dem?

– Den mørkhudede gutten i hjørnet
som aldri grep ordet på møtet?
– Den fregnede kona til fagforeningslederen
som fødte ham seks barn?
– Drankeren? – Overløperen?
– Den stygge unge piken
som trakk sveiven på stensilmaskinen?
– Den rødhårede odølen
som bokset i Folkets Hus?
– Hvor mange var dere
i motstandscella?
– Hvor er de nå?
Du er eldre enn meg, Weng.
Jeg kan ikke dømme
om livet ditt.
Men den gangen lærte du oss
ikke å spørre:
– Hvem ble tatt?
– Hvem bukket under?
Historie, sa du da,
er å lære å spørre:
– Hvem overlevde?
– Hva kan vi lære nå
av feilene som da ble gjort?
Husker en hvithåret NKP'er
som bodde i nabo-oppgangen
da jeg var gutt:
sikkerhetslenke, yale-lås

og schäfer som gneldret
 truende, hver hang vi ringte på
 for å selge merker.
 husker en uteligger,
 i plankehytte på Skullerud,
 med røyk fra taket
 – så aldri folk,
 kom ut med borse
 i handa, hadde skrevet
 med røde bokstaver,
 tvers over plankeveggen sin:
 GI MEG DE RENE OG RANKE
 DE FASTE OG STERKE MENN
 DE SOM HAR TÅLMOD OG VILJE
 OG ALDRI I LIVET GÅR HEN
 OG SELGER MIN STORE TANKE
 MEN KJEMPER TIL DØDEN FOR DEN.
 Husker andre.
 Husker vennlige folk.
 Husker den krigsskade
 lagerekspeditoren på 1.90,
 som måtte ha følge av datteren
 til jobben hver morgen.

Husker den feirede sekstiåringen
 som skalv foran de unge studentene
 i auditoriet, og likevel sa:
*Jo, jeg støtter innmarsjen
 i Tsjekkoslovakia. Innmarsjen
 var nødvendig.*
 Visst hadde dere mot.
 Visst har dere stått fast
 i den tida da alle andre
 begynte å vike.
 – Men hvorfor forsvant folk
 mellom fingrene på dere?
 – Hvorfor ble den mørkhudede
 ikke satt i arbeid?
 – Hvorfor begynte bokseren
 å drikke 1. mai?
 – Hvorfor gikk den fregnede kvinnen
 fra mannen sin?
 – Hvem av dere drev studier
 med den stygge unge piken?

3.
 Husker det dødsstille

klasseværelset, kastanjenes
knyttede knopper i den skarpe
vårvinden utenfor, slakten
ved barrikadene:

»Nederlag – men hvem fortsatte
arbeidet?»

»Heltemot – men kan det være sant
at de beste dør?»

Du er eldre enn meg, Weng.

Du kan dømme bedre enn jeg
om NKP's liv.

Vi spør:

– Hvorfor ble det tomt etter dere?

Hvorfor ble dere så aleine?

Svar gjerne:

Dere er for unge.

Hos oss gikk de beste under.

Dere skjønner intenting.

Men historie, sa du da,

er å lære å spørre:

– Hvem overlevde?

– Hvordan gikk det etterpå?

– Hva kan vi lære nå

av feilene dere da gjorde?

Om å skrive NKPs historie

Mange har tidligere gitt sitt bidrag til forståelsen av NKPs historie, og i jubileumsåret er det grunn til å tro at flere vil følge etter. Utgangspunktet for disse skriviene vil være svært forskjellige, det er derfor ingen overraskelse at også konklusjonene blir som natt og dag.

Når Røde Fane i dette nummeret setter søkelyset på historia til Norges Kommunistiske Parti må vi først klargjøre hva vi mener er det riktige utgangspunktet for studier av NKPs historie. Historien er historien om klassekamp. Alle som går til historien har med seg sitt eget standpunkt til dagens klassekamp. Dette er et like elementært som nødvendig utgangspunkt.

HVEM HAR SKREVET HISTORIEN OM NKP?

De som har skrevet NKPs historie til nå, har stort sett vært borgere og antikommunister, med sitt klassestandpunkt. Eller de har vært venstresosialdemokrater som ikke har hatt et klart utgangspunkt ut fra folkets kamp, — eller ikke har klart å fri seg fra den antikommunistiske borgerlige historietradisjonen i Norge. Dessuten har vi dagens NKP-ledere som liker å slå seg sjøl på brystet av fordums bragder, men samtidig for all del vil unngå den påminnelse om sitt eget politiske forfall som en gjenoppliving av partiets revolusjonære historie vil vise. I den seinere tid har vi i tillegg fått »venstristene» i KAG/Bergen og KUL i Oslo, som i Kominterns og NKPs historie søker ammunisjon mot de revolusjonære i dag, mot AKP(m-l) og Rød Ungdom.

Alle disse har ytt sitt bidrag til historia, ut fra sitt standpunkt. Når borgerlige historikere stort sett »mister» NKP et stykke ut i 20-åra, så er det fordi de stort sett konsentrerer historien om parlamentet og ikke folkets kamp, — fordi de gjerne vil framstille det reformistiske DNA som den radikale motpart til de borgerlige partiene, og fordi de i antikommunismens tjeneste vil framstille NKP som et unasjonalt parti, som redskap for det dengang revolusjonære Moskva.

SOSIALISTISK VALGFORBUND OG NKPs HISTORIE

Når Berge Furre i SVs presentasjonsprogram i fjernsynet foran valget framstiller den progressive tradisjonen som linjen Jaabæk, Tranmæl, Nygaardsvold, da er framhevingen av de to ledende sosialdemokratiske klassesamarbeidsmenn

som forbilder, en historisk gjenspeiling av SVs vaklende holdning til høyre-sosialdemokratiet i dag. At Reidar Larsen ikke protesterer mot at NKP ikke ble tatt med i den progressive tradisjonen, på tross av at NKP kom i kamp *mot* disse forbildene hver gang partiet sto i kamp *for* folkets interesser, får vi ta som et talende uttrykk for den ytterst tvetydige holdning dagens reformistiske NKP-ledelse har til partiets revolusjonære fortid – sjøl i et jubileums-år.

Også «venstristene» har sine grunner til å fortelge historien. KAG i Bergen har med stor energi startet en «opprydningsaksjon» mot Komintern-tradisjonen. KAGs virksomhet til nå har i stor grad vært viet det edle formål å vise hvilken «stalinistisk råttenskap» ml-bevegelsen av i dag har sine røtter i.

KAG framstiller seg sjøl som de «sannhetssøkende», mens AKP(m-l) framstilles som «apologeter», det vil si at vi forsvarer den kommunistiske tradisjonen ved å tildekke sannheten. Men deres sannhet bygger på en rik flora av borgerlig, antikommunistisk, trotskistisk og reformistisk historieskriving. Til slike «sannhetssøkere» bør vi si: Når det sanne bilde av Komintern ikke er gitt, skyldes dette nettopp denne litteraturen. Den er uttrykk for et standpunkt mot folket og kommunistene, under dekke av vitenskapelig historieskriving.

Vi vet bedre: Kominterns og NKPs historie kan bare skrives av folk som har tatt folkets standpunkt som et bevisst og offensivt utgangspunkt for å beskrive historiens klassekamp.

For tenk om ml-bevegelsen i 1960åra og begynnelsen av 1970åra om ei tid skulle skrives av høyresosialdemokratene og historikerne John Sannes og Magne Skodvin, eller av venstresosialdemokratene og historikerne Berge Furre og Hans Fredrik Dahl, for ikke å snakke om åpent borgerlige historikere. Eller hvordan ville vår historie tedd seg for Harald Bernsen i KUL eller Hans Ebbing i KAG? Vi kan være sikre på to ting, det ville være uhyre vitenskapelig i form og uhyre feilaktig i innhold.

Er det noen som helst grunn til å tro at NKPs historie har fått en annerledes behandling? Med andre ord bør vi ha et offensivt og «kildekritisk» utgangspunkt når vi går til NKPs historie. Vi må innse at den må skrives fra grunnen av, og at det bare kan gjøres av oss, av kommunistene i dag. Det er de revolusjonære av i dag som kan skjønne hvor mye det krever av virkelige undersøkelser av folkets kamp før all den ubalansen borgerlig historieskriving har skapt kan veies opp, slik at vi kan gå løs på mytedannelsene om historia til Norges Kommunistiske parti.

Torstein Haldorsen.

RØDE FANE har tidlegare i år tatt opp emne om NKP i desse artiklane:

- *NKP 50 år – trengs det et nytt kommunistisk parti?* (Foredrag av Sigurd Allern). RF nr. 3/73 («Monopolkapitalen i Norge»).
- *Om freistnadene på å få i stand ein valfront i 1924.* RF nr. 4/73 («AKP(m-l) og valget»).
- *NKP og stortingsvalg.* Samme nummer.
- *Tranmæl, DNA og enhetspolitikken.* RF nr. 5/73 («Etter stortingsvalget»).

1923- Tranmæl eller NKP?

I november 1923 besluttet flertallet på DNAs landsmøte å bryte forbindelsen med Den kommunistiske internasjonale. Mindretallet forlot møtet og dannet Norges Kommunistiske Parti. Tranmæl i DNA hevdet at det nye partiet lå til høyre for DNA og var et parti som ikke hadde noen plass i norsk politikk, men bare var til for å sette Moskvas diktat ut i livet. Dagens kommunister hevder at bruddet var et uttrykk for kamp mellom to linjer: ei som gikk ut på å støtte og å gå i spissen for arbeidsfolks kamp, og ei som innebar forræderi av kampen under dekke av en del venstrefraser. NKP holdt fast på de kommunistiske prinsippene og medlemskapet i Komintern. Det var dette partiet, og ikke Tranmæls »masseparti på hjemlig grunn» som viste seg i stand til å lede den norske arbeiderklassen i kamp året etter.

DNA I 1918

I 1918 skjedde det noe i den norske arbeiderbevegelse som var nokså enestående i Vest-Europa: Det norske arbeiderparti ble overtatt av en radikal retning som lenge hadde stått i opposisjon til den reformistiske linja som ble ført. Den gamle ledelsen ble feid vekk.

Grunnlaget for dette var en opposisjon som hadde vokst til en massebevegelse. Den voldsomme dyrtida i 1917 hadde ført til masseaksjoner med revolusjonære perspektiver. Den russiske revolusjonen ga bevegelsen økt kraft, og klarere perspektiv mot sosialismen. Arbeiderrådene som vokste fram i 1918 var uttrykk for det samme. Dessuten krevde arbeiderne organer som kunne lede an i kampen, og ikke hindre den, slik ledelsen i LO og DNA hadde gjort.

Spørsmålet var nå om DNA med sin nye

ledelse ville makte å ivareta og føre videre denne bevegelsen.

DNA var fra 1918 et revolusjonært parti, og det hadde oppslutning fra størstedelen av arbeiderklassen. Det var et bra utgangspunkt. Men de ideologiske motsetningene i partiet var framdeles store. Dessuten var partiet slett ikke renset for gamle reformister. Mange av dem, med Landsorganisasjonens formann Ole O. Lian i spissen, valgte å bli i partiet – for å vente på bedre tider. Vedtaket fra landsmøtet i 1918 gir uttrykk for alt dette: at partiet er revolusjonært, at det er teoretisk uklart, at det ønsker å holde på de gamle reformistene foreløpig ved å gi dem – i alle fall i ord – visse konsesjoner:

»Som et revolusjonært klassekampparti kan sosialdemokratiet ikke anerkjenne de besiddende klassers rett til økonomisk utbytting og

Dyrtidsdemonstrasjon i Trondheim.

undertrykkelse av arbeiderklassen, selv om denne utbytting og undertrykkelse støtter seg til et flertall i folkerepresentasjonen.

Det norske Arbeiderparti må derfor forbeholde seg retten til å anvende revolusjonær masseaksjon i kampen for arbeiderklassens økonomiske frigjørelse.

Landsmøtet er imidlertid av den oppfatning at Det norske Arbeiderparti som et politisk parti i første rekke bør virke for å samle arbeiderklassen til arbeidet for gjennom valgene å erobre den politiske makt.

Men partiet kan ikke forholde seg likegyldig overfor den kamp som føres av andre arbeiderorganisasjoner. Landsmøtet hilser derfor med glede dannelsen av arbeider- og soldatråd.»

I partiet fantes elementer som var som ild og vann. Hvordan partiet skulle utvikle seg var ennå ikke avgjort.

Det så først bra ut: I 1919 meldte DNA

seg inn i den nystiftede 3. Internasjonale (Komintern). Men det var aldri enighet om dette i partiet, og på landsmøtet i november 1923 meldte et flertall seg ut av Komintern.

I formen var det altså dette spørsmålet som splittet DNA. I virkeligheten kunne det bare skje, fordi spørsmålet om forholdet til Komintern rørte ved grunnleggende motsigelser i partiet. Motsigelser av en slik art at partiet før eller seinere måtte sprekke. Jeg skal komme mer inn på det seinere i artikkelen.

Men det er nødvendig, for å få med bakgrunnen for NKP's stiftelse, først å si litt om Komintern.

KOMINTERN OG BAKGRUNNEN FOR DEN

Internasjonale arbeiderorganisasjoner

var ikke noe nytt. Fra Karl Marx grunnla den første Internasjonale hadde de hatt en viktig funksjon for utveksling av erfaringer, samordning av aksjoner og ideologisk kamp. Etter hvert som arbeiderbevegelsen vokste seg sterkere ble et spørsmål påtrengende: Skulle de internasjonale arbeiderorganisasjonene også kunne sikre enhetlig handling? Det som skjedde med den 2. Internasjonale før 1. verdenskrig stilte problemet meget skarpt. Den kampen som kommunistene i den 2. Internasjonale med Lenin i spissen førte, kunne ikke hindre at ledelsen i mange av de sosialdemokratiske partiene stadig ble mer råtten. På tross av stadige resolusjoner mot krigen, kapitulerte de i 1914 for imperialismens krigshysteri.

Under krigen ble det gjort forberedelser til å danne en ny revolusjonær arbeiderorganisasjon. Revolusjonens seier i Russland, samtidig som det var revolusjonære stormer i en rekke land, stilte dannelsen av en ny, revolusjonær Internasjonale som en av de fremste oppgavene. Perspektivene på en revolusjon i verdensmålestokk skapte behov for en internasjonal ledelse, et kommunistisk verdensparti. I mars 1919 ble Komintern dannet. Formålsparagrafen begynte slik:

»Den kommunistiske Internasjonale, – Den internasjonale arbeiderassosiasjon er en sammenslutning av de kommunistiske partier i de forskjellige land til et enhetlig kommunistisk verdensparti. . . . »

Da Kominterns 2. kongress kom sammen i 1920 var situasjonen forandret. Revolusjonen hadde lidd nederlag en rekke steder. Det hadde vist seg at det som manglet nettopp var kommunistiske partier i de forskjellige land. Samtidig hadde Kominterns popularitet brakt mange forskjellige slags partier dit. Både for å sikre arbeiderklassen mot kapitalens begynnende offensiv og for å kunne »gripe dagen og timen» i nye revolusjonære situasjoner som raskt kunne komme, var det av avgjørende betydning å skape kommunistiske partier av de mer eller mindre revolusjonære partier som

fantes. Dette var ikke blitt mindre nødvendig av at den 2. Internasjonale – forræderne fra den 1. verdenskrig – hadde begynt å røre på seg igjen.

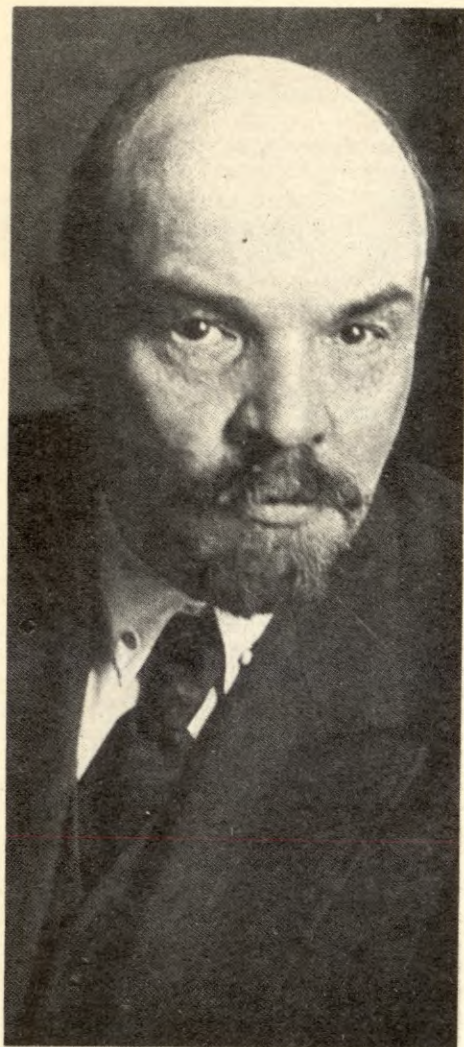
Dette var bakgrunnen for de 21 betingelser for opptak i Komintern som ble vedtatt på den 2. kongress – de såkalte »Moskva-tesene». Siktepunktet var nettopp å legge grunnlaget for å omdanne partiene til kommunistiske partier, ved å trekke en skarp skillelinje mellom reformismen og kommunismen i ideologi, politikk og organisering. Partiene måtte anerkjenne at det fantes to linjer i arbeiderbevegelsen, og trekke konsekvensene av det. Dette måtte gjennomsyre propaganda og agitasjon, arbeidsmetoder og organisering, holdningen til reformister i og utafor partiet osv. Skulle dette bli noe mer enn papirvedtak, måtte Komintern også kunne styre denne utviklingen. Organisasjonen måtte være bygget opp etter den demokratiske sentralismens prinsipper.

HVORFOR VAR »MOSKVA-TESENE» SÅ VANSKELIGE Å GODTA?

Når »Moskva-tesene» skapte så store problemer for ledende DNA-folk med Tranmæl i spissen, var det ikke fordi de brakte fram grunnleggende nye prinsipper. Moskva-tesene var ikke annet enn en sammenfatning av de erfaringene arbeiderbevegelsen i verden hadde nådd – den seierrike revolusjonen, og de som led nederlag. Dette var hele grunnlaget for Komintern, og mange hadde sagt seg enige i ord. Det som var nytt med »Moskva-tesene» var at de forskjellige partiene nå måtte trekke konsekvensene av dette. *De måtte ta skrittet fra å være revolusjonære i ord, til å bli revolusjonære også i handling.*

Det var dette skrittet Tranmæl ikke kunne ta.

DNA godtok først Moskva-tesene – riktignok med en rekke reservasjoner. Så var det kamp om dem i flere år, før Arbeiderpartiet i november 1923 ble

Lenin

splittet, og flertallet forlot Komintern. Det blir vanligvis sagt at det var ikke så rart – DNA var et masseparti, og tesene passet dårlig med norske forhold. Men det var ingen som krevde at DNA skulle

forandre seg over natta. Med utgangspunkt i det partiet det var, skulle det *omdannes* til et kommunistisk parti – ved å stå fram i klar front *mot* reformismen og kvitte seg med de verste reformistene i egne rekker, ved *gradvis* overgang fra kollektivt til individuelt medlemskap osv.

Spørsmålet var om man ønsket et kommunistisk parti, og det var igjen et spørsmål om man ønsket den kommunistiske teori virkeliggjort.

For Tranmæl var saken klar. Han var ikke bare imot et kommunistisk parti, han var imot mesteparten av det den kommunistiske bevegelsen sto for. Et intervju i avisa »Ny Tid» i 1922 viser det tydelig:

Martin Tranmæl

»Vi anser alle arbeidere som kvalifisert til medlemskap i partiet og fagorganisasjonen. Bedriftene skal erobres fra arbeidsplassene av, og av de arbeidere som arbeider der. Kan hende går det langsomt, men det vil gå sikkert. Og med den økede makt på arbeidsplassene skal vi skaffe oss kontrollen over bedriftslivet og produksjonen. Etter min mening er det der vi må begynne.

Moskva er en politisk organisasjon som ikke bygger nedenfra, men ovenfra. Moskva operer med elite-mennesker og elite-organisasjoner. Moskvas diktatur er – eller synes i alle fall å være – mer av politisk enn av økonomisk karakter, og Moskvas metoder er politiske, ofte så politiske, at det forekommer meg som om Moskva står i fare for å skille politikken eller i alle fall den politiske taktikk fra det økonomiske grunnlag.

Moskvas ytterliggående krav om bruk av våpen i klassekampen »nødvendigheten av bevæpning» er en understrekning av de politiske kampmidler på bekostning av de økonomiske».

Videre heter det at staten bryter sammen av seg selv når det økonomiske grunnlag forandres, og det økonomiske grunnlag vil forandres ved at bedriftsrådsbevegelsen gradvis vokser frem til en maktfaktor i det økonomiske liv. I en uttalelse tidligere ville han erstatte arbeiderklassens »bevæpning» med »økonomisk masseaksjon».

Partiets betydning blir ikke stor når den økonomiske utvikling kommer til et punkt hvor staten ramler sammen av seg sjøl. Politikken blir ikke annet enn parlamentarisk arbeid. Arbeiderklassens rolle blir å drive »økonomisk masseaksjon» eller »revolusjonær masseaksjon» som det heter et annet sted. Hva dette betydde var litt vanskelig å få klart. Og det er ikke så rart – for i virkeligheten betydde det ingenting. Det var en frase som en kunne drive den mest klasseforræderske politikk bak, og det var det Tranmæl kom til å gjøre.

**ET REVOLUSJONÆRT
PARTI MÅ KVITTE SEG
MED ALLE REFORMISTER**

Tranmæls »teori» ga ikke anvisning til noen som helst slags handling. Heller ikke til løsningen av et av partiets største problemer – reformistene i partiets egne rekker.

Sjøl om noen av de verste av dem hadde forlatt partiet etter at det meldte seg inn i Komintern, var det mange nok igjen. Folk som Landsorganisasjonens formann Ole O. Lian ble i DNA fordi de følte at tiden og Tranmæl arbeidet for dem. Det var, tross alt, bedre å tilhøre et stort reformistisk parti, enn et lite.

Medlemskapet i DNA forhindret overhodet ikke Lian & Co. i å fortsette sin arbeiderfiendtlige politikk. Forskjellen var bare at de nå satt tryggere – den tidligere fagopposisjonsmann Tranmæl fant det ikke lenger opportunt å angripe dem.

Så lenge folk som Lian fikk være i partiet, og attpå til ble beskyttet av framstående opposisjonsmenn som Tranmæl, var det vanskelig å komme til for dem som satte arbeiderklassens interesser over Lians. Det kunne i alle fall ikke skje uten kamp – både mot den reformistiske ledelsen, og dem som holdt sin vernende hånd over dem.

At DNA heller ikke med sin nye ledelse var i stand til å gå i spissen for arbeiderklassens kamp, viste seg så snart det kom vanskeligheter. Fra omkring 1920 ble det vanskeligere å være revolusjonær her i landet, som i de fleste andre land. Etter krigskrisa satte inn, og akkurat som arbeiderklassen hadde betalt for de gode tidene, skulle den nå betale for de dårlige. Lønningene skulle presses nedover. Og viktigst av alt: arbeiderklassens kampkraft måtte knekkes. Statsmakt og domstoler, politi og militære ble tatt i bruk og Samfunnshjelpen vokste fram – alt for å hjelpe kapitalen til å gjenvinne kontrollen. For arbeiderklassen var fremdeles svært så kampvillig, både til å forsvare seg mot kapitalens angrep og til å kjempe for revolusjonen i en ikke alt for fjern framtid.

DNA som parti var helt ute av stand til

å møte dette, og arbeiderklassen ble stående uten organisert ledelse. Eller rettere, med den gamle LO-ledelsen som fortsatte å forråde arbeidernes kamp.

JERNBANESTREIKEN, STORSTREIKEN, VOLDGIFTSDOMMENE

Konsekvensene for arbeiderklassen var en rekke alvorlige nederlag i klassekampen.

Den første var *Jernbanestreiken*, hvor arbeiderne måtte gi seg uten å oppnå noe resultat i det hele tatt. Mange mente at streiken burde ha vært utvidet slik at jernbanefolkene hadde sluppet å kjempe alene. »Klassekampen» (Ungdomsforbundets avis) tok til orde for en ny ledelse i LO.

Så – i 1921 kom *Storstreiken*. Bakgrunnen var et frontalangrep på *sjøfolkens* lønninger. De som hadde ofret liv og helse for redernes profitt, skulle nå betale krisa med voldsomme lønnsnedslag. LO-ledelsen var nødt til å ta kamp på det. Men ikke for å oppnå resultater – det anså de som umulig – men »for å styrke moralen i organisasjonen». På norsk betydde det vel å styrke *tiltroen til ledelsen*.

Streiken ble ført fullstendig passivt og endte med nederlag. Særlig forbitrelse vakte det at LO-ledelsen ikke engang greide å sikre at arbeiderne fikk jobbene sine tilbake. Mange steder fortsatte streiken etter at den var avblåst av ledelsen, for å sikre at alle fikk igjen plassene sine – og med godt resultat. Mot LO-ledelsens kapitulasjon hevdet stadig flere arbeidere at kamp nyttet.

Arbeiderpartiet hadde ingen linje i denne konflikten – *Lian var jo et framtreddende medlem*. Tranmæl i »Arbeiderbladet» rettet hovedskyttet mot dem som kritiserte ledelsen i en slik vanskelig tid.

Året etter var kapitulasjonen fullstendig. Da var Arbeiderpartiets stortingsrepresentanter med på å vedta loven om *tvungen voldgift* for ett år. Tranmæl som

personlig var mot loven, gjorde lite for å kjempe sin linje igjennom. Avgjørelsen ble overlatt til LO's ledelse. Foruten de som der stemte for den og en del av partiets parlamentarikere, hadde den neppe mange tilhengere. Kapitalen kunne glede seg, og de voldgiftsdommene som falt, var verre enn noen hadde fryktet. Arbeiderpartiet av 1918 hadde vist at det ikke klarte å være noen skikkelig ledelse for arbeiderklassen. Så lenge ledende krefter i partiet så det som viktigere å forsvare reformisten Lian mot angrep fra arbeiderklassen, enn å lede arbeiderne til kamp mot kapitalens angrep var det umulig. Det måtte bli brudd, spørsmålet var hvor det ville gå.

Striden om Moskva-tesene viste at ledende elementer i Arbeiderpartiet, med Tranmæl i spissen, ikke ønsket noe kommunistisk parti, fordi de ikke delte den kommunistiske teori. De ville beholde et bredt masseparti – det vil si: *et parti hvor reformisten Lian kunne forråde arbeiderklassens kamper i fred, og parlamentarikere på tingen pusle med sitt ubundet av prinsipielle retningslinjer – mens partiet sjøl ga en revolusjonær begrunnelse for det som ble gjort*. Slik var det partiet Tranmæl ønsket seg – og slik ble det.

Arbeiderklassen hadde høstet erfaringer det siste året som ropte på en annen ledelse. En ledelse som var fri for reformister av Lians type; som tvertimot kunne lede an i kampen mot dem. En ledelse som kunne *lede* arbeiderklassen i kampen, ikke stille seg ved siden av eller i veien for den.

Den russiske revolusjon var blitt møtt med begeistring og entusiasme av arbeiderne i Norge. Og ikke bare som noe fjernt i et fremmed land – den hadde brakt perspektivene på sosialismen nær. Alt tyder også på at størstedelen av den norske arbeiderklassen var for Komintern. Da Tranmæl ved årsskiftet 22/23 forsøkte å få Arbeiderpartiet ut av Komintern, ble det møtt med forundring og motstand, og Tranmæl måtte gå til foreløpig retrett.

Det var to klare linjer som sto mot

hverandre før bruddet i DNA, både i teori og i praksis.

Allikevel kom splittelsen til å følge delvis uklare linjer.

SPLITTELSEN

Bakgrunnen for det var at flere av de ledende Komintern-tilhengerne i partiet, særlig *Olav Scheflo* og *Halvard Olsen* sto for lite progressive standpunkter i norsk klassekamp. Begge hadde vært blant de aller ivrigste forkjempere for loven om tvungen voldgift – og var det noe arbeidsfolk hatet var det den loven. Scheflo hadde tolket Kominterns enhetsfrontparole som en koalisjonsregjering med deler av Bondepartiet og Venstre – det gjorde heller ikke noe særlig godt inntrykk.

Tranmæl var flink til å utnytte dette i striden. Han hevdet med styrke at han og hans følgesvenner sto til venstre for Komintern, for ikke å snakke om dens representanter i Norge.

Typisk nok kalte DNA sitt nye ungdomsforbund for Venstre kommunistisk Ungdomsforbund.

Den diskusjonen som ble ført før bruddet var også ofte forvirrende, og brakte ikke alltid de grunnleggende spørsmål fram. Det var diskusjoner om Kominterns paroler, særlig enhetsfrontparolen, men feilaktig framlagt av noen av de ledende norske tilhengerne. Det var diskusjoner om partiet ut fra Moskva-tesene, men ofte druknet de prinsipielle skillelinjene i demagogien om «masseparti» eller «utenlandsk diktat».

Mye av diskusjonen foregikk også på topplanen. Den norske arbeiderklassen var lite skolert, og fikk neppe heller så god orientering i hva striden dreide seg om.

Mange revolusjonære arbeidere ble derfor stående i DNA, fordi de mente det var det mest revolusjonære partiet. Og en del folk kom inn i NKP på falskt grunnlag – fordi de sympatiserte med en politikk som verken var kommunistisk eller revolusjonær.

Dette kom til å prege både DNA og NKP i tida framover. For DNA betydde det økt press for å skjule høyre-politikken bak «venstre»-fraser, og det ble et viktig trekk ved partiet i åra framover.

For NKP betydde det en lang og seig kamp med ledende høyreopportunist og reformister i egne rekker. Det gjorde ikke saken bedre at det ser ut til at få kommunister var klar over faren fra starten av, slik at en stor del av partiledelsen kom til å bestå av slike folk. De var flinke til å snakke, og hadde fra før av ledende posisjoner i parti og fagbevegelse. Innen 4 år var både formannen, nestformannen, redaktøren av hovedorganet og en del andre «prominente personer» ute av partiet.

For øvrig kan følgende tall si litt om styrkeforholdet mellom NKP og DNA like etter splittelsen:

Av 40 aviser gikk 11 til NKP. Stortingsgruppa delte seg nøyaktig i to – 14 representanter til hvert parti. Størstedelen av Ungdomsforbundet fulgte NKP ved splittelsen. Pr. 1/1 –24 hadde partiet 13 960 medlemmer – av dem bare 500 i Oslo. Bergen, Trondheim, Hordaland og Telemark var partiets sterkeste fylker – her lå de godt over DNA.

DNA beholdt 40 000 av 52 000 medlemmer før splittelsen. Av disse var nesten halvparten fra Oslo.

JERNSTREIKEN

Mens de siste, hektiske diskusjoner fant sted i DNA hadde jernarbeiderne i Oslo startet sin egen kamp. Den «ulovlige» jernstreiken varte i 7 måneder, og var den hardeste streikekamp arbeiderklassen til da hadde utkjempet.

Den viste med all tydelighet at splittelsen i 1923 ikke var en strid om ord, men et spørsmål om hvilken vei arbeiderbevegelsen skulle gå.

Bakgrunnen for streiken var en lønnsreduksjon på et tynt formelt grunnlag. Samtidig steg prisene, og streiken ble møtt med sympati langt ut over arbeider-

bevegelsens rekker. Streiken var ledet av kommunister, valgt ut fra den tilliten de hadde blant arbeiderne.

Denne streiken førte til et hardt oppgjør i arbeiderbevegelsen. For kapitalen, som stolte på LO-ledelsen men ikke på arbeiderne, var det et prinsippsspørsmål å knekke den. Det sa de også klart ifra. Middelet var å erklære lockout i samband med en annen konflikt, og å nekte å forhandle før jernstreiken var nedlagt. LO-ledelsen hadde bare to utveier, enten for en gangs skyld å kjempe for å oppnå resultater, eller å være kapitalen behjelpelig med å nedlegge jernstreiken. Det ble sjølsagt det siste.

Men det var ikke så lett. Jernarbeiderne var innstilt på å slåss, og de hadde enorm støtte i arbeiderklassen. Brev og resolusjoner med støtte til jernarbeiderne og krav til LO-ledelsen at nå måtte den ta seg sammen og slåss, strømmet inn.

Det var vanskelig for LO-ledelsen å nedlegge en streik som hadde så stor støtte. Forskjellige skjulte framstøt førte ikke fram. Til stutt fikk de trumfet gjennom en avstemning blandt de streikende i ledelsens regi, med grundig propaganda for avblåsning. Resultat: 90% av arbeiderne for fortsatt streik, og ledelsen utskjelt etter noter.

Etter det var det åpen kamp. Siste utvei var en fellesavstemning blandt alle som var i streik og lockout. Lian ville mobilisere de lockoutede arbeiderne som var i en vanskelig situasjon, mot jernarbeiderne. Et forslag, som innebar avblåsning av jernstreiken, ble vedtatt med knapt flertall. Blant jernarbeiderne var det stort flertall for fortsatt kamp, men de skulle bøye seg for »fellesavgjørelsen». Hvis ikke skulle streikebrytere ha full adgang osv. På tross av trusler og appeller var det fortsatt flertall blant jernarbeiderne for fortsatt kamp, men såpass knapt at streiken ble avblåst for å bevare enheten.

Jernarbeiderne sjøl sto samlet i kamp i 7 måneder på tross av sult og nød, forfølgelser fra statsapparat og domstoler og hele LO-byråkratiet mot seg. De viste

Jernets menn.

Dere skal stille i spissen idag,
jernets og staalets menn.
Kampen er snart ved det siste slag,
men dere begynte den!

Kjempe sig gjennom en vinter i sult
kan bare de som vet:
der kommer en vaardag — da begeret er fullt
og hevnen en rettighet!

I kjempet mot lovenes døde bokstav,
I kjempet for rett mot lov.
For lovene sovnet just ikke av —
nei det var retten som sov.

Idag slutter tusener andre lag,
for retten skal vaakne igjen!
Dere skal stille i spissen idag,
jernets og staalets menn.

at arbeidernes samhold og kampvilje var sterkere enn ledelsens forræderi, og var med på å utløse mye av den kampgløden som LO-ledelsen hadde holdt nede.

Det at denne kampen til slutt førte til en åpen konfrontasjon mellom de streikende arbeiderne og LO-ledelsen, gjorde at det var nødvendig å ta klar stilling. Det gjaldt også Tranmæl.

DNA OG JERNSTREIKEN

Så lenge det var mulig å støtte jernarbeiderne i ord uten å risikere konfrontasjon med LO-ledelsen, gjorde Tranmæl det. *Men da kampen ble skjerpet, og det var nødvendig å velge mellom klassesamarbeid og klassekamp, rykket Tranmæl ut ved Lians side.* F. eks. slik.

»Det fins en fløy som søker å gi det utseende av, at en avblåsning av storkonflikten nå er en fredsslutning. Men intet er mer feilaktig. . . . Fra arbeidsplassene vil de (arbeiderne) kunne skape et nytt og ennå sterkere utgangspunkt for sin fortsatte kamp enn de har i dag. . . .»

Arbeiderne er heller ikke henvist til den åpne kamp. Den indirekte kamp er ofte mere effektiv enn den direkte. Men forutsetter nettopp evnen til å omgruppere den tropper som er i kamp»

Offensivt som alltid – jernarbeiderne skulle skjerpe kampen ved å nedlegge den!

Han forsøkte også å splitte arbeiderne ved å henstille til jernarbeiderne »om å tenke på fellesskapet». Med andre ord: jernarbeidernes kamp ødela for de andre. Mens arbeidsfolk det ene stedet etter det andre krevde skjerpet kamp og generalstreik.

Allikevel bidro nok Tranmæls posisjon og demagogi til at LO-ledelsen til slutt fikk viljen sin. Harmen blant arbeiderne var stor.

Mange DNA-medlemmer hadde kjempet aktivt under kampen, og Tranmæl var neppe dagens mann. Men Tranmæl var en dyktig taktiker – ved en kombinasjon av kommunisthets og vage løfter om »skjer-

ping av kamptaktikken», klarte han å ri den verste stormen av.

For øvrig ble all opposisjon ignorert. En god del folk ble og ekskludert. DNA var allerede da et råttent parti, uten indre liv eller ideologisk kamp. I det »demokratiske massepartiet» var det ikke noe rom for medlemmenes syn på de politiske linjene.

Beretninga på partiets landsmøte i 1925 om partiets rolle under storkonflikten er karakteristisk:

»Nå ved årets utgang har man rett til å si at partiet i hver enkelt vanskelig situasjon hadde evnen til å velge det rette. . . . I året som gikk måtte Det norske Arbeiderparti påta seg den vanskelige og ansvarsfulle oppgave å føre de norske arbeidere fram gjennom de mange kamper mot en hensynsløs og godt rustet motstander. Kapitalistklassen og dens håndlangere forsto dette, og slagene fra den kant falt oftest og tyngst på vårt parti. . . . I sin faste og bestemte, alltid praktisk revolusjonære og virkningsfulle opptreden i dagens kamper . . .» osv.

Beretninga ble vedtatt enstemmig uten debatt.

NKP OG JERNSTREIKEN

At 4 000 jernarbeidere på nesten 60 forskjellige bedrifter kunne stå samlet i kamp i 7 måneder, skyldtes ikke minst at de kommunistene som ledet streiken gjorde en meget god jobb. Det ble raskt dannet et aksjonsutvalg på 120 mann med valgte representanter fra alle arbeidsplasser. Disse valgte igjen et arbeidsutvalg.

Det var mange uorganiserte på disse bedriftene, og de ble trukket med fra første stund. Det ble også med en gang satt i gang arbeid for å samle økonomisk og politisk støtte, og støtten strømmet inn under hele streiken. Kommunistene i fagforeningene rundt omkring gikk i spissen for å organisere dette arbeidet.

De gikk også i spissen i kravet til LO om at streiken måtte bli utvidet og flere kampmidler tas i bruk.

Jernstreiken viste at NKP var laget av solid stoff. Men den harde kampen viste også hvor farlig det var å ha ledende

reformister i rekkene. Halvard Olsen, nestformann i NKP og formann i Jern- og Metallarbeiderforbundet var en av dem som hardest kjørte mot de streikende arbeiderne. Eksklusjonen av ham viste at partiet tok sitt ansvar for arbeiderklassen alvorlig. Men det var også andre elementer i ledelsen som, om de ikke så åpenlyst som Halvard Olsen var klasseforrædere, vaklet svært så mye da kampen ble skjerpet.

Mye av ledelsens tid og krefter gikk med til å konsolidere seg til overhodet å stå fast på arbeidernes krav. Det lyktes etter harde indre kamper, men med en slik ledelse var det vanskelig for partiet å stå fram som forropp i kampen.

Tranmæl forsøkte å utnytte dette til å slå en kile mellom de streikende arbeidere og NKP. NKP var egentlig ikke for kamp – de bare adlød diktat fra Moskva. Han kunne bygge på utsagn fra en del ledende NKP-medlemmer, som sto nær LO-ledelsens syn på kampen.

Noe godt argument var det allikevel

ikke. De aller fleste arbeiderne som sto i kamp kjente personlig kommunister fra arbeidsplassen – og så at det var nettopp de som førte an i kampen.

Gjennom jernstreiken fikk disse større betydning i NKP's ledelse. Schefflo – som hørte til de mindre kampvillige – klaget etterpå over at sentralstyret ble dominert og presset av de kommunistene som ledet jernstreiken.

Og det var deres politikk som seiret. Flere av de ledende høyre-opportunistene fortsatte å være i partiet, og seig først fra etter hvert. Men deres innflytelse i partiet var blitt mye mindre.

Dette skjedde gjennom en åpen, ideologisk debatt i partiet under og etter streiken. I motsetning til DNA var NKP etter jernstreiken et parti i god utvikling, med åpent blikk for egne svakheter og vilje til å kjempe for å rette på dem. Partiets oppsummering av sin egen innsats under jernstreiken viser dette:

»Det er ganske visst riktig at partiet stilte seg på de kjempende arbeideres side, men det er

NKPs stiftelseskongress 4. november 1923.

heller ingen hemmelighet at det var uoverensstemmelser til stede som hindret partiet å handle med den raskhet, kraft og besluttosomhet som selve situasjonen den gang krevde. Ja, vi kan vel si at vi kom i den ellevte time hva angår partiets åpne fremtreden under jernstreiken. De kjempende arbeidere foregikk oss faktisk med et lysende eksempel på ubrytelig kampvilje og solidaritet. Det var sannelig ingen verdig stilling for et kommunistisk parti, som ikke bare skal støtte den kjempende arbeiderklasse, men selv kaste seg inn i kampen med hele sin kraft, for derved å gjøre kampens utfall til en seier for hele arbeiderklassen . . .»

KOMMUNISTISK TEORI, KOMMUNISTISK PRAKSIS

Jernstreiken hadde vist at det bare var ett parti som virkelig ønsket å kjempe for arbeiderklassens interesser i Norge. Den hadde også vist at det bare var ett parti som kjempet for å gjør seg til et bedre parti – et parti som ikke bare kunne lede arbeiderklassen i kampen mot kapitalens angrep, men også engang, i kampen for den sosialistiske revolusjon.

Det viste seg at det var, på tross av all uklarhet, en nær sammenheng mellom den striden som ble utkjempet om Komintern, og hva partiene gjorde når de ble prøvd i kamp.

For striden om Komintern hadde nettopp dreiet seg om det var riktig og nødvendig å legge kommunistiske prinsipper til grunn for et parti som skulle lede arbeiderklassen.

For DNA og Tranmæl hadde det å bygge på kommunistiske prinsipper, de lærdommer som den internasjonale arbeiderbevegelse hadde høstet, vært å importere »fremmed gods». De satt igjen med en del revolusjonære fraser, som da de ble prøvd på virkeligheten, viste seg å være fullkomment innholdsløse.

Partiets prinsipper ble den fullkomne prinsippløshet – noe også stadig flere i partiet la merke til og beklaget. For i praksis ble det å følge den minste motstands vei – og gi etter for kapital og reformisme når problemene meldte seg.

Gjennom jernstreiken klarte NKP å vise at de kommunistiske prinsippene nettopp ikke var det motstanderne hadde forsøkt å framstille det som under splittelsen – voldgiftslov og reformistiske utskielser. Bare NKP som bygget på en kommunistisk teori, sto helt og fullt på arbeiderklassens side da situasjonen ble vanskelig. Bare NKP, som før splittelsen hadde kjempet for at et parti som skal kunne lede arbeiderklassen til handling må være enhetlig og slagkraftig hadde mot til å renske reformistene ut av sine egne rekker – »uten persons anseelse», som N.K.U. sa. Og bare NKP turte å ta de svakheter som hadde hindret partiet under jernstreiken opp til åpen debatt etterpå – fordi kommunister vet at et parti utvikler seg gjennom kamp.

Inger Bjørnhaug

NKP i 30-åra

KAMP MOT FASCISME OG KLASSESAMARBEID

Det er ikke målet med denne artikkelen å gi en sammenhengende og uttømmende beskrivelse og analyse av NKP i mellomkrigstida. Det ville være å strekke fellen lenger enn jeg har dekning for i konkret kunnskap om mellomkrigstidas klassekamp. Det jeg vil gjøre er å peke på de tre mytene om mellomkrigstidas NKP som jeg mener det er viktigst å avlive. Et slikt avlivningsforsøk skal jeg gjøre ut fra egne undersøkelser av NKP i 30-åra, særlig partiets rolle i kampen mot fascismen. Artikkelen bygger på min hovedfagsoppgave i historie. Den vil komme som bok på Oktober forlag.

DE TRE MYTENE OM MELLOMKRIGSTIDAS NKP

Den første myten: *NKP hadde liten innflytelse på den politiske kampen i mellomkrigstida.* Dette begrunnes med at NKP gikk tilbake parlamentarisk og i de ledende skikt av fagbevegelsen, mens DNA gikk fram.

Jeg vil hevde: NKPs innflytelse kan bare i liten grad måles ut fra parlamentarisk oppslutning. I klassekampen spilte NKP i hele perioden en aktiv politisk rolle, og hadde ofte også en ledende rolle. Dette skjedde direkte i form av kamp-ledelse i streikekamper, og indirekte i form av opinionspress på den reformistiske ledelsen i DNA og LO (AFL). I kampen mot fascismen spilte NKP en viktig politisk rolle, både ved egen innsats og ved å reise en opinion for en brei og militant front mot fascismen.

Den andre myten: *NKP var i mellomkrigstida i kontinuerlig tilbakegang fordi det var et revolusjonært parti.* Denne myten begrunnes med at massene i Norge valgte den reformistiske veien framfor den revolusjonære, slik at NKP's tilbakegang var et naturlig resultatet av dette Jeg vil hevde: Dette valget ble det arbeidende folket aldri stilt overfor.

Tvertimot var DNA's og Tranmæls taktikk hele tiden å forhindre at dette valget sto klart. At DNA beholdt sitt revolusjonære program til ut i 30-åra og Tranmæl sin fraseradikale form hele tiden, er et uttrykk for dette. Videre: NKPs tilbakegang var ingen kontinuerlig og uavvendelig prosess som et revolusjonært parti, uansett politikk, måtte gjennom. Tvertimot: Tilbakegangen kan føres direkte tilbake til partiets politikk. Når NKP gikk sterkt tilbake i første halvdel av 30-åra, var dette en følge av sekterske feil. Når tendensen ble snudd til, riktignok svak, framgang etter 1935, var dette i hovedsak et resultat av at disse politiske feila var korrigert.

Den tredje myten: *NKP ble ledet fra Moskva og må bedømmes, ikke ut fra norske forhold, men ut fra Sovjet og Kominterns utvikling og politikk i denne perioden.* Jeg vil hevde: Kominterns ledelse av de nasjonale seksjonene var ikke, og kunne ikke være, annet enn en *general-linje* til nasjonal tillempeing. Komintern kan like lite ha ansvaret for NKPs tilbakegang som for KKP's framgang. De enkelte partienes evne til å skape en massebevegelse ut fra nasjonale forhold var sjølsagt avgjørende. Det er bare dette utgangspunktet som gjør oss i stand til virkelig å

forstå NKPs muligheter, fortjenester og feil.

Materialisme og klassestandpunkt: de to nøklene til historien

Kommunistene i AKP(m-l) og Rød Ungdom har erklært at de bygger videre på den revolusjonære tradisjon som i 20- og 30-åra var representert ved NKP. Det betyr ikke at vi er blinde for NKPs feil. Tvertimot har vi lagt stor vekt på å forstå feila, og har avvist dagens NKP-ledelses forsøk på å tilskrive NKPs tilbakegang uheldige ytre omstendigheter.

Men samtidig vender vi oss mot et *idealistisk* syn på NKP, som ikke tar utgangspunkt i klasseforholdene i mellomkrigstida. Vi må se på hvilke *saker* det sto kamp om, og ta standpunkt ut fra kampene der og da.

Materialisme og klassestandpunkt er nøklene til å forstå klassekampenes utvikling. Det er disse som gjør oss i stand til å skille mellom de feil et NKP som sto på folkets side gjorde, og de feil som var av klassekarakter, slik som DNA-ledelsens. Vi skal bruke disse nøklene på 30-åras klassekamp og NKPs rolle der.

DE FAGLIGE KAMPENE

Den første halvdel av 30-åra var preget av virkningene av vedenskrisa i 1929, som nådde Norge med full kraft 1931. Arbeidsledigheten steg, og NAF krevde lønnsnedslag. Det var duket for faglig kamp, og snart var over 100 000 mann ute i konflikt.

Den revolusjonære fagopposisjonen av 1929, som NKP hadde tatt initiativet til, sto sterkt i Porsgrunn-Skien distriktet. Kampen mot streikebryteri fikk sitt brennpunkt her ved det s.k. *Menstadslaget*. Kampen endte med et betydelig mindre lønnsnedslag enn det kapitalen hadde krevet. Men likevel ble det ingen full seier for den revolusjonære fagopposisjonens linje, i landsmålestokk ble også fagopposisjonens betydning relativt liten. Et unntak var her kampene i skogen, med Randsfjord-konflikten som den mest kjente.

NKP hadde en ledende rolle i disse kampene. I sterk motsetning til DNAs knefallslinje ovenfor kapitalens framstøt, viste partiet en prisverdig kampvilje for å forsvare arbeidsfolks interesser. Likevel var denne perioden preget av sterk tilbakegang for NKP. Det lyder merkelig, men er det ikke. I denne perioden satset NKP på å bygge opp en egen revolusjonær

fagbevegelse, utenfor LO (AFL). Dette ga Tranmæl gode kort på hånden når det gjaldt å framstille NKP som et splittelsens parti. NKP «hjalp» ham ytterligere ved å kjøre en bombastisk kanonade mot Tranmæl, som ikke tok hensyn til den tilliten han hadde opparbeidet hos sjøl progressive arbeidere. Det var ikke så enkelt å se at bak det radikale frasemakeriet lå den realitet at han forlengst hadde slått inn på klassesamarbeidets vei.

På grunn av slike sekteriske feil mistet NKP de muligheter de hadde til å knytte an til de progressive massene i fagbevegelsen, som den skjerpete kampsituasjonen ga dem. Partiet mistet i steden de fleste av sine faglige bastioner. Den neste store faglige kampen kom i 1934. Det gjaldt de såkalte kneblingslovene.

Kampen mot kneblingslovene

Før kampene mot disse lovene i 1934 hadde det funnet sted en ytterligere høyredreining i DNAs politikk. Kriseforliket mellom DNA og Bondepartiet kom i 1933. Det signaliserte en ny kurs fra DNAs side. Partiet strevet nå åpent etter regjeringsmakt for å løse krisa i kapitalismen i steden for å føre kamp. Helt i

Bergens Arbeiderblad

ORGAN FOR DET NORSKE ARBEIDERPARTI - DET FORENEDE ARBEIDERPARTI - I BERGEN OG FYLKENE

Nr. 2

Utgitt av
Hovedred.

Bergen lørdag 3. januar 1931

Abonnementpris
Kr. 500 pr. kvartal
eller 1500 pr. år

5. årg.

Et år i fremgang og kamp for fagbevegelsen på Vestlandet.

Den kommunist-
iske spreng-
ningsaksjon er
blit en fiasko.

Flere nye foreninger stiftet med gjennombrudd
for organisasjonen i viktige brancher.

Medlemstallets vekst har helt opveiet den kommu-
nistiske splittelsesaksjon.

Den faglige
solidaritet er
sterkere enn
alle splittere.

Sekteriske feil svekket NKPs innflytelse i slutten av 20-åra og i begynnelsen av 30-åra.

tråd med kapitalens behov for planøkonomi i en krisetid skulle nå DNA i regjeringssposisjon *skape en aktiv stat*, med *klassem samarbeid og arbeidsfred* som de viktigste postene på programmet. Denne linjen som førte til Nygaardsvold-regjeringen i 1935 og hovedavtalen mellom LO og NAF samme året, fikk et uvelkomment avbrekk ved at NKP gikk i spissen for å avsløre og bekjempe opplegget for å kneble fagbevegelsen gjennom regler for avstemning ved tariffoppgjør. Det ble en proteststorm fra fagbevegelsen. NKP viste igjen sin vilje til kamp for arbeidernes interesser. Og — Tranmæl viste sin evne til å nøytralisere opposisjonen. Han sørget for å få den kompromitterte LO-formannen kastet. Han lot forhandlingene om hovedavtale, med omtrent samme reelle innhold som kneblingslovene, gå sin gang. Og han stilte seg i spissen for opposisjonen mot kneblingslovene. Foran 50 000 kampinnstilte arbeidere i protestdemonstrasjon foran Stortinget kjørte han følgende radikale raptus:

»Borgerskapet er redd arbeiderklassens fremmarsj. Derfor gjelder det å stanse den ved disse undtagelseslover Vi bygger på fremskrittet og utviklingen, på de revolusjonære krefter. Veien fram går over de borgerlige partiers lik. Vårt mål er et nytt Norge, et Norge uten uniformer og filler, uten tukthuslover, uten jobbere og spekulanter, uten landsforrædere som pantsetter og høkrer oss ut til fremmede». *Så ble det både applaus, — og Hovedavtale.* Dette er tatt med for å forstå den radikalisme Tranmæl omga DNA med, for å tildekke motsetningen mellom klasse-samarbeid og klassekamp, mellom reformisme og revolusjon.

NKP spilte en sentral politisk rolle

At NKP ikke vant fram på tross av kampvilje og evne til å reise en opinion på et riktig grunnlag, skyldes i første rekke de nevnte sekteriske feila som ga den dyktige Tranmæl «en god hånd». Likevel. Vi ser hulheten i mytene: NKP spilte en sentral politisk rolle, langt mer enn valg-

resultatene tilsa. Jeg tror at Morgenbladets hjertesukk fra 1929 kan gjelde for hele denne perioden:

»Vel er Moskvas tilhenger tilsynelatende knust og pulverisert ved de siste valg. Men hva hjelper det når de allikevel, for annen gang på tre måneder, formår å oppheve den faglige ledelses innflytelse ved sin underjordiske agitasjon». Videre: Folk ville kjempe, og Tranmæl måtte late som også han ville det, for å nøytralisere NKP. Folket valgte ikke klassesamarbeid og reformisme. Det var NKPs sekteriske politikk som hindret at viljen til klassekamp ble til oppslutning om NKP. Dessuten var det *bare* NKP, og ikke Komintern, som kunne bedømme mulighetene for at situasjonen var så skjerpet at en revolusjonær fagopposisjon, som fortropp, kunne utløse så omfattende kamper at LO-ledelsen kunne kastes og alle arbeidere bli med på generalstreik. Dette er det avgjørende.

Likevel vil jeg hevde at Komintern i denne perioden avgrenset seg så lite skarpt mot venstrefeil at det ikke var unaturlig at en seksjon som NKP havnet i sekterismen i den faglige politikken, ut fra sine svakheter i 20-åra.

NKP startet som opposisjon til Tranmæl.

Av de innebygde svakheter tenker jeg her særlig på slike ting som at NKP førte en kontinuerlig kamp i 20-årene mot de høyre-elementene som ble med i partiet i 1923, men som langt i fra var kommunister. Et talende eksempel her er parti-ledelsens sammensetning i 1923. Av det første partistyret på 10 var minst 4 ute

innen 5 år var gått, deriblant formannen, varaformannen og redaktøren for hovedorganet. De endte alle i DNA. I det hele tatt er det et viktig utgangspunkt at NKP ikke startet som et kommunistisk parti, men mer som en opposisjon til Tranmæls linje. Men bruddet i 1923 *startet* kampen for et virkelig kommunistisk parti, med en revolusjonær kjerne i spissen. Kampen for å konsolidere partiet fikk som resultat at de mest høyre-orienterte forsvant. Ellers hadde denne kampen store mangler, som det vil føre for langt å gå inn på her.

Men denne kampen mot høyre i 20-åra gir en viss bakgrunn for de sekteriske overslag vi så i første halvdel av 30-åra. Den andre del av bakgrunnen gir Kominterns manglende avgrensing mot venstrefeil. *Men avgjørende er NKPs* feilaktige bedømmelse av nivået i klassekampen og styrken av båndene mellom de sosialdemokratiske ledere, særlig Tranmæl, og massene.

Disse politiske feila lot seg registrere i organisatorisk tilbakegang: Fra 15 000 medlemmer i 1923 til omtrent 3 000 i 1934, fra 11 til 2 aviser. En god del av denne tilbakegangen skjedde fra 1929 til 1934. Sjøl om storparten kvantitativt kom i perioden før, 1924-1929 – var tilbakegangen seinere tyngre å bære. Det var mangeårige støtter som forsvant. Hovedorganet, Arbeideren, ble ukeavis, og nullpunktet synes å være nær.

Men frafallet ble stanset, og tendensen snudd ved midten av 30-tallet – tross det svake utgangspunktet.

NKP OG KAMPEN MOT FASCISMEN

Hitlers frammarsj fra 1933 gjorde at kampen mot fascismen mer og mer kom i fokus. Krig – fred ble et hovedspørsmål. *Sovjet* sto aleine om å gå inn for kollektiv

sikkerhet og et sterkt Folkeforbund til felles vern mot fascismens overgrep.

Kominterns 7. kongress la opp generallinja for kommunistenes antifascistiske

frontpolitikk. Dimitrov oppsummerte de feila hos enkelte partier som ville hindre gjennomføringen av en slik politikk. Seksjonens sjølstendighet ble understreket ut fra behovet for en massebevegelse mot fascismen på nasjonalt grunnlag. Maktet NKP å gå i spissen for en slik massebevegelse mot fascismen? Langt på vei, ja.

Den Spanske borgerkrigen

Særlig i forbindelse med *den spanske borgerkrigen* maktet NKP dette.

Etter at *Franco* hadde gjort et kupp-forsøk mot den demokratisk valgte Folkefronten i Spania i 1936, fikk han straks Hitlers og Mussolinis støtte – i aktiv militær forstand.

England og Frankrikes forræderi mot det spanske folket var at de lukket øynene for denne støtten og inngikk en ikke-innblandingsavtale, som gjorde det umulig for Spanias lovlig valgte regjering å få kjøpt våpen. I et forsøk på å bringe Spania ut av det storpolitiske spillet overlot de det spanske folket til å blø i fred. *Franco* fikk jo det han trengte.

Men Stalins Sovjet støttet republikken. Det samme gjorde progressive i alle land. Spania ble *brennpunktet* for kampen mot fascismen. Borgerkrigen ble utkjempet i alle land – som en politisk kamp: for eller mot *Franco*.

Hvem støtter hvem?

I Norge var borgerlige aviser som *Aftenposten*, *Nationen* og *Morgenbladet* for *Franco*. F.eks. slo *Aftenposten* ved krigens begynnelse (juli 1936) fast: »Det er Spanias beste elementer som står bak opprøret».

Det norske folket støttet sjølsagt republikkens kamp.

Den norske *regjeringa* talte derimot med to tunger. Nygaardsvoldregjeringa – og DNA – støttet *både* republikken og ikke-innblandingsavtalen, som dømte republikken til undergang. I tråd med dette stemte den svenske utenriksminister *Sandler*, sosialdemokrat og felles nordisk representant til Folkeforbundets rådsmøte,

avholdene når det gjaldt spørsmålet om Spania skulle få kjøpe våpen. Dette var i 1938, midt under den verste terrorbombinga fra det tyske flyvåpen.

I skarp kontrast til denne unnfalne holdningen står *kommunistenes* rolle i den spanske borgerkrigen.

I Norge gjorde NKP en helhjertet innsats for Spania. Partiet arbeidet aktivt og

KOMMUNISTER MOT TROTSKISTER I SPANIA 1936-39 WARSAWA-OPPSTANDEN 1944

»Kommunister mot trotskister i Spania 1936-39. Warsawa-oppstanden 1944« er tittelen på et hefte Oktober har gitt ut som nr. 3 i serien *Folkets Historie*. Heftet stiller spørsmålene : Hvem saboterte Spanias frihetskamp ? Falt Sovjet Polens opprørere i ryggen i 1944 ? Disse spørsmålene er stadig framme i dagens debatt, både når det gjelder »venstre»-opportunisten og spørsmålet om Stalin.

Heftet kan du bestille fra forlaget, pris kr. 4.

som oftest ledende på grunnplanet i den breie tverrpolitiske *Spaniakomiteen*, som i hovedsak drev med innsamling og annet støttearbeid. I tillegg til dette legale hjelpearbeidet drev NKP «illegalt» arbeid for Spania. Det gjaldt transport av krigsmateriell og organisering av reiser for frivillige som ville delta i *De internasjonale brigadene* i republikkens hær.

Norske frivillige

Mange NKP-medlemmer deltok og en god del falt i kampene. I alt var det 3-400 norske frivillige i brigadene. Særlig i den første perioden betydde brigadene mye på internasjonal solidaritet og vilje til kamp mot fascismen.

Fikk de frivillige sosialdemokratiets støtte? Tvertimot. I realiteten

Fikk de frivillige sosialdemokratiets støtte? Tvertimot. I realiteten ble de bekjempet. *Nordahl Grieg* beskriver sosialdemokratiets dobbeltspill i romanen *Ung må verden ennu være*:

»Han (DNA-statsråden Bruvik) hadde det ikke så lett. Det var ikke særlig morsomt å stå dag etter dag på folkemøter og hylde sitt lands frontkjempere i Spania og stadig lese i avisene neste dag at regjeringens politi hadde møtt på kaien og arrestert frihetsheltene. Det var ikke det.»

Razziar mot NKP's kontorer og arrestasjoner av folk på mistanke for såkalt verving var slett ikke uvanlig i denne tida.

Tranmæl gikk stort sett god for partiets virksomhet. Han karakteriserte de frivilliges innsats som uunødvendig og NKP's virksomhet som uansvarlig. Hadde Tranmæl skrevet eller sagt dette i det kjempende Spania, ville han trolig blitt sett på som en provokatør. Men her i Norge kunne den slags forenes med patosfylt sympati for det tapre spanske folket, gjerne i en og samme leder i Arbeiderbladet, der Tranmæl var redaktør. Den avisa nektet forresten omtale av Nordahl Griegs antifascistiske tidsskrift *Veien Frem*.

NKP — aktiv kamp

I det hele tatt er forholdet mellom NKPs og DNAs holdning til kampen mot fascismen i denne perioden som natt og dag. *NKP* snakket ikke om fred uten å sette lyset på dem som *truet* freden, uten å stille *kamp* mot fascismen på dagsordenen. NKPs solidaritet med Spania var en aktivt kjempende solidaritet som tok utgangspunkt i Spanias behov for våpen og folk. NKP søkte å ruste massene i Norge ved å reise en aktiv opinion mot fascismen og skape en bevegelse på grunnplanet i fagbevegelsen, og ved å trekke sammenhenger mellom Spanias kamp og Norges behov for politisk og militær beredskap.

DNA: »Likkister til Spania!«

DNA preiket allment om fred og avgrenset seg uhyre lite fra Chamberlains knefallslinje. DNA ønsket ingen massebevegelse mot fascismen. Det kunne innebære at kritikken mot at Nygaardsvold-regjeringa ikke ville gå inn for at Spania fikk våpen virkelig fikk fart. DNAs solidaritet med Spania ble humanitær og medfølende, ikke politisk støtte og de våpen kampen krevde, men allmen solidaritet og medisiner. Nordahl Griegs beske kommentar til DNAs linje var denne: Regjeringa burde ta konsekvensen av sin holdning og reise parolen »*Likkister til Spania!*«.

DNA og handelsinteressene

DNA-regjeringa var også bekymret for at norske handelsinteresser i Franco-delen av Spania skulle gå over styr. Regjeringas offisielle syn var at bare den lovlige regjeringa og ikke Franco skulle anerkjennes som diplomatisk forbindelse. På tross av det viste den tidlige interesse for å følge opp ønsket til den Franco-vennlige konsulen i Spania — Jacobsen — om å få en offisiell norsk handelsrepresentant i Franco-Spania. Ut fra stemningen i arbeiderklassen var dette en politisk umulighet.

Ved at NKP sjøl jobbet så aktivt og gikk

Den resolusjonære virksomhet som kommunistene står bak i fagorganisasjonen, holder på å utvikle seg til en kreftskade. Den alvorlige situasjon i Spania er blitt utnyttet på en ansvarsløs måte. Fagkongressen har også gitt anledning til en hel del resolusjoner som har vært dårlig underbygd.

Organisasjonen svekker sig selv og sin innflytelse ved utidige og tendensiøse resolusjoner. Man skal huske på at det kan ligge stor makt i en opinionsbevegelse. Det gjelder i organisasjons- som i samfundslivet. Men da må den være godt fundert. Da innbyr man ikke et møte til å vedta uttalelser om en ny og viktig sak uten at den er ordentlig forberedt. Møtedeltakerne skal vite hvad de stemmer for og ta ansvaret for og konsekvensen av sin stemmegivning. De skal nemlig ikke betrakte sig som ferdig med en sak når de har stemt for et mer eller mindre begrundet resolusjonsforslag.

Det er det som nu i så stor utstrekning er tilfelle. Kommunistene har resolusjonsforslag på lager. En av deres egne eller noen av våre mer eller mindre velvillige setter forslagene fram ved enhver given anledning, ofte når man er ferdig med dagsordenen på et møte og det så og si er i oppløsning. Ethvert slikt forslag gir uttrykk for et ønske man kan nære. Da kan man jo stemme for forslaget. Og så betyr det ikke noe. Ved voteringen er man ferdig med den sak. Dermed basta.

Men det er en så lite betryggende og ansvarlig behandling at den kan virke oppløsende og svekkende. Man vil i de mest resolusjonære organisasjoner som har sine protokoller fulle av uttalelser om alle mulige slags spørsmål, nesten uten undtagelse finne en påtagelig mangel på handlekraft. Enda går mange av disse resolusjonære rundt og innbiller sig at de er pokkers så radikale.

Nest splittelse er det intet som i den grad har skadet fremskrittet og arbeiderbevegelsen og gagnet reaksjonen og fascismen som vrøvl, rot og tøv. Hvis det er noe vi trenger i vår tid, er det orden beslutsomhet og målbevissthet. Det må fremfor alt våre fagorganiserte kamerater huske på. For det er fagorganisasjonen som er det sterke og faste punkt i vår kamp for en ny og bedre tid.

i spissen for å reise en opinion i fagbevegelsen med resolusjoner til støtte for at Spania skulle få våpen, var NKP en trusel mot linjen for offisielle handelsforbindelser med Franco og DNAs linje allment. At NKP representerte *en stor trusel* kan vi se av den styrken og intensiteten i den hets NKP ble utsatt for fra Tranmæl. Resolusjonene fra fagforeningene, og de var mange, ble karakterisert som en «kreftskade» i arbeiderbevegelsen.

At dette var en reaksjon ikke bare på egne og DNAs vegne, men også på kapitalens vegne, skal vi se av følgende:

»Pro-Franco-konsulen Jacobsen og Industriforbundets Vogt kom til Tranmæl på hans kontor i Arbeiderbladet i begynnelsen av 1938. Tranmæl var, ifølge Vogt, positivt innstilt til tanken om å få en offisiell handelsrepresentant (i Franco-Spania), men la til at man måtte ta hensyn til den sterke (!) opinion mot, i venstrefløyen av partiet og i kommunistpressen». (Arne Olav Brundtland: Utnevnelse av handelsrepresentant til Franco, Oslo 1962).

Tranmæl mente at man burde se forretningsmessig på saken, og Vogt ser med tilfredshet at Tranmæls ord om «venstrepresstet fra kommunistpressen» får sin umiddelbare konsekvens i en leder 26.4–38 i Arbeiderbladet. Der går Tranmæl til felts mot *»den kreftskade som er representert ved kommunistenes uansvarlige resolusjoner»*.

I første halvdel av 1938 kjørte Tranmæl i gjennomsnitt to ledere pr. uke i Arbeiderbladet mot NKP's «uansvarlige» politikk.

Dette sier en god del både om hvilken vei Tranmæl rettet våpnene og hvor viktig og sterk han anså fienden, NKP, for å være. Dette står i skarp kontrast til beskrivningen av NKP som et «dødt» parti i 30-årene.

Klipp fra Arbeiderbladet tirsdag 26. april 1938. Tranmæls «kreftskadeleder» mot kommunistenes støttepolitikk for Spania.

Fra fronten i Spania 1936.

Trygve Lie i cocktail-selskap

At NKP sto *aleine* om å reise en politisk massebevegelse mot fascismen, blir enda tydeligere om jeg lar *Trygve Lie* vise hvordan regjeringen og DNA sviktet denne oppgaven og i stedet søkte *andre* allianser:

Lørdag den 13. november (1937) er »direktøren for Rederforbundet i cocktail-selskap, hvor også Trygve Lie er blant gjestene (vis meg dine venner osv.). Direktøren for Rederforbundet, Klavenness, benytter anledningen til å spørre

fungerende utenriksminister Lie om hvordan saken om handelsrepresentant til Franco-Spania står. Lie er forståelsesfull: Saka ligger nå »opplyst og ferdig» i UD. »Men (oss i mellom — T.H.) vi må finne *en form* som ikke fornærmer DNA, da det er kommet så mange protester fra arbeider-organisasjonene». (Brundtland)

Det er kanskje unødvendig etter dette å si at det *ble* utnevnt en offisiell norsk handelsrepresentant til Franco-Spania i 1938, mens krigen mellom Franco og republikken var inne i sin avgjørende og mest blodige fase.

DNA I INNENRIKSPOLITIKKEN

Mange vil være enige i at Nygaardsvold-regjeringa og DNA under Tranmæls ledelse, spilte en *ynkelig* rolle i kampen mot fascismen i denne perioden.

Tross den svake holdningen til dette hovedspørsmålet, får denne periodens

sosialdemokrati et progressivt stempel, blir forbildet for SV, slik *Berge Furre* ser det. Hvordan kan dette ha seg? Var DNA så progressiv i innenrikspolitikken at det veide opp svakhetene i forholdet til fascismen?

Klassesamarbeid og statskapitalisme

Slett ikke og tvertimot. Sjøl om DNA stilte paroler som »hele folket i arbeid» og »by og land — hand i hand», så kan vi ikke slå oss til ro med *overskriftene* for partiets politikk. Vel var det så at arbeidsløsheten gikk ned og at arbeiderne og småbrukerne fikk noe bedre kår, men to ting er vel så viktig for en vurdering av sosialdemokratiet i denne perioden:

Den første er at disse bedringene i folkets levevilkår var så beskjedne at de i større grad kan tilskrives konjunktur-oppgangen fra 1934 enn DNA's politiske vilje. Både Jens Arup Seip og Berge Furre sjøl heller i retning av at DNA's reformisme innebar så lite brudd med borgerlig politikk at karakteristikken »DNA viste Venstres meningers mot» m.h.t. sosiale tiltak, er dekkende». (DNA tok opp gamle Venstre-saker.)

Den andre er viktigere og gir parallellen til DNA's konsesjoner til kapitalen i utenrikspolitikken: I denne perioden fikk vi et *gjennombrudd* for både den monopolkapitalistiske staten og det statsbærende DNA vi kjenner i dag. Målsettinga ble å administrere det kriserammede kapitalistiske Norge gjennom *statlig* regulering. Bare DNA, og ikke borgerskapet, *kunne* gi en slik korporativistisk utvikling den progressive maske som var nødvendig for at arbeidsfred og klassesamarbeid kunne oppnås. Voldgift i lønnskampen, rasjonalisering og »solidarisk lønnspolitikk» ble uttrykk for »framskrittet» i denne tida. »Den sosialiserte sektor» — den statlige altså — ble nesten lik sosialismen. *Hovedavtalen* (1935) var et typisk produkt for denne periodens klassesamarbeid.

Det viktige er å se at sjøl om Nygaardsvold-perioden hadde enkelte progressive trekk, f.eks. med hensyn til distriktspolitikken, så er *hovedsaken* at den var et gjennombrudd for *statskapitalismen* i Norge, med DNA som det ledende parti i denne utviklinga.

Forsvarspolitikken

Ellers er det framhevet som progressivt med Nygaardsvold at han ikke fulgte opp borgerskapets hyl om opprustning, at han sto for »det brukne geværs» linje.

En ting er å si at økte bevilgninger til det reaksjonære og delvis pro-fascistiske offiserskorpset ikke ville brakt fascismen fjernere, men nærmere til Norge. — En ganske annen ting er å si at Nygaardsvolds linje var riktig og progressiv.

Her må vi nemlig skille mellom to ting: En ting er at det reaksjonære offiserskorpset verken fortjente penger eller tillet, en annen at Nygaardsvold ikke gjorde *noe* for å skape et progressivt og pålitelig norsk forsvar. Det ble ikke, som NKP gikk inn for, gjort noe for å skifte ut de reaksjonære i forsvarsledelsen og ikke noe for å mobilisere folket, væpne det, organisere forsvaret osv.

Nygaardsvold-regjeringa bevilget bare en del mindre penger enn det som ble krevd av den reaksjonære forsvarsledelsen. Eller plasserte regjeringa hodet der det sies at strutsen gjør det. Resultatet viste seg i 1940.

DNA's hegemoni ikke brutt

NKP's opposisjon mot DNA's høyrekurs var i disse årene i stor grad konsentrert om holdninga til fascismen og støtten til Spania.

Fordi dette var et hovedspørsmål, var det på mange måter riktig, nødvendig og forutseende.

Men likevel bidrar det også til å forklare at NKP ikke klarte å bryte DNA's hegemoni i arbeiderklassen som sjølve Partiet. Det var DNA som var i regjeringsposisjon, med alle de illusjoner om makt det ga. De var større den gang enn nå. Det var jo noe nytt. Og krisa ga rikelig næring til forhåpninger. DNA's »la oss brette opp armene og sette i gang», parret med rikelig radikalisme i språkbruk, gjorde det vanskelig for NKP å bryte ned bildet av DNA som partiet for de nære krav, vanskelig å vise at dette var blendverk, klassesamarbeid ispedd beskjedne reelle forbedringer for folket.

50 000 mennesker var samlet utenfor Stortinget 8. juni 1934 da »kneblingsloven» ble behandlet. 2 år etter fikk DNA gjennom Hovedavtalen.

NKP's arv av sekterisme fra begynnelsen av 30-tallet gjorde ikke oppgaven lettere. Den forfulgte partiet som en historisk belastning, og den fulgte med på lasset i politikken. Særlig maktet NKP dårlig å virkelig konfrontere DNA med deres egne programposter, å ta dem på ordet, slik Dimitrov foreskriver. Det ble ofte med propagandistiske avsløringer i stedet for konkrete krav og forslag. Ikke minst på grunn av dette klarte NKP ikke å møte problemet med massenes parlamentariske illusjoner.

DNA eller NKP?

Også i denne perioden sto NKP i dagskampen for riktige krav i spissen for faglig kamp, men prioriteringen av kam-

pen mot fascismen krevde det meste. Partiets ressurser var begrensede.

Og siden Spania alt var et stykke unna og fascismen i Norge midlertidig på retur i sin åpne form (NS), var det ikke grunnlag for noe *gjennombrudd* for NKP ut fra partiets kamplinje mot fascismen aleine.

Men to ting må huskes: NKP sto hele tida mot den klassesamarbeidslinje som Nygaardsvold-regjeringa la opp til, og som la grunnlaget for dagens DNA. NKP's innsats mot fascismen hadde en opinions-skapende virkning som gikk ut over denne perioden og skapte ideologisk beredskap i folket mot den seinere okkupasjonsperiode.

Derfor må vi se at det er *et gap* mellom en Tranmæl og en Nygaardsvold – og det

kjempende NKP. Det er nesten ufattelig stort: Det er gapet mellom en Trygve Lie som cocktail-selskapskledd klapper den pro-Franco Industriforbundsmannen på ryggen, som utøver av Nygaardsvolds utenrikspolitikk – og NKP'eren som er villig til å gi sitt liv i kampen for den spanske republikken. Det er gapet mellom denne kommunistiske antifascisten og Nygaardsvold-regjeringas representant i Folkeforbundet, Sandler, som gikk av fordi Sverige ikke intervenerte i Finnlandskrigen. Han som hadde manet til forsiktighet når det gjalt våpensalg til Spania, ble den framste aktivisten da våpnene kunne rettes mot øst, mot Sovjet.

Så stort er gapet, i realiteten, mellom DNA's og NKP's holdning til fascismen i 30-åra.

Dette gapet kan *ikke* føres tilbake til moralske valører. Det sier helt enkelt at DNA-ledelsen hadde grodd inn i det vestlige sosialdemokrati, med nære forbindelser til de kapitalkrefter som sto som garantister for fascismen, og som ville krig mot Sovjet. DNA hadde utviklet et *arbeideraristokrati* som, ifølge Lenin, »er fullstendig spissborgerlig i levesett, inntektsnivå og hele sitt livssyn, er de virkelige agenter for borgerskapet i arbeiderbevegelsen, kapitalistklassens arbeiderkommisjonærer» (Lenin, *Imperialismen.*)

NKPs ENHETSPOLITIKK I 30-ÅRA

I perioden 1935–1939 sto NKP ikke bare for en riktig politikk når det gjaldt kamp mot fascismen, men også med en riktigere *enhetspolitikk* enn i forrige periode, både i innhold og form.

I *innhold* var den riktig fordi den svarte til behovet for kamp og ønsket om enhet mot fascismen. Dette henger sjølsagt sammen med det *internasjonale* perspektivet, at den fascistiske frammarsjen i Europa var en trusel som også Norge sto overfor. Men minst like viktig er det at det på nasjonalt grunnlag var et sterkt behov og ønske om enhet mot fascismen, en folkefront.

Kamp for en *norsk* enhetsfront

NS, Leidangen og Fedrelandslaget (med Anders Lange som sekretær) hadde åpne sympatier og forbindelser med Nazi-Tyskland. De gikk til angrep på arbeiderbevegelsen og støttet alle former for streikebryteri. Quisling vant lite popularitet blant arbeidsfolk etter sin rolle ved

Menstad-slaget. Sjøl om fascismen ikke var sterk i Norge, hadde den vist såpass ansikt at det *ikke* var noe abstrakt eller fjernt i det å kjempe sammen mot den her, eller støtte spanske kamerater ute i Europa. *Folkefronten* og *enhetsfronten mot fascismen* var helt i samsvar med det norske folkets egne behov og erfaringer.

NKP's politiske mål var en *brei folkefront*, en allianse mellom arbeiderklassen og andre lag av folket mot fascismen. Men ut fra situasjonen i Norge – DNA's styrke og forsøket på å vinne støtte for DNA-regjeringas unnfalleshetspolitikk overfor fascismen – ble kampen om *enheten i arbeiderklassen* for en antifascistisk politikk prioritert: *Enhetsfronten* ble den sentrale oppgaven. Her maktet NKP i større grad enn ofte før å ta i bruk en *form* som tok hensyn til særegne trekk ved den norske situasjonen. Særlig er samlingsforhandlingene 1937 et tegn på dette.

Hvorfor parolen om enhetsparti?

Bakgrunnen for disse samlingsforhandlingene mellom DNA og NKP er både internasjonal og nasjonal.

Georgi Dimitrov.

På Kominterns kongress 1935 stilte Dimitrov parolen om enhetsparti i arbeiderklassen. Forutsetningen for dette var at det ble bygget på *aksjonsenhet* og politisk enhet om *klassekampgrunnlaget* og *den revolusjonære målsetting* var oppnådd.

I flere land, som Frankrike og Tsjekkoslovakia, ble slike forhandlinger ført. Forhandlingene førte ikke fram. Men i den perioden de pågikk skapte de en enhetsfront ovenfra, på ledelsesplan, som styrket enhetsfronten nedenfra, særlig aksjonsenheten på grunnplanet mot fascismen.

Dette var også tilfelle med samlingsforhandlingen i Norge. Disse har også sin særegne bakgrunn.

NKP var det eneste partiet som gikk til slike forhandlinger uten at det var oppnådd aksjonsenhet. Når Komintern likevel støttet NKPs linje, var det særlig på grunn av to forhold, spesielle for Norge:

For det første: DNA's radikale fortid, og fremdeles relativt radikale program.

For det andre: Tranmæls radikale form og evne til å nøytralisere NKP, til å framstille NKP som et parti »utenfor arbeiderbevegelsen» som ikke ønsket enhet. NKPs sektarisme i den faglige politikken 1929-1934, hadde »hjulpet» Tranmæl her, og førte til økende isolasjon.

Ingen prinsipplos enhet

Samlingsforhandlingene virket i motsatt retning. NKP tok her utgangspunkt i massenes ønske om enhet, men gikk så langt fra inn for en prinsipplos enhet. Tvertimot ble klassekampen og enheten mot fascismen den aktuelle *begrunnelsen* for forhandlingen, og en enhetlig utgang av den politiske diskusjonen om det revolusjonære grunnlag *betingelsen* for en samling. Nå ble disse diskusjonene aldri helt reelle, og de kunne ikke bli det slik DNA-ledelsen var, og det ble brudd i forhandlingene.

Både før og etter bruddet søkte NKP å

reise en opinion for enhet nedenfra, på grunnplanet i fagbevegelsen. Nå vil jeg ikke gå god for alt ved sjølv forhandlingene *hovedsaken* ved samlingsforhandlingene mener jeg er dette: De reiste en diskusjon om hvilket grunnlag arbeiderklassens parti skulle stå på som stilte DNA's radikale fortid opp mot DNA's reformistiske nåtid.

De gjorde det vanskeligere for Tranmæl å framstille NKP som splittet, og slik tjente de enheten på grunnplanet. De viste NKP's evne til å skape en enhetslinje ut fra særegne norske forutsetninger i denne perioden.

Alt dette bidro til å styrke kampen og enheten mot fascismen, og det styrket NKP og partiets innflytelse.

NKP 1935-39: Framgang i politikk, framgang i innflytelse

Jeg mener det er godtgjort at NKP spilte en viktig politisk rolle i denne perioden. Særlig ved å knytte den spanske borgerkrigen til Norges egen utsatte stilling, bidro til å skjerpe beredskapen mot fascismen – mot de pro-fascistiske, de nøytrale og de unnfalne. Dette burde

bidra til å avlive myte nr. 1 om NKP som et parti uten innflytelse. Både borgernes og Tranmæl's opptatthet og frykt for NKP's organisasjonsskapende evne gir klare indisier i tillegg til det beskrivelser av periodens klassekamp forteller.

At NKP i denne perioden snudde klar tilbakegang til svak framgang og økt vitalitet, viser at myte nr. to er klar for avlivning. Partiets kamp mot fascismen og den riktige frontpolitikken, førte til framgang akkurat som de sekteriske feila i foregående periode førte til tilbakegang. Dette viser at NKP's utvikling ikke skyldtes massenes valg mellom reformisme og en revolusjonær kamplinje, med en kontinuerlig tilbakegang for kamplinja som resultat. Den skyldtes det kommunistiske partis evne til å føre en riktig politikk.

Videre viser det at NKP's folkefrontlinje hadde solid grunnlag i den norske arbeiderklassens erfaringer med fascismen. Enhetsfront-politikken ble lagt opp etter særegne norske forhold. NKP's politikk og resultater må primært forstås ut fra *norske* forhold, ut fra *indre*, og ikke ytre, internasjonale forutsetninger.

ÅRET 1939 – ET MELLOMSPILL MED FORVARSLER

Fascismen vant nok en skanse da den spanske republikken ble knust i begynnelsen av 1939. Vi fikk Munchen-forliket. Krigstruselen rykket enda nærmere.

NKP stilte parolen »Verg landet mot fascismen». Denne parolen var i tråd med NKP's folkefront-linje 1935–39. Den massetilslutning parolen vant ved 17. mai demonstrasjonene 1939, særlig i Bergen og Odda, var i stor grad et resultat av NKP's antifascistiske kamp til da. En virkelig masse-mønstring var resultatet av at det nasjonale spørsmål fikk et aktuelt kampinnhold, mot fascismen. Det var

NKP som gikk i spissen for dette, og fikk tilslutning. *Dette gir forvarsler om NKP's rolle under krigen.*

Høsten 1939

Høsten 1939 kom to hendinger som ga NKP tilbakegang, og ga forvarsler av en annen karakter.

Molotov-Ribbentrop-pakten og NKP's holdning til den peker hen mot partiets vaklende holdning 1940. *Vinterkrigen i Finland* viser også svakheter ved NKP, men like mye var den et forvarsel om med

hvilken styrke DNA ville gå reaksjonens antikommunistiske ærend.

Problematikken omkring disse sakene er innfløkt og henger såpass nøye sammen med problemene omkring NKP's holdning 1940, at den er en egen studie verd. Delvis peker den ut over rammene for denne artikkelen. Derfor bare noen korte punkter.

Å stå på to bein — eller ett

Molotov-Ribbentrop-pakten var et resultat av at England og Frankrike avsto Sovjets forslag om felles front mot Hitler-Tyskland. Deres håp var at fascismens våpen ble vendt mot Sovjet. Stalin valgte denne pakten som den eneste mulighet for å få en nødvendig utsettelse av krigen.

I motsetning til Mao Tsetung og KKP som i denne perioden *sto på to bein, både* forsvarte paktens nødvendighet for Sovjet og kjempet mot japansk fascisme og okkupasjon, så ble NKP forvirret av Sovjets diplomati. Partiet klarte ikke å stå på to bein: Støtten til Sovjets ikke-angrepspakt ble ikke forent med en klar nok forståelse av at fascismen fortsatt var hovedtruselen, sjøl om de imperialistiske vestlige land hadde vist seg som fascismens forræderiske medspillere. I den grad NKP gikk tilbake på grunn av dette, var det resultatet av politiske feil i NKP's egen linje.

Forsmak på McCarthyismen

Vinterkrigen i Finland, fra oktober 1939, førte også til tilbakegang for NKP.

I Folkeforbundet gikk Sovjets utenriksminister i spissen for å bygge en enhetsfront mot fascismen.

Finland så ut til å kunne bli et viktig og militært farlig oppmarsjområde for Nazi-Tyskland. Sovjet stilte rimelige forslag til gjenbytte av landområder. Men Finlands reaksjonære og pro-tyske regjering var avvisende. Den gikk seinere åpent ut på Tysklands side i krigen. Dette spørsmålet var et livs-spørsmål for Sovjetstatens eksistens. Uten illusjoner om Hitlers vilje til å overholde ikke-angreps-pakten som Stalin var, og med vitende om den tyske innflytelsen i Finland, gikk Stalin til det skritt å okkupere de omstridte områdene.

I 1945 hevdet også DNA at dette var både nødvendig og forståelig i lys av krigen.

I 1939 hevdet de noe annet. I Tranmæls organ Arbeiderbladet kom det fram et nytt slagord: »Nazi-kommunismen». I desember 1939 skrev avisa på lederplass:

»Til å begynne med var det mange som oppfattet dette med nazi-kommunismen nærmest som et skjellsord, men den er en realitet. Overfallet på Finland er typisk for den nye maktfaktor: Nazi-kommunismen. Den bruker nazistenes metoder og kommunistiske fraser».

Dette ga opptakten til en hets-kampanje uten like mot Sovjet og NKP. Det var en forsmak på McCarthyismen og viste at DNA's aktivisme – som svensken Sandler – først ble »tent» når våpnene kunne rettes mot øst.

For NKP betydde vinterkrigen nok et tilbakeslag. Dels, og viktigst, skyldtes det de politiske svakheter vi har vært inne på. Dels at partiet på grunn av tidligere politiske feil nå var såpass svakt at det rent materielt (i form av presse og antall medlemmer og sympatisører) ikke var i stand til å møte den antikommunistiske stormen på tilstrekkelig kraftfull måte.

Ta opp tråden som NKP slapp

Jeg har forsøkt å beskrive NKP i mellomkrigstida med utgangspunkt i *frontlinjene* i kampen, både aktuelle klassekampsaker og kampen mot fascistmen.

Jeg har tatt opp *de tre mytene* om NKP og forsøkt å vise – at NKP hadde stor innflytelse på klassekampen i mellomkrigstida.

– at NKP vant fram eller gikk tilbake, ikke som et resultat av at arbeiderklassen valgte reformismen, men primært av NKP's riktige eller uriktige politikk.

– at NKP's utvikling og politikk i første rekke må forstås ut fra norske forhold.

Et hovedspørsmål har vært: Hvem sto for den progressive og revolusjonære tradisjonen i mellomkrigstida?

Med dette utgangspunktet kan vi ta standpunkt til historien, se hvem som sto på folkets side, hvem vi ville stått sammen med der og da. Og med dette som utgangspunkt kan vi se at SV-talsmannen Berge Furre ikke bare har gått på de borgerlige mytene om NKP, men – enda verre gått på myten om DNA som et progressivt og sosialistisk parti i mellomkrigstidas Norge.

At SF har tatt inn Tranmæls »revolusjonær masseaksjon», som var hans munnsvær da han ikke åpent ville erkjenne at han hadde forlatt revolusjonens vei, i sitt prinsipp-program – viser det samme: SV-ledelsen, inklusive NKP's ledelse, står historisk og aktuelt for venstre-sosialdemokrati.

Mot dette stiller AKP(m-l) *det kjempende NKP*, som i mellomkrigstida sto på folkets side og førte videre den revolusjonære tradisjon i Norge, tross sine feil.

Som 'det er sagt: »*AKP(m-l) har tatt opp den tråden som en gang ble rykket over av DNA, som NKP slapp – og som SF aldri fant*».

Torstein Haldorsen

NKP etter krigen

Kontrasten er stor mellom det partiet NKP var i 1945, og det partiet som i dag vil oppgi kommunismen og nedlegge seg sjøl. Noen systematisk, vitenskapelig undersøkelse av NKPs etterkrigshistorie er vi ikke i stand til å bringe. Denne perioden av partiets historie er ennå ikke skrevet, heller ikke av partiet sjøl.

Men den siste halvdel av partiets historie er like vesentlig som den første. Røde Fane har derfor vendt seg til Georg Vaagen for å høre hans synspunkter på utviklingen av partiet. Vaagen kjenner partiet innenfra i denne perioden. Han satt i Oslo bystyre i mesteparten av 50-åra, han var varamann til partiets sentralstyre og satt i mange år i partiets faglige utvalg. Han skulle derfor ha gode forutsetninger for å vurdere partiets politikk i etterkrigstida.

– Georg Vaagen, hvordan kan det ha seg at NKP som i årtier har båret videre de kommunistiske tradisjonene i Norge, i sitt femtiende år kan nedlegge partiet uten store konflikter?

– Skal en kunne forstå NKPs stilling i dag, er en nødt til å se på partiets historie. Sjøl kjenner jeg best tida etter 1945 da jeg ble medlem. I løpet av denne perioden har partiet utviklet seg fra et revolusjonært parti – med djupe røtter i arbeiderklassen – til et parti som har små problemer med å gi opp kommunismen, og melde seg inn i et stor-SF.

NKP STO STERKT I 1945

– Hvordan var situasjonen i 1945?

– Norges Kommunistiske Parti sto sterkt på mer enn en måte da krigen sluttet. Partiet representerte en sterk politisk kraft i fagbevegelsen, hvor også innflytelsen var stor. Ungdommen flokket seg rundt partiet i tusentall. Venstrefløyen i DNA fra før krigen gikk over til NKP, jeg var sjøl en av dem. Både ved stortingsvalget og kommunevalget høsten 1945 fikk partiet stor oppslutning, over

175 000 stemmer. I tillegg kan det nevnes at Friheten var dagsavis med et opplag på bortimot 100 000 på det meste.

– Hva skyldes denne framgangen til partiet? Før krigen var jo stillingen i fagbevegelsen relativt svak, og oppslutningen i valg beskjedent.

– To forhold bidro til denne framgangen. For det første de norske kommunistenes heroiske innsats under krigen. Med store ofre hadde partiet på en uselvisk måte gått inn i kampen mot fascismen. Dette hadde gitt tillit i arbeiderklassen, mer enn mange og saftige proklamasjoner.

For det andre var sympatien for Sovjetunionen stor. Det var Sovjet som mer enn andre land hadde bidratt til fascismens nederlag. Det norske folket var godt orientert om kampene på Østfronten, hvor Hitler-armeene fikk sine første og avgjørende nederlag. Men for Sovjet var tapene store: millioner av mennesker ble drept, og de materielle ødeleggelsene var enorme. Av disse grunnene sto NKP sterkt i 1945, og mulighetene var store til videre framgang.

Georg Vaagen.

– Hvorfor kom så den sterke tilbakegangen, når mulighetene var så store?

– Det er vanskelig å peke på noen enkelt sak, eller saker, som var den direkte årsaken til degenerering og tilbakegang. Det vil være riktig å si at det var en kombinasjon av de indre forhold i partiet og de ytre omstendighetene som preget norsk politikk i 1940- og 50-åra.

Det er imidlertid farlig å overdimensjonere tilbakegangen for partiet. Gjennom hele 40-åra, og begynnelsen av 50-åra sto NKP for en riktig arbeiderpolitikk, i motsetning til den folkefiendtlige politikken som Arbeiderpartiet førte. Så seint som ved valget i 1953 hadde partiet over 90 000 velgere, på tross av årevis av kommunisthets. Sjølsagt var det feil i partiet, men disse var underordnet og må ikke forveksles med at kommunistene i

denne perioden i *hovedsak* førte en politikk på *klassekampens* grunn. Feilene besto i at partiet manglet en jordnær politikk for det norske samfunn i etterkrigstida, og dermed hadde store vanskeligheter med å markere en sjølstendig politikk i forhold til DNA-regjeringa. Så tidlig som sommeren 1945 førte dette til at NKP kom opp i store problemer i forbindelse med samlingsforhandlingene med DNA.

SAMLINGSFORHANDLINGENE NKP–DNA I 1945

– Hva slags samling var det tale om?

– Hensikten var å samle de to partiene organisatorisk. Skal en forstå hva som skjedde må en ta utgangspunkt i situasjonen slik den var i den norske arbeiderklassen like etter krigen, og ikke slik den er i dag. Kravet om samling kom fra fagbevegelsen. Mange hadde kjempet sammen mot fascismen og sittet i de samme konsentrasjonsleirene – da skulle en også kunne møtes i det samme partiet. Stemningen i arbeiderklassen var klart for samling – mot splittelse. Så sterkt var kravet fra arbeidsplassene at ingen av de to partiene kunne ignorere det. Det var derfor riktig av partiet å gå inn i disse forhandlingene, selv om det var klart at målsetningene fra Gerhardsen og Tranmæls side ikke var å skape et stort revolusjonært arbeiderparti i Norge. De ønsket å kneble og uskadeliggjøre NKP. Under krigen traff jeg sjøl Tranmæl i Sverige, og var vitne til hvordan han prøvde å bekjempe kommunistene.

– Hvor langt kom forhandlingene før det ble brudd?

– For oss ute i provinsen forsto vi det slik at forhandlingene på det nærmeste var sluttfort da bruddet kom, og at det bare var bagateller som sto igjen. Da offentliggjorde Friheten en rapport laget av Hans Møllersen om Tranmæls virksomhet i Sverige under krigen, der han aktivt hadde bekjempet kommunistene. Dette ble oppfattet av Arbeiderpartiet som et bakholdsangrep som vitnet om upålitelig-

het fra kommunistenes side. Tranmæl benyttet anledningen til å bryte forhandlingene – og NKP fikk skylda for bruddet. Møllersen-rapporten ga nemlig DNA lett spill i forsøket på å framstille NKP som syndebukken. Bruddet i samlingsforhandlingene ble derfor et taktisk nederlag for NKP. Dette forklarer på ingen måte hele NKPs tilbakegang, men det viser hvordan partiet allerede i de første månedene etter krigen hadde store problemer med å finne fram til en riktig taktikk ovenfor sosialdemokratene, en taktikk som passet den politiske situasjonen i Norge.

– Hvordan var det indre partilivet i årene etter krigen?

– De politiske diskusjonene etter bruddet med Furubotns «annet sentrum» var grundige. Men ellers ble det ikke satt i gang store diskusjonsbevegelser i partiet. For eksempel kan det nevnes at det politiske grunnlaget for samling mellom NKP og DNA i 1945 ikke ble diskutert i partiet. Det var tale om organisatorisk samling, uten politisk avklaring. I den forstand minner utviklingen av Sosialistisk Valgforbund til parti mye om situasjonen i 1945.

OPPGJØRET MED PEDER FURUBOTN

– Hva var det striden med Furubotn gjaldt?

– På den ene siden sto Furubotn og hans folk på en borgerlig nasjonalistisk linje. Politikken manglet det vesentligste for en kommunist: den manglet klasseinnhold. Partiet brukte mye tid og krefter i kampen mot dette «annet sentrum» fordi Furubotn drev organisert fraksjonsvirksomhet gjennom lang tid. Som eksempel på Furubotns politikk kan nevnes at han foreslo å støtte norsk landbruk med 1 milliard kroner, en støtte som skulle komme *storbøndene* til gode. Denne «bondemilliarden» var uttrykk for mangel på klasseinnhold i politikken.

Mot denne borgerlige politikken og fraksjonismen satte partiet sosialismen og den demokratiske sentralismen. Jeg hus-

ker ikke så godt alt som hendte i denne striden, men de politiske motsetningene er godt framstilt av Strand Johansen i et foredrag han holdt i malersvennens kommunistlag. Det er utgitt som hefte under tittelen «Oppgjøret med det annet sentrum».

– Men var det ikke store mangler ved måten oppgjøret ble foretatt på?

– Det er riktig. Det var mer et «voldelig» oppgjør enn et politisk og ideologisk. Diskusjonene for eksklusjonene var minimale. Men sjøl om det ble gjort feil i oppgjøret med Furubotn, så betyr det på ingen måte at oppgjøret var feilaktig. Det viste at partiet var i stand til å ta et oppgjør med en borgerlig fraksjon, uten oppotunistiske hensyn. Mot klasse-samarbeidet satte vi klassekampen. Landsmøtet i 1949 slo da også fast på hvilket grunnlag partiet skulle stå: **DE NORSKE KOMMUNISTENE VIL HEISE LENIN OG STALINS FANE, OG UNDER DENNE FANEN SKAL VI SEIRE.**

KOMMUNISTHETSEN – DET VERSTE SOM HAR HENDT VÅRT LAND I FREDSTID

– Hvordan var det å være kommunist i slutten av 40-åra og i begynnelsen av 1950-åra?

– Dannelsen av NATO og McCarthy-hetsens norske avleggere gjorde dette til ei vanskelig tid. Partiet var ikke i stand til å møte hetsen, dels av indre årsaker, dels av ytre faktorer som partiet ikke var herre over. Motstanderne i borgerskapet og i den sosialdemokratiske ledelsen var sterke.

Dette betyr ikke at en skyver ansvaret for partiets tilbakegang fra seg, og skylder på ytre forhold. Men uten at en forstår omfanget og karakteren av kommunisthetsen kan en ikke forstå partiets historie.

Våre motstandere var godt organisert. De spredte daglig ut giftig hets mot kommunistene. Sosialdemokratene gikk sjølsagt i spissen. Gerhardsen førte an med sin *Krøkerøytale*. I denne talen satte han kommunistene utenfor loven, og

*DNA i etterkrigstida – del av
imperialismens strategiske
stab.*

framstilte dem som fiender av folket. Mens verden var på randen av en ny storkrig etter utbruddet av Koreakrigen i juni 1950, lanserte sosialdemokratene parolen om at kommunistene skulle kjeppjages ut av fagforeningsstyrene. Hele folket, skole og hjem skulle mobiliseres i denne kampen mot kommunistene. Det var i sannhet noe av det verste som har hendt i Norge i fredstid.

Denne forgiftningen av det politiske miljøet gjorde det vanskelig å nå ut til de uorganiserte massene. Nyrekrutteringen stanset opp, alle kraftene ble brukt på indre konsolidering.

– Var frafallet fra partiet stort?

– Vi mistet etter hvert solide røtter i fagbevegelsen, og representasjonen ble også redusert i kommunestyre og storting. Men det er ikke riktig at vi ble knekket i løpet av en fjorten dagers tid. Jeg har allerede nevnt at NKP ved valget i 1953 fikk over 90 000 stemmer, vi var ingen sekt. Det fantes nemlig i partiet en lang rekke solide klassekjempere, som førte en aktiv og kompromissløs kamp mot arbeiderpartiets reaksjonære politikk.

ARBEIDERPARTIET I 50-ÅRA

– Hva er det som karakteriserer DNAs politikk i 50-åra.

– Viktigst var nok kneblingen av fagbevegelsen. Tvungen voldgift ble praktisert ved de fleste lønnsoppgjør. Dette betydde i realiteten at det var innført streikeforbud i landet. Selv om overskuddet var aldri så stort – lønningene til arbeiderne skulle fryses fast. Papirindustrien hadde for eksempel så store overskudd at det var vanskelig å få pengene plassert. Det var derfor en stor forbrytelse at fagbevegelsen i dette tidsrommet ble fullstendig passivisert og uskadeliggjort. Gjennom den nære forbindelsen med DNA ble LO til de grader passivisert at vi sliter med det den dag i dag. Skal fagbevegelsen gjenreises som kamporganisasjon, er det en viktig oppgave å bekjempe denne passiviteten.

Ellers var det i forholdet til imperialismen at DNAs forræderi var størst. DNA diltet ikke pliktskyldig med på NATO-samarbeidet, men deltok aktivt i utformingen av den imperialistiske politikken. Halvard Lange var en av arkitektene, og tilhørte den indre kjerne av NATO-strategene. USA berømmet også de norske sosialdemokratene for denne politikken. Størst reaksjon vakte kanskje Vest-Tysklands innmeldelse i NATO. Høyre-sosialdemokratene i Norge, med Halvard Lange som den fremste talsmannen, gikk i spissen for denne politikken. NKP fikk her støtte i store deler av arbeiderpartiet, og tok kampen opp mot denne opprustningen av Vest-Tyskland.

Sosialdemokratenes radikale maske hadde falt forlengst, igjen sto de med en politikk som innebar klassesamarbeid i Norge og internasjonalt samarbeid med imperialistene. Det er derfor litt rart at i slutten av 50-årene kom de kreftene på offensiven i NKP som ville samarbeide med DNA.

NKP OG DEN

20. PARTIKONGRESSEN I MOSKVA

– Før vi kommer så langt hadde Krustsjov holdt sin nå så berømte tale på kongressen i Moskva i 1956. Hvordan virket «avsløringene» av Stalin inn på partiet?

– Av de ytre faktorer i 50-åra betydde nok angrepet på Stalin mest for partiets tilbakegang. Partikameratene hadde tålt hets og hard forfølgelse fra borgerskapet og sosialdemokratene, men nå kom angrepet innenfra, fra våre egne rekker. Det rokket ved selve det moralske og politiske grunnlaget vi sto på. Tusenvis av kamerater kom i villrede fordi det var vanskelig å kontrollere opplysningene til Krustsjov. De kunne verken bekrefte eller avkreftes. Mange fikk store problemer med splittede lojaliteter, på den ene siden hadde de en stor tillit til Sovjetunionen som den ledende sosialistiske staten, – men på den andre siden hadde en også stor respekt for det arbeidet som

Stalin hadde gjort for kommunismen, både i fredstid og under krigen.

UAVHENGIG AV MOSKVA – AVHENGIG AV DNA

– Hvordan var forholdet til Moskva i 50-åra?

– Partiet ble med rette og urette beskyldt for å danse etter Moskvas pipe. I løpet av 1950-åra prøvde partiet å markere en mer sjølstendig linje. Men dette utviklet seg etter hvert til en mer og mer feilaktig politikk. Under dekke av »uavhengighet» dreide partiet over til høyre. Resultatet ble at partiet kom til å underordne seg DNA. Mangel på sjølstendighet i forhold til Arbeiderpartiet var NKPs største feil i åra etter krigen. I slutten av 50-åra ble denne feilen stadig større. Høyrefløyens fullstendige feilslåtte »enhetspolitikk» overfor sosialdemokratiet førte til slutt til katastrofe for partiet. Høyrefløen hadde forlenget konsolidert sin stilling i 1963 da partiprogrammet forkynte den fredelige, glidende overgangen til sosialismen. Selv ikke at DNA-regjeringa i begynnelsen av 60-åra prøvde å melde Norge inn i EEC fikk partiet til å trekke de riktige konklusjoner om høyresosialdemokratene.

Partiet gikk så langt at de forsvarte DNA-regjeringa i Kings Bay-skandalen i 1963, – og kom med kraftige angrep på Sosialistisk Folkeparti fordi partiet hadde felt en »arbeiderregjering». Ved stortingsvalget i 1965 reiste høyrefløen rundt i landet og oppfordret folk til å stemme med Arbeiderpartiet, dette skjedde til og med i valgkretser hvor partiet sjøl stilte lister. Bunnen ble nådd i 1965 da medlemmer av NKP i Oslo jern og metall stemte for kollektivt medlemskap i Arbeiderpartiet. Så langt kunne parolen om at »venstrekreftene finnes i DNA» tøyes. Høyrefløen med Vogt i spissen drev åpent fraksjonsvirksomhet, bl.a. fikk de partiet til å trekke listene i Bergen ved valget i 1965. Men oppgjøret med denne fraksjonen skjedde ikke på samme kompromissløse måte som i 1949 da Furu-

botn ble ekskludert. Nå var opportunisten satt i høysetet av partiet, motsetningene skulle løses ved idyll og ikke ved kamp.

– Hvordan så partiledelsen på dannelsen av Sosialistisk Folkeparti?

– Partiledelsen mente at SF var et unødvendig parti. De som brøt med DNA burde heller ha gått til NKP. Det var nemlig venstrefløen i DNA som NKP hadde fridd til i hele 50-åra, nå brøt deler av denne fløyen ut av partiet – men dannet et eget parti. Holdningen var preget av moralisme og negativisme. Utbryterne burde ha kommet til NKP. Angrepene på SF var sterke, Kings Bay er allerede nevnt. Sjøl var jeg en av de få i partiet som varmt forsvarte SFs holdning til »Arbeiderregjeringen». Seinere viste det seg at partiet tok den samme moralistiske og negativistiske holdningen til den nye revolusjonære bevegelsen som vokste fram omkring SUF(m-l).

NKP OG STRIDEN SOVJET/KINA

– Det er blitt sagt at NKP var (og er) nøytrale i konflikten mellom Sovjet og Folkerepublikken Kina?

– Langt i fra. Formelt har en ikke tatt standpunkt, men har i realiteten støttet Sovjet ved alle internasjonale kongresser. Partiet gikk inn for prøvestandsavtale i 1963, en avtale som hadde som erklært siktemål å hindre at også Kina utviklet kjernefysiske våpen. Ellers bærer partiet tydelige preg av ikke å ville forstå hvor grunnleggende konflikten egentlig er mellom Kina og Sovjet. NKP prater fremdeles om at de vil »spille meglerrollen i familiekonflikten».

På liknende vis har en borttolket kulturrevolusjonen i Kina. Den har de heller aldri forstått verdien av. Partiet har konsekvent bekjempet alle som sto på kulturrevolusjonens side i partiet. Frihetens nedlatende holdning og hånlige kommentarer til kulturrevolusjonen skilte seg lite fra det som ble servert i de borgerlige avisene.

NASJONAL GRUNN OG INTERNASJONAL SOLIDARITET

— Georg Vaagen, hva er de viktigste lærdommene vi kan trekke ut av NKPs etterkrigshistorie?

— For det første at skal partiet ha framgang og hindre politisk degenereering må det tvers igjennom bygge på vår egen nasjonale grunn. For det andre at vi aldri må forveksle arbeiderklassens interesser med høyresosialdemokratenes politikk.

Partiet må identifisere seg med det norske folkets livsinteresser, historisk, politisk, sosialt og nasjonalt. Vi må helt

ut stole på våre egne krefter og ressurser, og aldri glemme at vi først og fremst står ansvarlig ovenfor den norske arbeiderklassen. Derneft må vi heller aldri glemme den internasjonale solidariteten.

Internasjonalt må partiet solidarisere seg med alle folk og bevegelser som kjemper mot imperialismen, for frihet, nasjonal uavhengighet, demokrati og sosialisme. Videre er det viktig å forsvare de sosialistiske land, mot borgerskapet og sosialdemokratenes utpressingspolitikk.

For oss må en nasjonal kommunistisk politikk og en ekte internasjonal solidaritet være to sider av samme sak.

»Svar til Ebbing» fortsatt fra side 73

kjem frå borgarskapet og går attende dit etter studia. Resten skal ut og selje arbeidskrafta si til kapitalen etter endt studietid.

Kapitalen vil ha ferdigutdana studentar så billeg som mogeleg, og han pressar på for å auke arbeidstempoet i studia. Å studere er eit arbeid. Produktet er høgverdig arbeidskraft som kapitalen kan kjøpe og i seinare ledd produsere meirverde med. Studentane kan ein sjå som »gjeldsarbeidarar». Arbeidskrafta deira vert (i hovudsak) betalt i form av lån, dvs. ein reduksjon av arbeidsløna deira etter endt studietid, etter som låna skal betalast attende av denne løna. Bygging og drift av universitet er faste og variable kostnader kapitalen har for å produsere »akademisk arbeidskraft».

Når eg tar dette så pass grundig er det av di ebbingar og andre av same slaget sår tvil om studentane i det heile har nokon legitim interessekamp å føre. Dei nyttar store krefter for å påvise at studentane må gå stilt i dørene, for dei er i motsetning til arbeiderklassen. Studentkrava »kan ta en slik form at det gir staten et påskudd til å øke skattebyrden på den produktive klassen . . . » (Ebbing i Kontrast 39).

Underordna skiljelinjer som hovudrettesnor

Ebbing: staten er monopolkapitalen sin reid-skap, og gjennom staten vil monopolkapitalen alltid freiste å vinne att slike innhogg i profitten. Han treng for så vidt ikkje noko »påskudd» for det, ånna enn sin eigen profittmaksimeringsiver. Ei heilt anna sak er at han medvite utnyttar alle krav som politisk påskott

for å splitta dei ymse gruppene han utbytter frå kvarandre. Eller skræme dei frå å krevje. Og for å få mest mogeleg effekt av »splitt-og-hersk»-ideologien har han funne det perfekte talemålet: sosialdemokratane. Og no KAG. Metoden er enkel: blås opp dei underordna skiljelinene og motsetningane innafor folket, la dei bli hovudrettesnor for politikken. Slik kan ein halde alle grupper på matta, eller rettare: under pisen.

Så er det ikkje så rart at Ebbing gong på gong kjem med det same eksemplet på »tesen» sin: streiken i Studentsamskipnaden i Bergen (og Oslo) mot studentane sitt krav om at staten skulle gje tilskott til drifta, slik at prisauke på tenester og mat kunne unngåast. For kven sto attom denne streiken? Jo, det er nett sosialdemokrat-pampene på Youngstorget som forordna han, under høge rop om at »arbeidsplassane i Samskipnaden stod i fære».

»Slik vil det gå», åtvarar Ebbing, »dersom studentenes interessekamp ikke føres i full bevissthet om denne motsigelsen». Studentar, forsiktig med å krevje, driv heller med teoretisk kamp om grensene for krava, det er moralen. Og argumentet kan nyttast mot alle som ikkje påviseleg produserer meirverde, som »finansieres over merverdien», mot/ alle skuleelevar, mot soldatane, — ja, kven veit om sjukesøstrer er meirverdeskapande etter Ebbing sine definisjonar? Dei må kan hende og vere varsame med å krevje? For ikkje å nemne dei trygda!

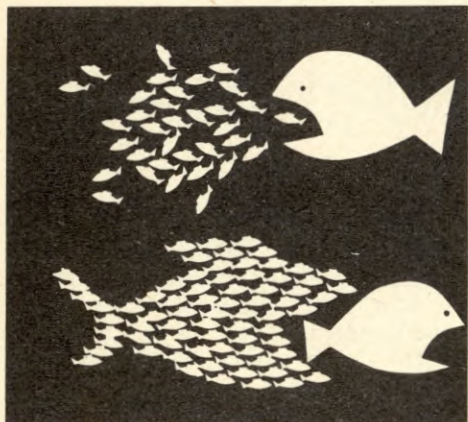
Eg sa det var gift i suppa. Det var det og.

M.I.

klasseanalyse

Hvor går grensene for arbeiderklassen?

Spørsmålet om avgrensning av arbeiderklassen er et viktig teoretisk spørsmål. Borgerskapets ideologer har et vidt spektrum av definisjoner til å tjene ulike formål. »Lagdelingsteoretikerne» har avskaffet klassebegrepet og i stedet inndelt befolkninga i forskjellige lag eller sjikt etter hver enkelt teoretikers godtykke. Ut fra mange av disse »teoriene» vil en jernarbeider med hytte i Drøbak stå høyere på den sosiale »rangstigen» enn en sjølstendig intellektuell. Slike teorier tjener sjølsagt »teorien» om at klassene dør ut under kapitalismen. Andre borgerlige ideologer foretrekker å definere arbeiderklassen så snevert som bare mulig, helst slik at det bare omfatter kroppsarbeidere. Dermed kan de bruke automasjonen som argument for at arbeiderklassen er i ferd med å dø ut og forsvinne over i en angivelig »mellomklasse». Til stutt har vi revisjonismen som en avart av borgerlig ideologi, også i spørsmålet om klassene.

I forslaget til program for NKP heter det »teknikere, ingeniører, arkitekter, forskere og andre høyt utdannede spesialister» omfattes av arbeiderklassen. Det å definere store deler av (eller hele) intelligensiaen i arbeiderklassen er å tilsløre en viktig motsigelse i samfunnet. Det tjener til å utvanne begrepet »proletariat» og dermed også overflodiggjøre begrepet proletariats diktatur. Ikke fordi proletariatet skal utøve diktatur over det store flertallet av »høyt utdannede spesialister», men fordi det vil være et spørsmål om hvem som skal omdanne hvem innfor rammene av det proleteriske demokratiet. Slik NKP definerer arbeiderklassen, så blir dette spørsmålet helt likegyldig, og det tjener derfor til å tilsløre de faktiske klasseforholda i land som Sovjetunionen i dag.

Ta del i diskusjonen!

Det er i lys av denne skarpe ideologiske kampen at vi må se den artikkelen av Torstein Hjøllum som Røde Fane trykker i dette nummeret. Når han drøfter hvor skillet mellom arbeiderklassen og mellomlaga går, så prøver han på grunnlag av objektive data om det norske samfunnet å komme fram til en korrekt marxistisk forståelse av arbeiderklassens sammensetning i dag. Han avslutter ikke dette arbeidet, det ville da også være for mye forlangt, så mye tåke som borgerskapets ideologer har spredd i akkurat dette spørsmålet. Men han gir ideer til hvordan vi skal arbeide med materialet.

For egen regning ønsker jeg bare å føye til at spørsmålet om funksjonærer osv. er et svært sammensatt problem. Vi kan ta for oss funksjonærene i industribedrifter. På godt og vondt har de uten tvil et mer konkret forhold til arbeiderne enn funksjonærer i f. eks. finans- og eiendomsformidling. Vi har spørsmålet om lærerne, og om de statsansatte funksjonærene, bare for å nevne et par store grupper. For lærernes vedkommende satte jeg sjøl fram en

del argumenter til diskusjon i Røde Fane 3/73 (Hvor går grensene for arbeiderklassen?)

Jeg oppfordrer leserne til å engasjere seg i spørsmålet om hvordan vi skal oppfatte skillet mellom arbeiderklassen og andre klasser og grupper. Det er ikke et abstrakt sosiologisk spørsmål. Det er i første rekke et spørsmål om den objektive virkeligheten og den korrekte politiske gjenspeilinga av denne virkeligheten. Det går en klassekamp mellom en borgerlig oppfatning og en proletarisk oppfatning også i dette spørsmålet. Derfor kan alle som har erfaring fra klassekamp på forskjellige områder bruke sin viten på å hjelpe oss å komme nærmere et nøyaktig svar. Både Marx-artikler som »Lønnsarbeid og Kapital» og Lenin-artikler som »Karl Marx» og dessuten en del artikler i »Albania today» fra i fjor (2/72) er nyttig lesestoff til sjølstudier. Maos »Klassene i det kinesiske samfunnet» kan også bidra med en god del, bare en husker på at en kinesisk intellektuell anno 1925 ikke er det samme som en norsk intellektuelt utdannet lønnsslave av i dag.

H.G.

Funksjonærene og arbeiderklassen

Størstedelen av det verdiskapende arbeidet under kapitalismen – som er det samfunnssystemet som kjennetegnes ved at kapitalistisk produksjonsmåte er den dominerende produksjonsmåten – gjøres av industriproletariatet. Det er i industrien at den vesentligste del av samfunnets materielle produksjon finner sted, i

industrien skapes de verdiene som er grunnlaget for menneskenes materielle eksistens under kapitalismen.

Men industriproletariatet, de direkte produsentene, som i Norge utgjør omtrent 1/3 av yrkesbefolkningen, disponerer ikke selv de verdiene de skaper ved sitt arbeid. Eierne av fabrikken, av pro-

duksjonsmidlene, disponerer produksjonsresultatet. En del går til lønn til arbeiderne, resten utgjør merverdien. Kapitalisten kan ikke selv nyttiggjøre seg produksjonsresultatet direkte, merverdien må realiseres, omgjøres til det alminnelige byttemidlet mellom produsentene, til penger. Dette skjer ikke lenger som en enkel bytteprosess på byens torg. En uhorvelig overbygning av kjøpmenn, pengehandlere, propagandister og byråkrater strever med å realisere merverdien, samtidig som de for seg selv forsøker å tilrøve seg mest mulig av den. Det meste av det arbeidet disse utfører under kapitalismen er nødvendig arbeid.

Dette arbeid har en samfunnsmessig gjennomsnittsverdi, f. eks. det arbeidet som gjøres i en bank. Bankvesenet overlates en del av merverdien som kompensasjon for arbeidet det utfører for å realisere merverdien som skapes i produksjonen. Arbeidet utføres av funksjonærer av ulike slag. Funksjonærene er som regel også utbyttet. Bankfunksjonæren, butikk-ekspeditøren osv. har ikke selv et direkte forhold til industriherren. Bankieren, kjøpmannen og skipsredere er mellommenn. Den delen av merverdien som blir overlatt disse blir ikke likelig fordelt mellom alle de som arbeider i bankene og butikkene. Bankieren og kjøpmannen vil beholde mest mulig for seg selv og lønner de ansatte under den verdi deres arbeid representerer.

Tilsvarende betraktninger må i prinsippet kunne gjøres for de fleste (alle?) områder i samfunnet, f.eks. for statsapparatet som bl.a. har som funksjon å reproducere utbyttingsforholdene. Resonnementet er forholdsvis enkelt, men utbyttingsforholdene og dermed klasseforholdene overhodet, er likevel langt mer infløkte i f.eks. bankhierarkiet enn i produksjonen. Den objektive klassebestemmelsen av »funksjonærene» er ofte svært vanskelig og forutsetter konkrete studier av de enkelte vidt forskjellige funksjonærhierarkiene.

Her skal jeg forsøke å bringe debatten

litt videre ved å diskutere noen eksempler og analysere et statistisk materiale om lønnforholdene for »funksjonærene».

LENINS KRITERIER

Industriproletariatet er som nevnt arbeiderklassens kjerne. Til arbeiderklassen har vi i tillegg til industriarbeiderne tidligere regnet en minst like stor del av befolkningen slik at arbeiderklassen i omfang omfatter omtrent 70 prosent av befolkningen. Arbeiderklassen utenom industriproletariatet kan, som vi har sett, ikke direkte bestemmes ut fra forholdet til produksjonsmidlene.

Som tilleggskriterier brukte Lenin følgende to for å skille arbeiderklassen ut fra andre klasser:

1) rollen i arbeidets samfunnsmessige organisasjon, og

2) måten de oppnår sin andel av samfunnets rikdom og størrelsen av denne.

Noen eksempler.

(1) Den ansatte **generaldirektøren**, for eksempel Holte i Norsk Hydro. Han eier ikke Norsk Hydro (har i høyden få aksjer som han ikke kan leve på utbyttet av). Han må likevel regnes til borgerskapet fordi

a) han er ledende i å maksimere merverdi og profitt for selskapet (gjennom utbyttingen av arbeiderne), han organiserer selskapet for å sikre dets utvikling og dermed også kapitalismens utvikling,

b) han er agent for eierne og får rikelig belønning for det. Generaldirektøren er *organisk knyttet* til det kapitalistiske utbyttingssystemet og dets utvikling. *Generaldirektøren tilhører borgerskapet, i dette tilfellet også klassens toppskikt, monopolborgerskapet.*

(2) Den lavere kontorfunksjonæren, med omkring 30 000 i årsinntekt. Han eier ikke produksjonsmidler, bare sin arbeidskraft, som han må selge for å opprettholde livet. Han produserer ikke merverdi som industriarbeideren, men han gjør *et for kapitalisten nyttig og nødvendig arbeid.*

a) I kontorhierarkiet er han underordnet, har ingen ledende rolle i organiseringen av arbeidet, har ingen under seg som han bestemmer arbeidssituasjonen til.

b) Han har lav lønn, ofte under industriarbeideren og blir utbyttet av kapitalisten (han får ikke det han skulle ha hatt for sin innsats med å realisere merverdien). *Den lavere kontorfunksjonæren tilhører derfor arbeiderklassen i bred forstand.*

(3) Mellom generaldirektøren og den lavere funksjonæren finnes det flere yrkeskategorier som det er vanskeligere å bestemme klassesmessig. Driftsingeniøren f. eks. organiserer for kapitalistene, driver arbeiderne framover. Han har vanligvis langt høyere lønn for sin innsats enn arbeideren, men han er underordnet toppledelsen som har kjøpt hans arbeidskraft. Tilsvarende vanskelig er det å bestemme den objektive klassetilhørigheten til midlere og høyere funksjonærlag i staten.

Det synes riktig å bestemme dem som et sosialt lag mellom klassene, som mellomlag.

NAFs STATISTIKK

Norsk Arbeidsgiverforening er den eneste institusjon som lager løpende lønnsstatistikk i Norge. NAF har laget en statistikk for funksjonærene pr. 1970. I de av foreningens medlemsbedrifter som har minst 20 arbeidere, er det ansatt vel 65 000 funksjonærer. De aller fleste, vel 53 000, er i industribedrifter. Direktører og disponenter er holdt utenfor statistikken. Funksjonærene utgjorde 26 prosent av alle ansatte i disse bedriftene. Lønnsstatistikken omfatter også goder som fritt hus, gratiale, produksjonspremier osv, men ikke overtidsgodtgjørelse. 80 prosent av de 65 000 funksjonærene er med i statistikken:

Se tabellen øverst neste side.

(Oversikten laget på grunnlag av Hans Bjaaland: »Lønnsutvikling og lønnsnivå for funksjonærer», Arbeidsgiveren nr. 23,

1970. Statistikken for arbeidere er en omarbeiding av NAFs »Lønnsstatistikk for arbeidere 2. kvartal 1970» (tidlønn pluss akkordarbeid).)

Som eksempel på spredningen mellom funksjonærer nevnes følgende tall for bedrifter som sysselsetter 50–99 funksjonærer i Oslo:

Månedslønn

Funksjonærer med enkelt rutinearbeid	1 988
Funksjonærer med kvalifisert arbeid	2 652
Funksjonærer med kvalifisert og selvstendig arbeid på eget ansvar	3 583
Funksjonærer i ledende stillinger	4 982

For de høyere stillingene er det meget stor variasjon omkring den gjennomsnittlige månedslønnen. Videre er lønnsnivået høyere for funksjonærer i Oslo enn ellers i landet og høyere i større enn i små bedrifter.

I bankvesen, forsikring og eiendomsdrift arbeidet 31 600 i 1967, derav 400 »selvstendige». Dette er vel 2 prosent av sysselsettingen i alle næringer. Dette området har ekspandert meget sterkt etter krigen. Over halvparten av de 31 600 arbeidere i Oslo og Bergen der de utgjør henholdsvis 5 og 4 prosent av alle sysselsatte.

HVA KAN VI TOLKE UT AV DISSE TALLENE?

Gruppe IV og V i tabellen deler stort sett de samme kår som industriarbeiderne: Deres arbeid er utbyttet og de er underordnet i organiseringen av arbeidet. Disse utgjør halvparten av funksjonærene og må oppfattes som en del av arbeiderklassen.

Gruppe I er den gruppen av funksjonærer som står like under toppladerskiktet, disponentene og direktørene. En del av disse vil sikkert rekrutteres til dette skiktet, de fleste vil være intimt bundet til toppladelsen og vil ha en organisk

KLASSEANALYSE

43

Lønn pr. år	Andel av funksjonærene som er med i statistikken	Type arbeid	Arbeidere voksne menn
Gruppe I Mer enn 48 000	11	Overingeniører, tekn., funk. i ledende stilling, arbeidsledere i sjefsstilling, kontorfunk. i ledende stillinger.	—
Gruppe II 48 000 — 40 000	17	Tekn. funk. i gruppelederstilling, arbeidsledere i verksmesterstilling, kontorfunk. med kvalifisert og sjølstendig arbeid på eget ansvar	—
Gruppe III 40 000 — 36 000	23	Arbeidsledere som direkte leder arbeidet, tekn. funk. med sjølstendig arbeid tekn.	6
Gruppe IV 36 000 — 24 000	33	Tekn. funk. med kvalifisert men rutinepreget arbeid, lagerfunksjonærer, tekniske hjelpefunksjonærer	85
Gruppe V Mindre enn 24 000	16	Kontorfunk. med enkelt rutinearbeid	9
	100% (56407)		100%

tilknytning til kapitalismen. De tilhører *borgerskapet*.

Deler av dette skiktet vil ikke ha særlige utsikter til å bli rekruttert til det desirede toppskiktet, og må sammen med funksjonærene i *Gruppe II* klassebestemmes som en del av *mellomlaget*.

Funksjonærene i *Gruppe III* vil sannsynligvis være delt mellom mellomlag og arbeiderklasse. Her vil de objektive karrieremuligheter være viktige kriterier.

Ut fra de to tilleggskriteriene til Lenin ser det altså ut til at vi kan klassebestemme funksjonærene i det private næringslivet på følgende måte;

- Bortimot 60 prosent tilhører arbeiderklassen,
- omlag 5 prosent tilhører borgerskapet,
- omkring en tredjepart tilhører mellomlaget.

DE SUBJEKTIVE FORHOLDENE

Dette er et forsøk på en objektiv klassebestemmelse. Den ideologiske

undertrykkelsen og de subjektive forholdene er en viktig side ved funksjonærenes klasseforhold. En del faktorer som sikkert er viktige for å forstå at mange funksjonærer tenker og handler politisk i strid med sine virkelige klasseinteresser er:

- funksjonærene står ofte i et direkte personlig forhold til overordnede i funksjonærhierarkiet,
- virkelige og innbilte forventninger om forfremmelse,
- arbeidsoppgaver som bidrar til å splitte og skille funksjonærer som gruppe i motsetning til kollektivet som utvikler seg blant produksjonsarbeidere,
- borgerskapet forsøker bevisst å knytte funksjonærene til seg som allierte i større grad enn arbeiderne gjennom ideologisk press og bestikkelser,
- kunstige eller reelle skiller mellom arbeidere og funksjonærer i industribedrifter virker som hindringer for solidarisering.

Torstein Hjøllum

sosialisme/kapitalisme

Sosialisme i Aust-Europa?

Er det framleis sosialisme i Aust-Europa og Sovjetsamveldet? AKP(m-l) og alle andre marxist-leninistiske parti og grupper verda over hevdar at parti- og statsleiinga i desse landa heilt ut har gått bort frå dei mest grunnleggjande kommunistiske prinsippa og har forkasta retningslinene for oppbygginga av sosialismen. Vi hevdar at dette har opna vegen for gjeninnføring av kapitalismen og eit nytt borgarleg diktatur over arbeidar-klassen.

I Sentralstyret sitt framlegg til program for NKP, som vart drøfta på landsmøtet 3.-5. november, vert dette synet kalla »anti-sovjettisme» og brennemerkd som »imperialismens trojanske hets innenfor arbeiderbevegelsen» (Friheten nr. 41, del 2, s. 21).

Det nye økonomiske systemet i Ungarn

I Røde Fane 5/73 prenta vi første delen av ein artikkel av den svenske økonomiske historikaren Bo Gustafsson om det nye økonomiske systemet som vart innført i Ungarn 1. januar 1968. Den andre delen av artikkelen prentar vi her.

Første delen synta at det nye systemet er eit resultat av dei problema Ungarn og dei andre landa i Aust-Europa har kome ut for etter Khrustsjevs maktovertaking. Desse problema freistar dei å gjere ende på ved å gi opp den statlege planlegginga av produksjonen. Dei overlet styringa av bedriftene heilt og fullt til bedriftsleiinga og sikrar henne økonomiske interesser av å gjere profitten så stor som råd er for si bedrift – sjølv om dette fører med seg skeiv utvikling når det gjeld kva og kor mykje som blir produsert. Systemet legg medvete opp

til å gjere løneskiljene i samfunnet større, og gir fagforeiningane lita eller inga makt.

I denne delen av artikkelen syner han at også bankane drivast etter prinsippet om profittmaksimering. Det er dette dei rettar seg etter når dei skal avgjere kva for bedrifter og bransjar som skal få kredit. Han syner at dei største bedriftene utnyttar systemet til å ta monopolprisar, til å sparke dyr arbeidskraft for å ta inn billegare, og i det heile meir og meir følgjer skikken med å la interessene til den eine bedriften gå framfor samfunnsinteressene.

Gustafssons artikkel byggjer på to offisielle ungarske bøker om reformen frå 1968. Artikkelen seier ikkje alt om det økonomiske systemet i Ungarn og legg heller ikkje fram materiale om dei andre landa i Aust-Europa. Vi meiner likevel det som kjem fram vanskeleg kan peike i anna lei enn at økonomien i dette landet har nett dei same hovuddraga som i dei monopolkapitalistiske landa i vest, sjølv om det ikkje finst større private kapitaleigarar der.

Kva svar har Kommunistane?

Tsjekkoslovakia har i dag eit styre som forsvarar Sovjet sitt åtak på landet i 1968 som ein

Antisovjetismen er den farligste form for anti-kommunisme. Den er fellesnevner for den ytterste høyre-reaksjon, sosialdemokratismen og "venstre"-opportunisten. Antisovjetismen er imperialismens trojanske hest innenfor arbeiderbevegelen.

Fra Forslag til nytt prinsipprogram, utgitt av NKPs sentralstyre.

sosialistisk bergingsaksjon, slik den tsjekkosllovakiske gjesten på NKPs landsmøte i november gjorde. Polen vart for tre år sida rysta av ein arbeidaroppstand. Oppstanden var borte fram av dei same krava arbeidarane i dei vestlege kapitalistiske landa kjempar for. Dei vart møtte med dei same midla som vart nytta mot franske arbeidarar i 1968 eller belgiske gruvearbeidarar i 1966. Dette er kjensgjerningar som norske arbeidarar og folk elles i Norge kjenner til. Dei vekkjer ikkje tiltru til det politiske systemet i desse landa.

Dei som forsvargar dette systemet og legg det ut som sosialisme, kan ikkje vente å vinne folk for tanken om sosialisme i Norge. Alternativet er heller ikkje å ta avstand frå »den sovjetiske modellen for sosialisme», slå saman forholda under det proletariske diktaturet under Lenin og Stalin, kalle det »byråkratisk og totalitært» og preike om ein »demokratisk og humanistisk modell» — som ikkje er noko anna enn ein hindring av eit mildare borgarleg diktatur.

Kommunistane sitt svar på forholda i Aust-

Europa og Sovjet må være å forsvare den marxist-leninistiske teorien mot forvrengningane til den moderne revisjonismen og ulike slag opportunistar. Det må vere å forklare kva som skal til for å hindre at borgarskapet opprettar kapitalismen på ny etter at arbeidarklassen har vunne den første kampen om statsmakta. Det må vere å avdekke den sanne karakteren til det økonomiske og politiske systemet i dei landa der partiet og staten har skifta farge — og å syne kva arbeidarklassen har vunne i dei landa der partiet har halde fast på dei marxist-leninistiske grunnsetningane.

Dette er vårt syn. Vi trur den progressive rørsle i Norge ville vinne mykje på ein open diskusjon om desse spørsmåla, og såg gjerne at andre også la fram kva dei meiner. Vi er derfor glade for at Georg Ovesen frå NKPs sentralstyre har sagt seg viljug til å kome med ein kommentar til Bo Gustafssons artikkel. Vi kjem med den i neste nummer.

KJ

Bo Gustafsson:

Det nye økonomiske systemet i Ungarn (2)

INVESTERINGER, KREDITTER OG PRISER

Bedriftsledernes interesser er knyttet nøye sammen med bedriftenes overskudd. Samtidig er det de som har den reelle avgjørelsesmyndigheten i bedriftene. De bestemmer hvor mye og hva som skal produseres og disponerer over bedriftenes midler, som følge loven ikke kan fratas bedriftene (Friss, s. 17 og 210). De ansetter og avskjediger folk og bestemmer lønnene, innenfor visse rammer (Friss, s. 199).

De enkelte bedriftene svarte i 1968 for ca. 40 prosent av alle investeringer i landet. I 1970 hadde tallet steget til 50 prosent og i 1972 til 55-58 prosent (Friss, s. 179 og 201, Gado, s. 164). Bedriftene kan også selge eller leie ut deler av sin utrustning. En venter at dette kan komme til å føre til at det oppstår bedrifter som helt ut lever på renter av den slags virksomhet:

»De økonomiske enhetene kan også selge eller leie ut deler av sin utrustning til andre. Den ubegrensede muligheten til å leie ut utrustning kan også bidra til en bedre utnyttelse. Vi kan til og med vente at det blir utviklet institusjonelle former for utleie av

utrustning, f. eks. bedrifter som utelukkende driver med den slags utleie». (Gado, s. 181.)

Økt differensiering

En er helt klar over at systemet fører til økt differensiering mellom bedriftene etter hvor profitabelt de kan drives:

»Bedriftenes selvstendighet må nødvendigvis føre til en differensiering i de enkelte bedriftenes situasjon. De som arbeider i overensstemmelse med systemet og drives med profitt kommer til å forbedre sin stilling i forhold til dem som arbeider mindre effektivt. Differensieringen berører delvis bedrifter som helhet og delvis de ansatte som individer. En bedrift som arbeider mer profitabelt kan utvikles hurtigere og kan garantere høyere inntekt for sine arbeidere». (Friss, s. 214).

»Differensiering som en følge av bedriftenes framtidige virksomhet er ikke til å unngå. Den vil oppstå på grunn av forskjeller i produksjonsbetingelser, teknisk utrustning, teknisk og økonomisk utvikling, ledningens egenskaper og markedet. Det er ikke ønskelig å hindre denne differensieringen». (Friss, s. 214).

Kreditt etter profittsynspunkt

For å holde tilbake lønnsøkninger som skal betales fra fortjenesteandelsfondet, er dette fondet beskattet etter en sterkt stigende progressiv skala. Utviklingsfondet som bestemmer investeringene er derimot beskattet proposjonalt (60 prosent trekk). Dersom utviklingsfondet ikke strekker til kan bedriftene ta opp kreditter hos bankene. Også de går inn for profittmaksimering. Det innebærer at de prioriterer å gi kreditt til de bedriftene som lover de høyeste og raskeste profitene og som betaler pengene tilbake så fort som mulig:

»En betingelse for å få investeringskreditter er at avkastningen av investeringen når eller overskrider et visst foreskrevet minimum. Krav på kreditter som oppfyller denne betingelsen konkurrerer med hverandre (innenfor en viss grein av økonomien). Bankene innvilger de kravene som er mest fordelaktige fra profittsynspunkt og ut fra tilbakebetalingstiden». (Friss, s. 180).

Fri prisdannelse

Når det gjelder prisdannelsen er den fri for størstedelen av industriproduksjonen og for en mindre del av råvarer og jordbrukspriser. Prisene er faste for 20 prosent av forbruksvarene, det er maksimumspriser for 27 prosent av dem, løst regulering av 27 prosent og fri prisdannelse for 23 prosent. Hensikten med den økonomiske reformen er imidlertid å slippe prisene frie. Innenfor industrien falt andelen av faste priser fra 10 til 5 prosent mellom 1968 og 1970. (Gado, s. 50). I prinsippet tar bedriftene de prisene de kan få. – Det er jo et hovedvilkår for profittmaksimering.

Resultatet av reformen

I realiteten går reformen ut på å bestikke framfor alt bedriftslederne til å produsere mer, bedre og mer økonomisk ved å gi dem andel av profitten.

Men akkurat som i et kapitalistisk system finnes det ikke noe annet middel enn *konkurransen mellom bedriftene* som kan tvinge dem til å oppnå de ønskede resultatene for å få sin del i fortjenesten. Dersom det ikke finnes konkurranse blir bestikkelsen tatt uten vederlag: Det er både enklere og billigere.

Det er tydelig også det som har hendt i stor utstrekning. Antallet bedrifter er relativt lite, behovene er store og sammenslutninger av bedrifter er påbudt av staten. I realiteten råder det derfor en utpreget monopolistisk bedriftsstruktur. Dette har bestemt resultatene.

Monopolistisk prisdannelse

For å oppnå maksimale profitter har bedriftene først og fremst gått inn for å heve prisene. Det er et gjennomgående tema i artiklene (se f. eks. Gado, s. 22, 41, 42, 44 m.fl.). De har dermed tatt sikte på å oppnå maksimal profitt på kortest mulig tid (Gado, s. 21). Den gjennomsnittlige profittkvoten har tydeligvis ligget på over 30 prosent:

»Det går ikke an å benekte at de industrielle produsentprisene for øyeblikket er høye. Den sammenlagte nettoinntekt i forhold til bedriftenes egne midler som er oppnådd med prisene på industriprodukter, viser at investeringene i gjennomsnitt har betalt seg på tre år. Dette svarer ikke på noen måte til effektiviteten i det produktive arbeid. Og i foredlingsindustrien – der selvfinansieringsprinsippet en blitt mest konsekvent gjennomført – er avkastningen enda høyere». (Gado, s. 54).

Som en følge av disse monopolistiske pris- og profittkravene på det som allerede er investert, har nye investeringer svært liten mulighet til å komme fram. Dette bremser produksjonsveksten (Gado, s. 54). Dette fenomenet er som kjent også et kjennetegn ved den monopolistiske kapitalismen. Et annet beslektet fenomen er uviljen til å ta langsiktige sjanser og heller foretrekke kortsiktige fortjenester

og investeringer (Gado, s. 21). Artikkelforfatterne klager også gjennomgående over bedriftenes manglende vilje til å gjennomføre tekniske forbedringer:

»For mange bedrifter er det lettere å øke bedriftens inntekt og den personlige inntekten ved »negative» tiltak som prisøkninger, dårligere kvalitet eller bare å øke den produserte mengden i stedet for å anvende seg av virkelig progressive tiltak som kunne føre med seg teknisk utvikling». (Gado, s. 224).

Virkeligheten bak innrømmelsene

Ettersom dette er en bok der offisielle representanter for det sittende regimet i Ungarn gjør offisielt rede for situasjonen, er det sannsynlig at virkeligheten bak disse innrømmelsene er temmelig dystre. En kan ane en del bak noen avsnitt i en artikkel av ministeren for lettindustrien, J. Keseru:

»Samfunnet godkjenner ikke atferden til de bedrifter som utnytter sin monopolisering, ikke senker prisene når omkostningene synker og skaffer seg ekstra inntekt og akkumulerer mer enn det som trengs for å utvikle produksjonen i takt med etterspørselen på markedet. Enda strengere må man dømme atferden til de bedriftene som hever prisene ved å innskrenke tilbudet eller konkurransen for å skape knapphet. (Slike forsøk kan gi seg uttrykk i uberettiget lagring, i innskrenkning av valgmulighetene, i ulovlige prisavtaler med andre bedrifter osv.).

En bedrift — innenfor produksjon eller handel — må fordømmes hardt dersom det som regel unnlater å utføre sine oppgaver når det gjelder den innenlandske forsyningen, eller eksporterer ekstra mye og dermed skaper innenlandsk knapphet på en viktig vare eller ikke tar de nødvendige tiltak for å oppheve en bestående knapphet, med den hensikt å få bedre utsalgspriser innenlands. Det er like klanderverdig om en bedrift forsøker å kompensere

COCA-COLA

The Most Widely Trade-Marked Product in The World.

New Bottling Operations Start In Bulgaria, Yugoslavia, Hungary And Czechoslovakia

Coca Cola-tapperier i Bulgaria, Jugoslavia, Ungarn og Tsjekkoslovakia.

synkende eksportinntekter ved å øke prisene innenlands». (Gado, s. 154).

Keseru nevner også en rekke andre metoder som praktiseres: Importfirmaer som skruer opp prisene for kjøperne, bedrifter som gjør varekvaliteten dårligere, bedrifter som beregner omkostningene ut fra høyeste innkjøpspris i stedet for gjennomsnittlige priser osv. osv.

Billig arbeidskraft foretrekkes

En viktig konsekvens av det nye profittsystemet som nevnes i flere sammenhenger, er at profittene maksimeres ved å avskjedige bedre betalte arbeidere og ansette lavtlønnede (Gado, s. 81, 92, 93). På denne måten kan bedriftene få et uforandret merarbeid til lavere omkostninger eller et økt merarbeid til uforandrede omkostninger. Dessuten behøver ikke bedriftene å tære på fortjenesteandelsfondet. Eller de kan minske den andelen som skal betales ut til arbeiderne og øke den andelen som tilfaller bedriftslederne. I det hele tatt har »skikken å la de direkte snevre bedriftsinteressene gå foran hele samfunnets interesser blitt omseggripende» (Gado, s. 92).

Som en følge av alt dette har den industrielle produktiviteten stagnert (Gado, s. 91).

PERSPEKTIVER

Det problemet som den økonomiske reformen i Ungarn og tilsvarende reformer i andre revisjonistiske land skulle løse, er stagnasjonen i produksjonen — både fra kvantitativt og kvalitativt synspunkt.

Den grunnleggende årsaken til dette problemet er at de eksisterende produksjonsforholdene i disse landene ikke fremmer en rask og allsidig produksjonsvekst.

Statens overtakelse av produksjonsmidlene og kollektiviseringen av jordbruket er i og for seg utilstrekkelige tiltak for å løse kapitalismens problemer. Det er ikke tilstrekkelig at de juridiske forholdene — eiendomsforholdene — forandres. Ikke

bare formene men også innholdet, dvs. produksjonsforholdene, må forandres.

Spørsmålet om makten

Produksjonsforholdene er de direkte forhold mellom menneskene i produksjonen: arbeidsfordelingen mellom ledere og ledelse, mellom arbeidere og bønder, mellom håndens og åndens arbeidere osv. Men til innholdet bak de juridiske formene hører også fordelingsforholdene: produksjonens fordeling mellom ledelse og masse, mellom arbeidere og bønder, mellom intellektuelle og funksjonærer, mellom ulike slags arbeidere osv.

Det politiske spørsmålet, klassespørsmålet, spørsmålet om makten: hvilken klasse det er som bestemmer politikken og samfunnsutviklingen, det henger også sammen med spørsmålet om produksjonsforholdene. For det er klart at det i siste omgang er spørsmålet om hvilken klasse som har makten som avgjør om produksjonsforholdene virkelig forvandles slik at klasser og klasseskiller etter hvert oppheves eller ikke.

Først når arbeiderklassen og bøndene i realiteten har makten i parti, stat og bedrift kan produksjonsforholdene forvandles i sosialistisk og kommunistisk retning. De arbeidende klassene er de eneste klasser som er interessert i en slik forvandling. Men dersom de arbeidende klassene har makten i samfunnet og disse klassene anvender makten til å forvandle produksjonsforholdene i sosialistisk og kommunistisk retning, da frigjøres også produktivkreftene på en måte og i en omfatning som er umulig både under kapitalismen og den nye formen for statskapitalisme (eller rettere sagt statsmonopolistisk kapitalisme) som råder i de revisjonistiske landene.

Den viktigste produktivkraften er mennesket selv og den produktivkraften frigjøres i masseomfang når massene har den virkelige makten i samfunnet og utnytter den til å avskaffe klasser og klasseskiller. Utviklingen i Kina og Albania, der sam-

funnsutviklingen går raskt videre fra basis til overbygning, er bevis for dette.

Pisken og gulrota

Men denne løsningen var ikke mulig verken i Ungarn eller i de øvrige revisjonistiske landene. Revolusjonen stoppet opp på et tidlig stadium både i samfunn, stat og parti. Men en ufullført revolusjon er i lengden en umulighet: Den må fortsette framover eller gli tilbake. I Ungarn og de øvrige revisjonistiske landene har den glidd tilbake, fordi arbeiderklassen og bøndene aldri greidde å befeste sin makt, men tidlig overlot den til tillitsmenn som frigjorde seg fra sine oppdragsgivere og installerte seg som et eget privilegert skikt.

Men derved kom denne nye klassen også i motsetning til massene. Den kunne ikke utløse massenes initiativ og skaperkraft. Resultatet ble den stagnerende utviklingen i stat, politikk og kultur. Stagnasjonen rammet først og fremst massene.

Hvordan skulle en løse denne motsetningen? De ledende kunne ikke velge den revolusjonære løsningen som i Kina og Albania, dvs. stole på massene. Det ville ha undergravet deres egne posisjoner og privilegier. De måtte velge en kapitalistisk løsning, dvs. ty til den kombinerte pisken og gulrota: profitten. Til en viss grad gjøre massene interessert i profitten, men framfor alt søke støtte hos det økonomiske toppskiktet: bedriftslederne. Sluttresultatet ble den økonomiske reformen – i form av det nye profittsystemet.

Folket må bli herre i eget hus

Men løser dette revisjonismens problemer? Skal en dømme etter de ungarske erfaringene, kan det ikke det, bare på svært kort sikt. Produksjonen har ikke blitt drevet framover. De umiddelbare resultatene har i hovedsak blitt prisøkninger, profittjakt, økt innslag av kapitalistiske utsagnings- og utplyndringsmetoder – og økte inntektskilder framfor alt mellom toppskiktet på den ene siden og de arbeidende på den andre, men også mellom ulike kategorier arbeidere, mellom ulike næringsgreiner og bedrifter.

Men dette bare øker motsigelsene i de revisjonistiske landene og forverrer masse-nes stilling.

Selv om de økonomiske reformene kan gi revisjonismen i Øst-Europa en nådetid, kan de ikke løse den grunnleggende motsigelsen: den mellom de arbeidende massene og det privilegerte skiktet. Den motsigelsen kan i bunn og grunn bare løses gjennom en ny politisk revolusjon, som på nytt – og denne gangen varig – gjør folket til herre i eget hus.

Bo Gustafsson.

(Dei to bøkene han viser til er »Reform of the Economic Mechanism in Hungary. Nine Studies Edited by Istvan Friss», Budapest 1971, og »Reform of the Economic Mechanism in Hungary. Developpment 1968-71. Edited by Otto Gado», Budapest 1972. Mellomtitlane med små bokstaver er sette til av redaksjonen.)

«venstre»- opportunismen

«Venstre»-opportunismen i Norge (2)

Vi bringer her den andre artikkelen i serien om »venstre»-opportunismen i Norge. Hovedemnet for denne artikkelen er kommunistenes kritikk av »venstre»-opportunistens analyse av den norske virkeligheten, og deres fullstendige avvik fra marxismen-leninismens historie. Neste, og siste artikkel, vil ta for seg hvordan »venstre»-opportunistene stiller seg til klassekampen i dagens Norge. Særlig vil vi ta opp deres syn på frontpolitikken og arbeid i fagbevegelsen og på arbeidsplassene.

A. OM KLASSEANALYSENS GRUNNLAG

Ethvert kommunistisk parti, enhver kommunistisk politikk, må ta utgangspunkt i en *klasseanalyse* av det samfunnet de virker i.

Enhver klasseanalyse må vurdere *forholdet* mellom klassene, arbeiderklassens stilling, hvilke klasser og grupper arbeiderklassen må ta sikte på å knytte til seg i kampen for sosialismen.

Klasseanalysen må utfra hva slags type samfunn en analyserer, vurdere den herskende klassens styrke, dens maktmidler osv.

Enhver klasseanalyse bygger på to hovedbestandeler:

For det første må den ta sitt utgangs-

punkt i en *analyse* av den konkrete virkeligheten en befinner seg i. Det er her grunnleggende å undersøke de *økonomiske* vilkåra for de ulike klassene og samfunnsøkonomien som helhet. Det er videre av avgjørende betydning å kunne bygge analysen på partiets *egne* klassekamperfaringer. »Den som ikke våger seg inn i tigerens hule, kan heller ikke fange tigerunger», sier Mao.

For det andre må den ta sitt utgangspunkt i marxismen-leninismen-Mao Tsetungs tenkning. Bare ved dette kan det bli en virkelig vitenskapelig klasseanalyse. Bare ved dette kan en sikre at lærdommene fra proletariatets revolusjonære kamper i mer enn 100 år danner grunnlaget for den analysen som gjennomføres.

Formålet med klasseanalysen må være å legge grunnlaget for korrekt kommunistisk politikk og taktikk for arbeiderklassens og dens forbundsfellers kamp mot den herskende klassen og en korrekt strategi for revolusjonen og sosialismen.

»Venstre«-opportunistene bryter med begge disse grunnleggende kravene i sitt forsøk på å gjennomføre en »klasseanalyse«. Jeg skal i det følgende vise at de i sin »analyse« av det norske samfunnet overhodet ikke tar utgangspunkt i virkelighetens verden. I stedet for å undersøke virkeligheten tar de sitt utgangspunkt i dårlig forståtte bøker. Jeg skal også vise at de grunnleggende bryter med marxismen-leninismens klassikere og den linja som dagens marxist-leninistiske verdensbevegelse står på.

B. NOEN PUNKTER FRA AKP(m-l)s KLASSEANALYSE

I AKP(m-l)s prinsippprogram heter det:

»Den grunnleggende motsigelsen gir seg i Norge det uttrykk at et lite mindretall av befolkningen kontrollerer og eier storparten av industrien, skipsfarten, vareomsetningen og kreditt-institusjonene. Et stort antall er lønnsarbeidere, og de må selge sin arbeidskraft for å leve. Denne arbeiderklassen er utbyttet og skaper gjennom sitt arbeid de verdier kapitalistklassen baserer sin makt og rikdom på. Kapitalistene tilraner seg også verdier skapt av grupper som ikke er lønnsarbeidere, spesielt bønder og fiskere«.

(Programboka, s. 17.)

Om hva slags type samfunn Norge er, heter det:

»Den tidligere kapitalismens frikonkurranse er i Norge vokst over i monopol kapitalisme. Monopolborgerskapet er skilt ut som herskende klasse, ledet av et fåtall finanskapitalister« (s.sted, s.17).

Og det heter videre:

»I Norge er det statsmonopolistisk kapitalisme. Dvs. at staten har utviklet store monopoler som drives på reint kapitalistisk vis«.

Jeg har her sitert en del viktige konklusjoner fra de norske kommunistenes analyse av det samfunnet vi lever i. Hovedpunktene i denne klasseanalysen er:

– Det norske samfunnet er kapitalistisk, noe som betyr at et stadig økende antall av befolkningen utbyttes ved at de er tvunget til å selge arbeidskrafta si til kapitalistene.

– Det norske samfunnet er et monopolkapitalistisk samfunn. Et lite antall storkonserner kontrollerer produksjonen i de fleste viktige bransjer og er således i stand til å fastsette prisene uavhengig av konkurranse. Finanskapitalen, som samtidig kontrollerer storbankene og industri-monopolene, har kontrollen med landets økonomi.

– Norge er videre et samfunn, der staten har utvikla store monopoler, som drives på rent kapitalistisk vis.

Den norske samfunnsøkonomien er en imperialistisk økonomi. Norsk monopolkapital tar del i utplyndringa av massene i koloniene, halvkoloniene og de øvrige fattige land i verden. Samtidig skjerper den utbyttinga av arbeiderklassen i Norge. Den norske monopolkapitalen raserer landsbygda småprodusenter. Den utbytter også hovedmassen av norske bønder og fiskere både gjennom bankenes rentepolitikk, og ved å kontrollere marked og prisfastsettelse for landbruksproduktene.

Ut fra bl. a. dette slår AKP(m-l) fast at: »Veksten i den statsmonopolistiske kapitalismen i Norge har ført til at den viktigste motsigelsen (hovedmotsigelsen) i dag er følgende: På den ene sida står monopolkapitalen og dens stat, med storborgerskapet som sine faste allierte. På den andre siden finner vi arbeiderklassen i nært forbund med bønder og fiskere, og en rekke alliert«.

En revolusjonær taktikk

Den eneste veien til frigjøring fra utbytting og undertrykkelse for den norske arbeiderklassen ligger etter kommunistenes mening i at proletariatet i forbund med sine allierte gjennomfører en

Totenfolket fjerner brukseier Mathiesens bom ved Svartungen.

sosialistisk revolusjon, oppretter sin egen statsmakt (proletariatets diktatur) og bygger sosialismen. Kapitalismen og det borgerlige samfunn representerer ingen framtid for arbeiderklassen og de arbeidende massene i Norge.

Men revolusjonen står ikke på dagsorden *i dag*. Mange kamper vil måtte gjennomføres. Vi kommunister kjemper for arbeiderklassens og det arbeidende folkets materielle kår også under kapitalismen. Gjennom klassekampen vil arbeiderklassens og dens allierte organisere seg stadig bedre, og det vil bli høstet kamp-erfaringer og ny bevissthet. På stadig flere områder må kommunistene utvide den politiske og ideologiske kampen mot kapitalismen og mot opportunistens innflytelse i arbeiderbevegelsen.

Skal en nå det strategiske målet: den sosialistiske revolusjon og oppbygginga av sosialismen, må det utvikles en *revolusjonær taktikk*..

– Det må utvikles en taktikk for å vinne stadig økende oppslutning for den revolusjonære retningen i arbeiderklassen.

– Det må kjempes for å forene stadig

større deler av arbeiderklassen på *klassekampens grunn*.

– Det må utvikles politikk og taktikk for å utvikle bøndernes og fiskernes kamp mot monopolkapitalen, for å knytte dem stadig fastere til arbeiderklassen.

Dette arbeidet krever et tålmodig, seigt og oppofrende arbeid fra det kommunistiske partiets side. I AKP(m-l)s programmer, i teoretiske artikler, i den kommunistiske pressa, i studiesirkler, møter, og framfor alt: i praktisk politikk, er vår politikk for å løse disse oppgavene bragt ut. Mye står sjølsagt fortsatt igjen, vi må høste erfaringer og vi vil gjøre feil. Men det viktigste er at det er utvikla ei kommunistisk hovedlinje for det revolusjonære arbeidet i Norge.

C. »VENSTRE»-OPPORTUNISTENES ANALYSE AV KLASSENE Marxisme – leninisme eller teoretisk kvakksalveri?

Samtlige av de »venstre»-opportunistiske grupperingene har angrepet AKP(m-l)s klasseanalyse og analyse av hovedmotsigelsen i dagens Norge.

Mot kommunistenes klasseanalyse, stiller ultra-venstre» tesen om at den viktigste motsigelsen i dagens Norge går mellom borgerskap og proletariat».

I Hovden-gruppas (»KAF») program heter det:

»Hovedmotsigelsen i Norge i dag går mellom proletariat og borgerskap». Det heter videre:

»Motsigelsen mellom monopolkapitalismen og småborgerskapet kommer stadig sterkere til uttrykk etter hvert som monopolisering og konsentrasjonen av kapitalen i samfunnet øker. Småborgerskapet fører en desperat kamp mot denne utviklingen fordi den betyr en trusel mot deres privilegier og rettigheter som eiendomsbesittere og utbyttere... » (s. 15)

Det heter også: »Småborgerskapet utgjør derfor i et høyt utviklet imperialistisk land som Norge en reaksjonær klasse» (understrekningene er mine).

Hovdengruppa hevder at hovedmassen av de norske bønder og fiskere er utbyttere og reaksjonære.

Berntsen-gruppa ved universitetet i Oslo (»KUL»), som er gått i en taktisk allianse med Hovden-gruppa, uttrykker disse samme ideene på sin spesielle plumpe måte. I en polemikk mot AKP(m-l)s analyse av hovedmotsigelsen i Norge, heter det:

»En forstår ikke at også småborgerskapet, og da spesielt bøndene – for ikke å snakke om de »småkapitalistiske gruppene» – er representert i staten og at en om en vil bekjempe staten også må bekjempe småborgerskapet.» (Stensil med tittelen »Mot revisjonismen og den småborgerlige sosialismen» s. 18).

De andre »venstre»-opportunistiske gruppene har ingen analyse som på vesentlige punkter skiller seg fra det som vi her har sitert fra Hovden-gruppa og »KUL».

»Venstre»-opportunistene hevder altså at:

1. Bønder og fiskere er reaksjonære.
2. Bønder og fiskere er utbyttere.
3. Bønder og fiskere er som klasse ingen

alliert for arbeiderklassen, men må tvert om bekjempe!

Synet på bøndene

Bondespørsmålet blir som en ser et avgjørende punkt for en klasseanalyse av Norge. De to linjene som står mot hverandre blir:

Er bøndene og fiskerne reaksjonære utbyttere, slik »venstre»-opportunistene hevder, eller står de i et uforsonlig motsetningsforhold til monopolkapitalen og er arbeiderklassens faste allierte både i den pågående klassekampen og i kampen for den sosialistiske revolusjon?

»Venstre»-opportunistene begrunner sine standpunkter utelukkende med teoretiske og ideologiske argumenter. Som jeg har pekt på i det foregående må en klasseanalyse bygge på en forening av den marxist-leninistiske teorien med en konkret analyse av bøndenes og fiskernes levevilkår. I hvilken utstrekning de sysselsetter lønnsarbeidere, deres forhold til finanskapitalen, størrelsen på jorda de dyrker osv.

»Venstre»-opportunistene har ingensteds foretatt noen slik konkret analyse. Deres hovedargument ligger i en henvisning til marxismen-leninismens klassikere, der de hevder at det er uforenlig med det Marx og Lenin skrev å hevde at bøndene kan være arbeiderklassens allierte i den sosialistiske revolusjon.

Lenins syn

Det er riktig at f. eks. Lenin (bl. a. i artikkelen »Merknader til Plekhanov») skrev at bøndene var reaksjonære. Dette ble skrevet av Lenin i 1902. Slike sitater tar »venstre»-opportunistene fullstendig ut av sin historiske sammenheng og opphever til et absolutt dogme som gjelder for ethvert land til ethvert tidspunkt. Saken er imidlertid den at Lenin på et seinere tidspunkt distanserer seg fra det standpunktet og inntar et helt annet. Dette er et resultat av flere forhold:

For det første fordi bøndenes revolusjonære aktivitet, spesielt fra og med

revolusjonen i 1905, ga et helt nytt bilde av bøndene som revolusjonær kraft.

For det andre fordi bøndene i sovjetbevegelsen og revolusjonen i 1917 viste seg å framstå som det russiske proletariatets faste forbundsfelle.

Dette førte til en omfattende utvikling av Lenins standpunkt, og også de russiske bolsjevikenes standpunkt som *parti*. I forbindelse med oktober-revolusjonen uttrykte Lenin sitt standpunkt slik:

Proletariatets diktatur er en særegen form for klasseforbundet mellom proletariatet, avantgarden for de arbeidende masser, og de ikke-proletariske lag av arbeidende (småborgerskapet, de små eiendomsbesittere, bøndene de intellektuelle osv.) eller med flertallet av disse, det er et forbund mot kapitalen, et forbund som har til mål å styrte kapitalen fullstendig, undertrykke fullstendig motstanden fra borgerskapet og alle forsøk det gjør på å gjenopprette sitt herredømme, et forbund som har til mål endelig å opprette og konsolidere sosialismen.» (Fra »Folkebedraget med parolene om frihet og likhet», sml. verker bind 24).

Det marxist-leninistiske standpunktet

Allerede i april-tesene til Lenin, og dermed bolsjevikenes bondeprogram, var

denne linja utarbeida. Denne linja har seinere kommet til å bli grunnlaget for hele den internasjonale kommunistiske bevegelsen.

F.eks. understreker lederen for de albanske kommunistene, Enver Hoxha, følgende i sin analyse av situasjonen i de kapitalistiske landa i 1971: *Arbeider- klassen spiller en ledende rolle overfor andre lag av befolkningen som også er interessert i revolusjon, særlig bøndene, som representerer dens mest kraftfulle og resolute hovedallierte i de aller fleste av verdens land og områder.* (Beretning til APAs 6. Kongress, engelsk utg., s. 220.) Og videre:

»De moderne revisjonistene prøver å benekte den store betydningen av alliansen mellom arbeiderklassen og bøndene. De påstår at de sistnevnte ikke spiller noen særskilt rolle, særlig i framskredne kapitalistiske land, og bringer i stedet alliansen mellom arbeiderklassen og de intellektuelle i forgrunnen» (samme sted).

Dessuten konkluderer Hoxha: *»Den leninistiske tesen om at alliansen mellom arbeiderklassen og bøndene er den sosiale kraft som gjør det mulig å styrte borger- skapet og bygge sosialismen er fullt ut gyldig også i vår tid»* (samme sted).

Det marxist-leninistiske standpunktet er klart som vann: Den normale situasjonen, også i framskredne kapitalistiske land, er at den sosialistiske revolusjonen må bygge på en allianse mellom arbeiderklassen og bøndene. Det eneste som kan rokke på dette, måtte være at bøndene i et gitt land fullt og helt hadde blitt kapitalistiske storbønder. Det er i så fall opp til den konkrete analyse om så er tilfelle i f. eks. Norge.

Siden »venstre»-opportunistene til tross for dette hevder at de norske bøndene og fiskerne er *utbyttere*, er det opp til dem å dokumentere dette med konkret materiale. De må blant annet dokumentere at hovedmassen av norske bønder og fiskere utbytter ansatte lønnsarbeidere i stor målestokk, og på dette viset er i stand til

å tilegne seg *merverdi* og samle *kapital*.

Vi kommunister har gang på gang bedt »venstre»-opportunistene dokumentere lønnsarbeidets utbredelse i det norske jordbruket. Aldri er de i stand til å gi et svar.

Er norske bønder utbyttere?

Hva er så situasjonen i det norske jordbruket og fiskeriene? For det første er det et faktum at det *eksisterer* flere klasser på den norske landsbygda:

1. Det fins et meget *lite* antall kapitalistiske storbønder. Blant disse finner vi også *storkapitalister*, som opprettholder gamle godseierprivilegier samtidig som de er industriiere, store skogeiere osv.

Disse landsbygdas kapitalister innehar bare 4% av det samla antall bruk, men nærmere 20% av alt jordbruksareal. De fleste gårder fra 200-500 mål har ansatt lønnsarbeidere, sjøl om det er mange individuelle avvik.

Til sammen 496 bruk (av til sammen ca. 160 000 i 1969) er over 500 mål og samtlige nytter en stor grad av lønnsarbeid.

2. Den *overveldende* massen av bønder (og fiskere med) nytter overhodet ikke *lønnsarbeidere*!

3. Proletariatet på landsbygda (tilknyttet jordbruk) utgjør ca. 10000 personer.

— Halvproletariatet, som kombinerer jordbruk/fiske med lønnsarbeid, driver ca. 50% av samtlige *bruk*, og øker i antall.

— Småborgerskapet i jordbruket utgjøres av små- og mellombøndene, som driver ca. 40% av alle bruk. (Alle teller anslagsvis — kilde: jordbrukstellinga fra statistisk sentralbyrå. For en nærmere økonomisk og kvantitativ analyse: se Hans Evju i »Materialisten», nr.1-73. Se også Røde Fane 3/4-72.)

En langt grundigere kvantitativ analyse, og økonomisk analyse kunne vært lagt fram her. Men materialet viser følgende ubestridelige faktum: Mer enn 95% av

befolkningen i jordbruket nytter overhodet ikke lønnsarbeidere! Tvert om er de umiddelbare produsenter, som lever av eget arbeid. Akkurat det samme bildet viser en analyse av de norske fiskeriene. (Røde Fane legger fram en klasse-analyse av fiskerne i Norge i et av de nærmeste nummerne. Red.)

»Venstre»-opportunistenes påstander om at bøndene er utbyttere og reaksjonære, ja til og med »en fraksjon i borgerskapet» som enkelte hevder, har overhodet ikke rot i virkelighetens verden.

Heller ikke stemmer »venstre»-opportunistenes »analyse» med marxismen- leninismens klassikere.

Monopolkapitalen utbytter bøndene

En sak er at de norske bøndene og fiskerne ikke er utbyttere, og dermed heller ikke kapitalister. Men nok et forhold må påpekes: Monopolkapitalen i Norge utbytter bøndene hardere og hardere. Allerede Marx påpekte det faktum at også de ikke-kapitalistiske bøndene ble utbyttet av kapitalen:

»Under kapitalismen ligger forskjellen mellom utbytting av bøndene og utbyttingen av det industrielle proletariat bare i formen. Utbytteren er den samme: kapitalen. De enkelte kapitalister utbytter de enkelte bønder ved pantelån og åger, kapitalistklassen utbytter bondeklassen ved statsskattene» (Marx: Klassekampene i Frankrike).

Og videre: *Bondens parsell er bare det påskudd som setter kapitalisten i stand til å trekke profitt, renter og grunnrente ut av jorden, mens jordbrukeren selv må finne en utvei til å få sin arbeidslønn»* (Marx: Louis Bonapartes 18. brumaire).

Ser vi på det norske jordbruket, vil vi oppdage at massen av arbeidende bønder blir utbyttet ved:

a. Drøye renter til finanskapitalen gjennom bankene.

b. Ved statlige skatter og avgifter til monopolkapitalen som helhet.

c.

Landbruksmonopolets kontroll av markedene og dermed prisfastsettinga på jordbruksproduktene.

Grunnrenten

Enkelte av »venstre»-opportunistene prøver å vri seg unna det faktum at de ikke kan dokumentere at hovedmassen av norske bønder utbytter lønnsarbeid, ved å si at de norske selveiende bønder objektivt har status som herskerklasse, fordi de er grunneiere og fordi det til grunneiendommen knytter seg en egen ekstra-profitt, nemlig grunnrenten (bl. a. »KUL»).

En av »KUL»-folka, Jørgen Sandemose, har produsert et skriv om dette ved navn »Den kapitalistiske samfunnsformasjon. Et grunnriss» (våren 1973). Her heter det bl. a.: »De forskjellige klasseinteresser som krysser seg innen en småbruker får avgjørende preg av grunneiendommens objektive stilling som en av herskerklassene, som en av kjevene i den skrustikke som tvinger lønnsarbeiderne på plass i industrien. Gjennom grunnrenten blir også en småbruker gjort til bærer av denne funksjonen». (Sandemose).

Hva består så Marx' teori om grunnrenten i? I bind III av Kapitalen og »Teorier om merverdien» peker Marx på det faktum at jordeieren i kraft av monopol til jord, hindrer kapitalistisk konkurranse i jordbruket. På dette viset kan grunneieren holde prisene over den gjennomsnittlige, og det er denne monopolprisen som gir den absolutte grunnrente. Men Marx sjøl viser at grunnrenten forsvinner, gjennom økningen av kapitalistiske driftsformer i jordbruket. Han slår videre fast at grunnrenten er knyttet til den store jordeiren, og ikke til småbøndene, dvs. de umiddelbare produsenter. Lenin har bl.a. ettertrykkelig slått dette fast i sin artikkel om marxismen (se »Lenin om Marx», Ny Dag 1970). Marx sjøl hevder tvert om at småbøndene er utbyttet av kapitalen, (se overfor) og slett ikke er i stand til å tilegne seg grunnrente.

»Venstre»-opportunisten Sandemoses »store vitenskapelige framstilling av den norske samfunnsformasjonen» Bygger m.a.o. på en *misforståelse* av Marx. I sannhet ikke mye å bygge en klasseanalyse på!

Teoretisk kvakksalveri

Ut fra det jeg her har gjennomgått, viser det seg at »venstre»-opportunistenes »klasseanalyse» for det første bygger på manglende kjennskap til marxismen-leninismen. Den tar sitt utgangspunkt i bøker de ikke har forstått, og vrangforestillingen om at det er »svært revolusjonært» å bekjempe bondene som »reaksjonære». I stedet for å undersøke virkeligheten, prøver de å dokumentere sine skjematisk vrangforestillinger ved å fuske med sitater fullstendig tatt ut av sin sammenheng. Slik virksomhet har på ingen måte noe felles med marxismen-leninismen. Det beste en kan kalle det må være teoretisk kvakksalveri!

D. POLITISKE KONKLUSJONER

Som en følge av AKP(m-l)s analyse av de norske klassene og hovedmotsigelsen i Norge i dag, stiller det seg flere oppgaver:

For det første må hovedtyngden av partiets massearbeid og dens organisatoriske arbeid skje innen arbeiderklassen og dens organisasjoner.

For det andre må partiet utvikle et omfattende arbeid på landsbygda. Dette arbeidet har sitt utgangspunkt i partiets *bondeprogram* som tar opp bondenes umiddelbare kamp mot kapitalen, og som understreker deres objektive behov for sosialismen.

For det tredje må enheten mellom arbeidernes og bondenes kamp utvikles skritt for skritt i kampen mot monopolkapitalen.

Målet for dette arbeidet må være å utvikle alliansen mellom arbeiderklassen, bondene og fiskerne i kampen for sosialismen.

»Venstre»-opportunistene derimot kjemper aktivt mot en slik revolusjonær

politikk. De ønsker å splitte bondene og fiskerne fra arbeiderklassen. Ja de går til og med så langt som å stille parolen om å »bekjempe bondene». Allerede i EEC-kampen har vi sett eksempler på en slik politikk i praksis. Den politikken en kan trekke ut av »venstre»-opportunistenes frasemakeri, er ikke bare det at den bryter med marxismen-leninismens teori og befinner seg i en idehimmel høyt hevet over norsk virkelighet. Den er faktisk en dypt *reaksjonær* politikk i dagens Norge.

E. BONDENE, FISKERNE OG DEN SOSIALISTISKE REVOLUSJON

Som det har blitt pekt på, går »venstre»-opportunistenes linje ut på å bekjempe bondenes og fiskernes kamp mot monopolkapitalen. Denne linjas konsekvenser blir også aktivt å splitte alliansen mellom det norske proletariatet og bønder/fiskere.

Men like alvorlig er det at »venstre»-opportunistens oppfatninger må bety at proletariats diktatur, etter en seierrik revolusjon, betyr *undertrykkelse* av bønder og fiskere.

Jeg har pekt på hvordan manglende kjennskap til marxismen-leninismen og den norske virkeligheten har ført til at slike reaksjonære ideer oppstår.

Jeg vil her også benytte anledningen til å vise hvordan deres manglende grep om marxismen-leninismen og deres overflatiske kunnskap om den kommunistiske bevegelsens historie fører til en virkelighetsfjern og *idealistisk* oppfatning av *sosialismen*.

All erfaring viser at det sosialistiske samfunn i en utpreget grad er et *overgangssamfunn* (til kommunismen) historisk sett. Derfor fortsetter klassekampen under sosialismen, mot alle forsøk på gjeninnføring av kapitalistiske produksjonsforhold og borgerskapets herredømme.

Målsettinga for den sosialistiske økonomien må være å få bygd opp en økonomi fullstendig basert på sosialistisk statseie. Men veien fram til dette blir lang og

hard og preget av mange kamper. Dette gjelder i et land som Norge, like vel som andre land.

Ikke i ett slag

Men de umiddelbare oppgavene for den sosialistiske revolusjon i Norge kan sjølsagt ikke ta sikte på å oppfylle disse totale målsettingene i løpet av ett slag, over natta. En slik ide baserer seg ikke på virkelighetens verden. Tvert om er det en revisjonistisk ide, som faktisk indirekte utelukker teorien om at klassekampen fortsetter under sosialismen. »Venstre»-opportunistene har gang på gang gitt uttrykk for ideen om at den sosialistiske revolusjonens oppgave er umiddelbar innføring av sosialistisk statseieendom over hele linja.

Hva er så de umiddelbare oppgavene for den sosialistiske revolusjonen i Norge?

For det første er det å knuse det borgerlige statsapparatet, og opprette proletariets diktatur. En sentral oppgave her er å væpne folket for å slå tilbake eventuelle angrep fra imperialismen og hindre kontrarevolusjonen.

For det andre er det å konfiskere monopol- og storborgerskapets eiendom og gjøre den til sosialistisk statseieendom.

For det tredje er det å begynne arbeidet med å utvikle småproduksjonen i sosialistisk retning gjennom kooperativ drift, og seinere høyere former for kollektiv drift, gjennom prinsippet om overtalelse og frivillighet.

En rekke andre oppgaver står også sjølsagt på dagsorden, uten at jeg skal komme inn på dem her.

Engels om bondespørsmålet

Allerede Engels inntok et slikt standpunkt når det gjaldt småbøndenes rolle i revolusjonen:

»Det sosialistiske partis erobring av makten er rykket fram og blitt overskuelig nær. Men for å erobre makten, må dette partiet først gå fra byen og ut på landet, må det bli en makt på landet.

Og videre: *»Vi står jo avgjort på småbondens side, vi vil gjøre alt som bare er mulig for å gjøre kårene lettere for ham og lette overgangen til kooperasjonen for ham, hvis han beslutter seg til dette, ja til og med gjøre det mulig for ham å få forlenget betenkningstid mens han sitter på sin parsell, hvis han ikke kan ta denne beslutningen. Vi gjør ikke dette bare fordi vi mener at den selvarbeidende småbonde potensielt tilhører oss, men også av direkte partiinteresse. Jo større tallet på bønder er som vi sparer for å bli styrtet direkte ned i proletariatet, som vi kan vinne for oss ennå mens de er bønder, desto hurtigere og lettere fullbyrder den samfunnsmessige omdannelsen seg. Vi kan ikke være tjent med å vente med omdannelsen til den kapitalistiske produksjonen overalt har utviklet seg til sine siste konsekvenser, til den siste småhåndverker og siste småbonde er falt som offer for den kapitalistiske storbedrift».* (Bondespørsmålet i Frankrike og Tyskland).

Også Marx understrekte det samme synspunktet i sin analyse av Pariser-kommunen (Klassekrigene i Frankrike).

På RKP(b)s 8. kongress i 1919 vedtok partiet følgende parole etter forslag fra Lenin: *»Fram for den sosialistiske oppbygningen – støttet på de fattige bønder og i fast forbund med de mellomstore bønder!»*

Når derfor AKP(m-l) stiller parolen om allianse mellom arbeiderklassen og bønder/fiskere i kampen for sosialismen er dette ikke bare fullt og helt i pakt med marxismen-leninismen. Det er et krav virkeligheten sjøl stiller oss kommunister overfor. Dette er den virkelige kommunistiske linja i Norge i dag.

Sverre Knutsen

Viktig å lese:

1. Lenin: *»Radikalismen – kommunismens barnesykdom».*
2. Stalin: *»Leninismens grunnlag».*
3. Lenin: *»Om Marx»*, Ny Dag, 1971.
4. AKP(m-l), programmer og vedtak fra 1. landsmøte. (Oktober forlag, 1973).

internasjonalt

Abu Fadi:

Den palestinske revolusjon vil seire!

Artikkelen som følger er skrevet av Abu Fadi, en ledende teoretiker i Al Fatah (som tidligere har besøkt Norge). Den er et flammende innlegg for den revolusjonære veien i kampen mot sionismen og USA-imperialismen, for masselinja og folkekrigen. Den er et eksempel på hva slags spørsmål som står sentralt i den ideologiske masseskoleringa i den palestinske frigjøringsbevegelsen.

Artikkelen reiser problemer og egger til debatt. De problemene som den palestinske frigjøringsbevegelsen står overfor er det i bunn og grunn bare den selv som kan løse. Men vi bør ha mye å lære av dem.

INNLEDNING

Før vi skal berøre folkekrigen, slik den arter seg i den palestinske revolusjonens tilfelle, må vi bestemme hvilken type motsigelse det er mellom oss og den sionistiske fienden. Deretter hvordan motsigelsen kan løses. Likeledes må vi bestemme de allmenne trekkene i den objektive situasjonen.

Motsigelsen mellom Palestinas arabiske folk og sionistene er antagonistisk. Sionistene okkuperte Palestina og fordrev det arabiske palestinske folket fra dets jord, opprettet et kolonialistisk og rasistisk regime av fascistisk og ekspansjonistisk natur, som ikke kan slå seg tilfreds med det det allerede har tilrevet seg, men tvert imot stadig er klar til å stjele mer

territorier og sionisere dem. Den sionistiske staten håper å trenge seg inn økonomisk i alle de arabiske landene. Men dens mål går ennå lengre: å dominere hele den arabiske nasjon politisk, kulturelt, økonomisk og militært i samarbeid med verdensimperialismen. Sionistenes byråkratiske militærapparat er et instrument for å holde på og konsolidere koloniseringen med makt; et instrument for undertrykkelse, ekspansjon, fiendskap. Utifra dette forstår vi at motsigelsen er absolutt antagonistisk, og at den ikke kan løses annerledes enn ved væpnet oppgjør. Sagt på en annen måte: Vi kan bare løse den med revolusjonær vold, fienden vil bruke militær terror, politisk, øko-

nomisk og kulturell dominans. Det følger at denne motsigelsen ikke kan oppheves, verken med pasifistiske og politiske midler, eller ved at FN eller stormaktene trer inn med planer om en slags middelvei, en slags utjevning for å fjerne motsigelsen.

Konklusjonen er at den eneste riktige strategien for å løse denne motsigelsen er strategien for et væpnet oppgjør, krigen.

Fem kjennetegn ved motsigelsen

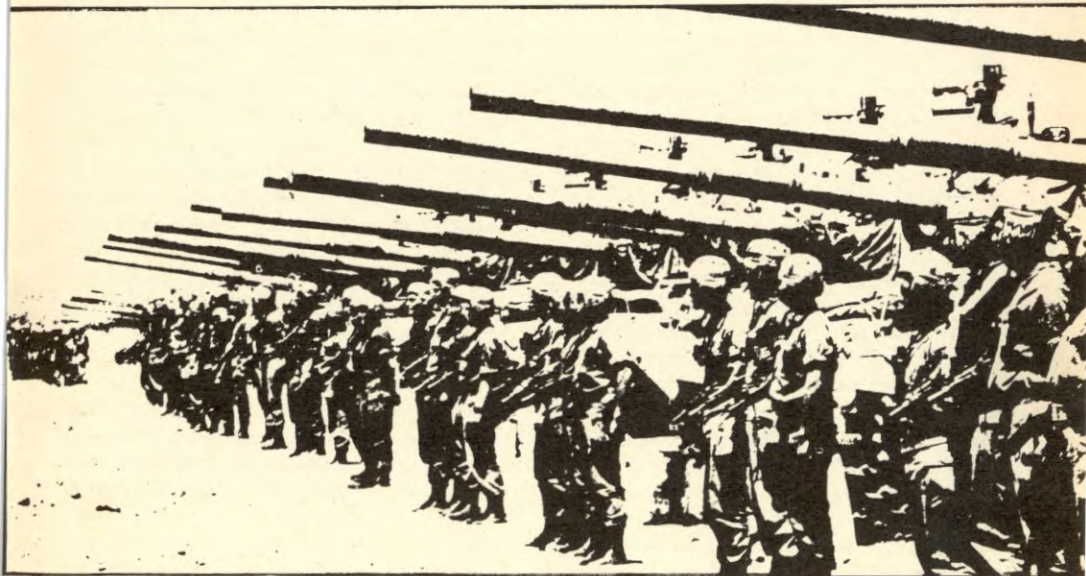
Hvilke videre kjennetegn har motsigelsen?

1. Den sionistiske fienden er overlegen, militært, materielt og teknisk. Den er støttet av verdensimperialismen, først og fremst De forente stater. Denne støtten er ikke begrenset til moralsk, politisk og diplomatisk støtte, eller til å skaffe militær, finansiell og økonomisk hjelp, den er også en organisk allianse. F.eks.: Den VI. amerikanske flåten, som befinner seg i Middelhavet, holder seg klar til en direkte

militær intervensjon for den sionistiske hæren som okkuperer Palestina, Sinai og Golan.

2. Palestinas arabiske folk har tapt essensielle støttepunkter for sin materielle makt. Det er resultatet av at 84% av Palestinas jord ble tatt i 1948–49 og flertallet av befolkningen ble fordrevet ut over Palestinas grenser. De ble redusert til flyktninger uten jord, uten økonomi, uten materielle og sosiale muligheter. Det er også resultat av at den sionistiske fienden okkuperte resten av det palestinske territoriet sammen med en betydelig del arabisk jord under aggresjonen i juni 1967, og la det direkte under sitt militære, økonomiske, sosiale, politiske og kulturelle styre. De arabiske massene i de okkuperte områdene står overfor faren for sionisering, assimilering og utdrivelse. Resten av Palestinas arabiske folk er spredd over flere land, under de lokale regjeringenes direkte makt.

Mot den sionistiske og imperialistiske fienden

finner vi ikke bare det palestinske folket, men også massene av den arabiske nasjon. Palestina er en del av det arabiske fedreland, og sionismen og imperialismen sikter på å dominere det arabiske fedreland og den arabiske nasjon. Men ser vi på oppsplittingen av den arabiske nasjonen, og den politiske, økonomiske og sosiale situasjonen i hvert arabisk land (uten å trekke inn de store og viktige imperialistiske basene i fedrelandets nervesentre), så må vi trekke den følgende konklusjonen: Vår side står overfor en meget klar overmakt fra den sionistiske og imperialistiske side, i dag og for en lang tid framover.

3. *Det arabiske fedreland og den arabiske nasjon – medregnet det palestinske folket – eier store materielle, moralske og menneskelige muligheter og et enormt område.* Dette ville utgjøre en enorm kraft viss vi kunne vekke det til praktisk handling. Dette er absolutt mulig, ja det er sikkert, for Palestinas arabiske folk og den arabiske nasjonen har opplevd en revolusjonær syding i de siste tiårene, som peker mot virkeliggjøring av den arabiske revolusjonen: Tittall av folkelige revolusjoner og nasjonale bevegelser har dukket opp, og det vil fortsette til seieren er vunnet.

4. *Den fiendtlige leiren – det sionistiske regimet og verdensimperialismen – blir litt etter litt gnaget opp av en serie økonomiske, politiske, militære og sosiale kriser på den internasjonale arena, i de arabiske landene og inne i disse landene selv.* Denne leiren smuldrer opp. Dette er blitt åpenbart. De siste kampene i Vietnam, Laos og Kambodsja er bevis på nødvendigheten av dens nederlag.

Utifra dette vil den sionistiske og imperialistiske fiendens overlegenhet forsvinne fra både den arabiske og internasjonale arena når tida er moden, trass i dens tilsynelatende allmakt.

5. *Folkenes leir – verdensrevolusjonen og de nasjonale frigjøringsbevegelserne, som vi er en del av – fortsetter resolutt og heroisk sin kamp.* Erfaringene fra de 20 siste årene viser at denne leiren, trass i alle dens svakheter, vanskeligheter og utilstrekkeligheter, er i stand til å kjempe uten hvil og stadig voldsommere, og at den går fram med sikre steg mot den endelige seieren.

Forskjellen mellom krisene og vanskelighetene som de to leirene er stilt overfor, er at fiendens

kommer av alderdom, mens vår er en vekstkrise.

Langvarig folkekrig

Hvis vi gjennomtenker omhyggelig de fem særtrekkene ovenfor, kan vi konstatere at den krigen som kan løse den antagonistiske motsigelsen mellom, på den ene side Palestinas arabiske folk og på den andre den sionistiske fienden og verdensimperialismen, ikke kan ta formen av en klassisk krig – hær mot hær – men må nødvendigvis følge en langvarig folkekrigs strategi og taktikk.

Hvorfor en langvarig krig? De to første særtrekkene – fiendens overlegenhet og vår svakhet – viser at det militære og tekniske styrkeforholdet er til fiendens fordel. Derfor er det umulig å vinne raskt. På den andre siden viser de tre siste særtrekkene muligheten for å seire, eller riktignere, uomgjengeligheten av en framtidig seier. Vår krig har derfor bruk for tid – lang tid – for at vi skal kunne utvikle alle våre materielle og menneskelige muligheter, liksom de moralske og organisatoriske, til praktisk aksjon. Enn videre må vi regne tilstrekkelig tid for at langvarig væpnet kamp skal kunne svekke fienden og skjerpe hans indre motsigelser.

Hvorfor folkekrig? De samme grunnene som er trukket fram ovenfor og som viser at krigen må være langvarig, viser at den må få en folkelig karakter. Det er en militær nødvendighet og en politisk, økonomisk og organisatorisk nødvendighet. Den svakeste hæren kan aldri forandre styrkeforholdet i løpet av kampen på slagmarken, ikke engang yte motstand i lang tid, hvis den ikke har en folkelig basis i ryggen som er istand til å tåle fiendens overlegenhet og de militære, materielle og moralske følgene av den. Men da må også folket delta aktivt, alle dets initiativer og muligheter må sprudle, det må føle krigen som sin krig, hæren som slåss ved fronten som sin hær fordi de finner sine barn og sine representanter i den fra soldatene og like opp til hærledelsen; og slik kan det bare være hvis folket vet at det selv vil høste seierens frukter. Det vil også være umulig å utløse de materielle, menneskelige og moralske mulighetene, å trekke fordel av den umåtelige utstrekningen av området, utvide fronten av våre venner og allierte

og skjerpe fiendens motsigelser og utvikle flere svake punkter hos han så lenge som massenes initiativer og muligheter ennå ikke har utfoldet seg, og så lenge som deres deltakelse på alle nivåer – militært, politisk, økonomisk, organisatorisk – ikke har begynt. Alt dette kan bare bli til virkelighet hvis krigen tar en revolusjonær folkelig karakter som vil utløse dype endringer i vår situasjon.

Internasjonale erfaringer

Det er nødvendig å legge til ennå to punkter:

– *Vårt land og vår nasjon hører til Asias, Afrikas og Latin-Amerikas land og nasjoner, hvor det har vist seg at ethvert væpnet oppgjør med en mektig og overlegen imperialistisk hær må ta formen av folkekrig.* Den er det eneste middel til å fremme de svake og tilbakeleggende folkenes rettferdige sak, og seire.

– *En klassisk hær i et tilbakeleggende land er ikke i stand til å seire mot en overlegen imperialistisk hær i en kortvarig krig. En slik hær må tvert om være en folkehær og basere seg på folkekrigens strategi og taktikk hvis den ikke vil kapitulere.* Den bør være istand til å gå raskt over fra klassisk til halvklassisk form og omvendt etter hva kampen krever. Det kan bare en folkehær som forener seg med massene og fører en langvarig folkekrig.

Med dette har vi klargjort de allmenne trekene ved den krigen som vi nødvendigvis må ta i bruk mot den sionistiske og imperialistiske fienden. Utifra dette kan vi utvikle strategien og taktikken til denne, først i det grunnleggende som er en langvarig revolusjonær folkekrigs strategi og taktikk, deretter i oppdagelsen av de spesielle lovene for denne krigen i våre konkrete og objektive betingelser.

Etter denne innledningen, skal vi berøre noen sider ved vår situasjon, for å prøve å trekke ut noen særtrekk ved den langvarige revolusjonære krigen i vårt land og i vår særegne situasjon.

I. SITUASJONEN I PALESTINA

Den sionistiske fienden har opprettet en faktisk stat i størstedelen av Palestina. Denne okkupasjonen og koloniseringen er annerledes enn den klassiske koloniseringen som folkene i Asia, Afrika og Latin-Amerika har opplevd. Regjeringen er ikke av den typen som imperia-

listene har innsatt i sine kolonier. Både de politiske, militære, økonomiske og kulturelle institusjonene og innbyggerne (fremmede innvandrere som mangler enhver forbindelse med Palestinas arabiske folk utgjør det overveldende flertallet av befolkningen) tjener denne statens sionistiske natur organisk og uten unntak, i det minste fram til nå. Ett annet særtrekk ved den sionistiske fiendens natur er at den ikke utgjør en del av et utenforliggende imperialistisk land (til forskjell fra Algeries kolonister). Vi må forstå betydningen av dette hvis vi vil utvikle vår revolusjonære krig og være på høyde med kampen, dens voldsomhet, varighet, strategi og taktikk.

Fiendtlig overmakt i Palestina

Det er altså etablert en fiendtlig stat på palestinsk jord. Den er materielt og teknisk overlegen, har flertallet av innbyggerne, og har institusjoner som avhenger av de sionistiske kolonistene (kapitalister, hær, arbeidere, bønder, funksjonærer, handelsmenn, forbrukere, arbeidsledige og tiggere), og ikke av Palestinas arabiske folk. Denne staten har gjort seg i stand til å forby en hvilken som helst palestinsk araber å reise inn eller å eksistere på sine områder. Denne staten nyter støtte fra verdens-imperialismen. Denne situasjonen mener vi med nødvendighet fører oss til å slå fast de følgende særtrekkene:

a) Palestinas arabiske folk har ikke engang flertallet av befolkningen på sitt territorium.

b) De palestinske arabiske massene er ikke ryggrad for økonomien, det sosiale liv, statsapparatet eller institusjonene.

c) Palestinas arabiske folk er delt i flere deler. Vi skal betrakte de to viktigste: de som er underlagt okkupasjon (og som består av de innbyggerne som er forblitt i den sionistiske staten siden 1948–49, og av innbyggerne på Vestbredden og i Gaza), og de som er utenfor okkuperte territorier. Denne siste er igjen delt i flere grupper.

d) De fiendtlige sionistiske kreftene er materielt og teknisk overlegne, de dominerer situasjonen og de er tallmessig overlegne. Dette flertallet i befolkningen er ikke noe sionismen bare støtter seg på, og det er ikke nøytralt, men tvert imot er det i sin helhet en mobilisert, aktiv

kraft som deltar i kampen for å støtte den sionistiske staten.

Stilt overfor en slik situasjon er det umulig for palestinerne som er blitt igjen i de okkuperte territoriene å vinne seier mot fienden.

Et tankeeksperiment

Et tankeeksperiment kan gjøre det lettere å forstå betydningen av dette. Sett at Palestina var en isolert øy og ikke en del av den arabiske nasjonen, at det ikke var noen palestinske arabere drevet vekk fra Palestina og at forholdene inne i Palestina var akkurat slik som beskrevet. Da kunne resultatet bli at det palestinske folkets røtter ble revet over for alltid, slik som for USAs indianere og Australias og New Zealands urinnvånere. Det ville ikke finnes noe håp om seier, det ville ikke engang finnes noe håp om at palestinerne skulle fortsette å være et folk. Vi overdriver ikke hvis vi sier at dette er det endelige målet til den sionistiske fienden.

Den palestinske folkekrigens første særtrekk

I disse betingelsene for Palestina er hovedsærtrekket for folkekrigen at det er umulig å frigjøre hele det palestinske territoriet og å tilintetgjøre Israels sionistiske stat for de palestinske araberne i Palestina uten hjelp utenfra. For på den ene siden står de overfor den fiendtlige hæren, institusjonene og flertallet av befolkningen som er organiserte, væpnede og fiendtlige. På den andre siden står de i en enestående situasjon: fienden har ikke bruk for deres arbeidskraft. Derav fare for definitiv utdriving vekk fra slagmarken, mens de erstattes av et stadig større antall nye sionistiske immigranter.

Vår konklusjon er at strategien for en folkekrig i Palestina ikke kan være en lokal strategi som begrenser seg innenfor Palestinas grenser. Palestinerne innenfor kan ikke ta på seg frigjøringsoppgaven alene, mens de lar palestinerne og araberne utenfor begrense seg til å gi materiell, finansiell og moralsk støtte.

Dette er det første særtrekket, som medfører følgende konsekvenser:

a) Strategien og taktikken til folkekrigen som føres av de palestinske araberne som bor i

Palestina er en del av strategien og taktikken til den mer omfattende folkekrigen som føres av de palestinske og arabiske massene.

b) Vi må avdekke de spesielle lovene for strategien og taktikken til den revolusjonære folkekrigen palestinerne i Palestina må kjempe, og måten å forbinde den dialektisk med den langvarige folkekrigen i sin helhet som omfatter den arabiske revolusjonen.

II. PALESTINERNES SITUASJON UTENFOR PALESTINA

Opprettelsen av sioniststaten i 1948 og juni-krigen i 1967 førte til at omtrent to tredjedeler av Palestinas arabiske folk ble spredd utover atskilte arabiske land, som er »autonome» seg imellom. Situasjonen er som følger:

- Den største delen (omtrent en million) befinner seg i Jordan.
- I Libanon er det omtrent 300 000 personer.
- I Syria, omtrent 170 000
- I Kuwait, omtrent 200 000.
- I Den arabiske republikk Egypt, omtrent 35 000.
- I Irak, omtrent 15 000.
- I Saudi-Arabia, omtrent 25 000.
- I Den arabiske gulfen, omtrent 18 000.
- I Libya, omtrent 7 000.
- I ikke-arabiske land (innbefattet emigrasjon før 1948), omtrent 145 000 personer.

Til sammenlikning er det vel 1,3 millioner palestiner på okkupert område. Dette betyr at:

a) Mer enn halvparten av Palestinas arabiske folk befinner seg utenfor sitt eget land, spredd på flere land.

b) Mer enn halvparten av Palestinas arabiske folk som befinner seg utenfor sitt land, lever i Jordan. Hvis vi legger til de som er i Libanon og Syria, kan vi konstatere at en majoritet lever nær storstedelen av fiendens grenser.

Det første særtrekket angår spesielt palestinerne innenfor okkupert område. Det er at frigjøringen av Palestina kan ikke oppnås gjennom en lokal folkekrigs strategi og taktikk som er begrenset innenfor Palestinas grenser. Av dette, og av palestinerne vilkår utenfor grensene, følger et annet særtrekk som kan karakteriseres som følger:

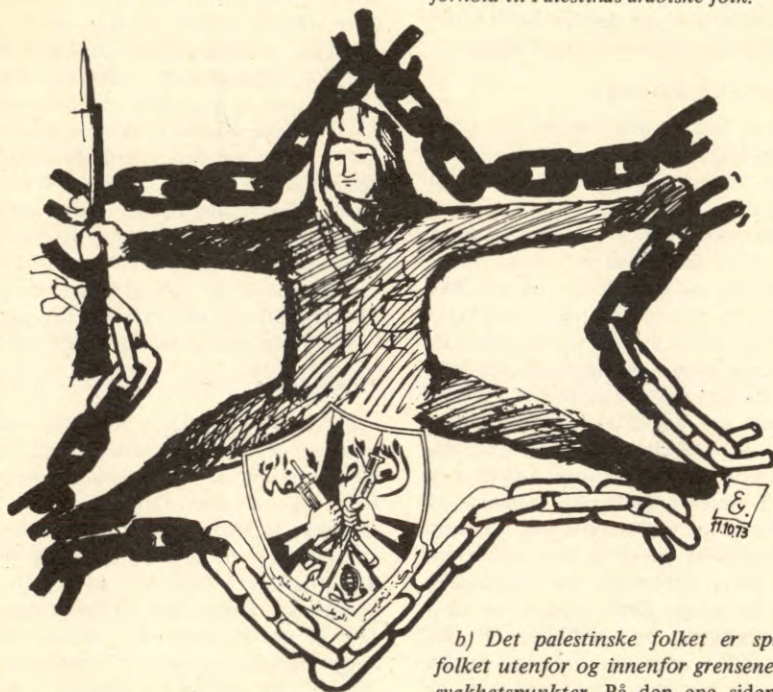
Den palestinske folkekrigens annet særtrekk

1) Folkekrigens taktikk og strategi mot den sionistiske fienden krever at palestinerne som bor utenfor spiller en overmåte viktig rolle, minst like viktig som palestinerne som lever under okkupasjon. Det vil si at innen rammen av vår globale folkekrigsstrategi må det finnes en strategi og taktikk som angår spesielt de palestinske massene som lever i Jordan, Syria, Libanon og Egypt.

2) Palestinerne må oppnå aksjonsfrihet, først og fremst i Jordan, men også i Syria, Libanon,

for og utenfor, at strategien for folkekrigen som omfatter alle de palestinske massene er i stand til å overvinne den sionistiske fienden, hvis en med det forstår utsletting av den sionistiske staten, alle dens militære, politiske, økonomiske og kulturelle institusjoner og frigjøring av hele det palestinske området. De fakta som er trukket av de forholdene vi allerede har studert viser at:

a) Materielt, teknisk og i antall vil den sionistiske fienden beholde sin overlegenhet i forhold til Palestinas arabiske folk.

Egypt og resten av landene for å delta i folkekrigen utenfra.

3) Vi må avlede spesielle lover for den langvarige folkekrigens taktikk og strategi for å lære å forene kampen til de forskjellige delene av det palestinske folket; de utenfor Palestina og de i Palestina, og å forene dette igjen med den langvarige folkekrigens globale strategi.

Tre svakheter

Men vi kan ikke konkludere, utifra særtrekkene ved den palestinske situasjonen innen-

b) Det palestinske folket er splittet. Både folket utenfor og innenfor grensene har viktige svakhetspunkter. På den ene siden er det en permanent fare for utdriving og det er lett å isolere Gaza og Vestbredden fra de palestinske araberne som har levd under sionistisk dominans siden 1949. La oss heller ikke glemme vanskelighetene med å krysse grensen.

På den andre siden er palestinerne utenfor utav stand til å handle fritt og å delta aktivt i kampen så lenge som de ikke har oppnådd en situasjon i de arabiske landene som tillater det. Og en slik situasjon kan bare bli oppnådd hvis:

– For det første, at aksjonsfrihet blir påtvunget med makt av palestinerne og de

arabiske massene (vel og merke, den kan ikke påtvinges de arabiske landene av palestinerne alene).

- For det andre, at det oppstår betingelser som begunstiger kampen.

Bare en global folkekrig, som omfatter de palestinske og de arabiske massene, kan føre til at det første og annet punkt blir oppnådd. En slik krig må omfatte den palestinske og den arabiske revolusjonen.

c) De områdene som er vitale for den sionistiske fienden kan isoleres totalt, slik at enhver araber er forbudt å gå inn der. Det betyr at det vil være nødvendig å okkupere dem utenfra.

Sionistene vil ikke trekke seg ut

Seieren kan ikke ta den formen den tok i Algerie og på Kypros, – internasjonalt militært, politisk og diplomatisk press, som til sist overtaler fienden til å oppgi og forlate staten som han har opprettet. I Palestina er situasjonen slik at vi må kjempe mot en kolonistat som har etablert seg fullt og helt, og som ikke er en utvekst fra en imperialiststat. Dette betyr at det utelukkende er mulig å seire militært, og det er ikke nok å vinne ett betydelig slag for å overbevise fienden om det nyttesløse i å fortsette kampen, men det vil bli nødvendig å rense ut hans stillinger, bosetning for bosetning, hus etter hus. Dette kan bare realiseres hvis titall og hundrevis av tusener, ja kanskje millioner av kjempere kaster seg ut i innbitte slag, ikke bare mot den sionistiske hæren og dens siviltforsvar, men også mot intervensjon fra amerikanske imperialistiske hærer. *Dette tvinger oss til å forbinde strategien og taktikken til det palestinske folkets langvarige folkekrig og den palestinske revolusjonen med strategien og taktikken til den arabiske nasjonens langvarige folkekrig og den arabiske revolusjonen.* Dette må til for å oppnå en militær seier, for å trette ut fienden ved at krigen aldri tar slutt, for å overbevise store deler av den jødiske befolkninga som lever i den sionistiske staten om at det ikke nytter å bevare denne sioniststaten og fortsette den væpnede kampen. En slik situasjon kan ikke virkeliggjøres av det palestinske folkets kraft alene, samme hvor grundig kampen er forberedt og hvilket nivå den føres på, fordi den krever de arabiske massenes effektive deltakelse

og den arabiske revolusjonen. Ja, ennå mer, en heving av forberedelsene og kampnivået i den palestinske revolusjonen er betinget av de arabiske massenes og den arabiske revolusjonens deltakelse.

III. DEN PALESTINSKE REVOLUSJONEN OG DEN ARABISKE REVOLUSJONEN

Det avgjørende punktet er at det trengs en organisk forbindelse mellom den palestinske revolusjonens langvarige folkekrig og den arabiske revolusjonens langvarige folkekrig. Men dette faktum krever analyse av et spesielt særtrekk, at den globale strategien for den arabiske revolusjonens folkekrig må føres direkte over på slagmarken, på palestinsk jord. Av historiske årsaker er dette ennå ikke oppnådd. Derfor har den palestinske folkekrigen i den nåværende etappen ansvaret for, på den ene siden et isolert eller halvveis isolert oppgjør, på den andre siden arbeidet for at den arabiske revolusjonens strategi skal bli satt ut i livet. En virkeliggjørelse av den globale strategien for folkekrigen i vårt land krever at den palestinske revolusjonen spiller denne dobbelte rollen.

To gale linjer

Derav det feilaktige i linja som forsøker å avgrense en rent palestinsk strategi, og til og med dele opp den palestinske strategien i en indre og en ytre. Den gir avkall på sine organiske forbindelser med den globale arabiske strategien for en langvarig folkekrig. Og likeså det feilaktige i linja som går ut fra at den palestinske revolusjonen og Palestinas arabiske folk er ute av stand til å få noe bra ut av frigjøringskampen, og som forsøker å oppnå, direkte eller indirekte, opphold i den palestinske væpna kampen, i påvente av at betingelsene skal bli gunstige for den arabiske globale strategien.

Vi kan summere opp:

a) Det er nødvendig at alle deler av det palestinske folket arbeider etter en eneste strategi, i de forskjellige situasjonene de befinner seg i, men slik at hver del følger forskjellige strategiske og taktiske former.

b) Den palestinske revolusjonære folkekrigen må kjempe isolert for en viss tid, men hele tiden arbeide for at den globale arabiske strategien

skal bli satt ut i livet. Derfor må vi:

- 1) Trekke fordel av motsigelsene på den arabiske og den internasjonale arenaen, for å kunne konsolidere oss og forsterke revolusjonens og massenes krefter i denne tida hvor den palestinske revolusjonen fyller sine oppgaver i fravær av den arabiske revolusjonens globale strategi.
- 2) Arbeide for å forene oss med de arabiske massene og kreftene til den arabiske revolusjonære fortroppen i den felles kampen for å sette den arabiske revolusjonære strategien ut i livet.

Den etappen som folkekrigen for tiden gjennomlever i Palestina og de arabiske landene er vanskelig. Den vil avgjøre, for en lang framtid, skjebnen til den palestinske revolusjonen og den arabiske revolusjonen.

Avvik fra masselinja

Den palestinske revolusjonen er blitt utsatt for en hard prøve i de siste åra. Hendelsene i Jordan, den amerikanske imperialismens forsterkede offensiv mot de arabiske frigjøringsbevegelsene, den sionistiske statens konsolidering av okkupasjonen av områdene den erobret under aggresjonen i juni 1967 har økt farene og vanskelighetene vi står overfor. Det kan bringe fram linjer som ikke lenger tror at den langvarige folkekrigens strategi og taktikk er riktig for å løse den antagonistiske motsigelsen mellom oss og den sionistiske fienden, og som avviker fra masselinja. Dette kan enten føre til kapitulasjon eller til individuell terror. Den individuelle terroren er uten interesse for massearbeid, – men revolusjonen kan bare styrkes gjennom massearbeid og organisering av massene. Det er derfor vi må forstå den første avgjørende loven for enhver folkekrig, å kunne bygge opp de revolusjonære styrkene, å forene seg med massene, organisere dem, heve deres bevissthet, få dem til å delta i kampen, utvikle deres evner og skapende initiativer, og dette på enhver etappe i folkekrigens utvikling. Denne loven bør vi holde oss til som vår øyesten, og ikke fjerne oss fra den med en hårsbredd, uansett situasjonen, uansett våre vanskeligheter, hindringene og farene som vi vil måtte møte. Det er den eneste veien for å møte vanskelighetene, hindringene og farene.

Individuelle aksjoner og folkekrigen

Når dette er slått fast, la oss stanse opp ved noen av de siste operasjonene – henrettelsen av Wasafi Tall og de to operasjonene ved Lod – og se på dem i lyset av den langvarige folkekrigens strategi og taktikk.

Den dype forskjellen mellom den individuelle terroristiske aksjonen og den individuelle revolusjonære aksjonen er at den første blir fullført av en håndfull eventyrere, isolerte fra folket og den revolusjonære massebevegelsen. Den andre blir fullført av en revolusjonær bevegelse eller av en folkelig revolusjon, og i forbindelse med massene. Med andre ord, den første aksjonen sikter på den operasjonen som skal utføres i seg selv. Den tenker at det er mulig å overvinne fienden på denne måten. Dette fjerner den fra byggingen av den revolusjonære fortropp-organisasjonen som er forbundet med utviklingen av og veksten i kampene til den organiserte massebevegelsen. Den andre betrakter ikke operasjonen som et mål i seg selv. Den innbiller seg ikke at aksjonen vil utgjøre et nederlag for fienden. Den ser på aksjonen som en av kampens former, hverken som hovedformen eller strategien. Aksjonens mål er å gi fienden et slag, men den har også en langt viktigere hensikt – å vekke massene og fortroppen.

For det er umulig å vinne over fienden uten den bredeste deltakelse fra folkets masser, med den revolusjonære fortroppen i spissen, i et oppgjør med fienden på alle fronter. Vi må altså betrakte disse operasjonene som er nevnt ovenfor som en form annenordens kamp, som tjener under meget bestemte betingelser den langvarige folkekrigens strategi og taktikk, en form som ikke bør bli en strategi i seg selv. Den midlertidige suksessen i slike operasjoner må ikke lede oss til å tape tilliten til massene eller å neglisjere dem, eller å slakke av i å bygge opp de revolusjonære styrkene. Hvis en ikke, etter enhver individuell operasjon, hengir seg øyeblikkelig til denne oppbyggingen, til å organisere massene, heve kampkrafta til de væpnete styrkene og massene, så vil en slik operasjon i praksis isolere oss trass i den oppslutning den har fått av massene. Denne folkelige oppslutningen slukker raskt ut, hvis den ikke den blir gitt øket innhold med en gang gjennom at vi

organiserer massene og viser dem veien til handling og deltakelse. Gjør vi *ikke* det, vil avantgarden igjen finne seg i mindretall og isolerte, og må på nytt møte fienden uten tilstrekkelig styrke. Dette leder til kapitulasjon.

La hver handling tjene masselinja

Det er sant at veien for å bygge de revolusjonære styrkene, organisere massene, rykke fram mot folkekrigen i dette ordets fulle betydning – er den vanskeligste veien. Men den er den eneste riktige veien for å rive til seg den avgjørende seieren. Derfor må alle våre kamper, individuelle og kollektive, konvergere mot den og tjene den.

En må ikke forstå dette slik at vi, i de nåværende betingelsene, angriper disse operasjonene eller forminsker deres viktighet. Det vi har sagt er en understrekning av hva vi må gjøre for å gi disse operasjonene deres virkelige innhold, å klargjøre deres viktighet og deres begrensning. Vi må vokte oss mot at det vi har sagt bare blir godtatt teoretisk, mens praksisen gjør slike operasjoner til en strategi og avspeiler desperasjon og tap av tillit til massene. Det strekker ikke til å hevde at disse operasjonene er i tråd med massearbeidet, det er nødvendig at vi i tillegg virkelig går til massene, at vi

organiserer dem, og at vi rykker fram mot folkekrigen.

Veien framfor oss

Den langvarige folkekrigens strategi og taktikk er den eneste veien for å løse den antagonistiske motsigelsen mellom oss og fienden vår. Vi må derfor avvise med kraft de syn som hevder at denne veien har gått fallitt, enten de søker kapitulasjon eller de gir opp revolusjonært arbeid blant massene og utvikler seg til å bli en håndfull isolerte terrorister. Under våre betingelser er folkekrigen en objektiv lov, som ikke fjernes av en konjunkturmessig endring i den politiske situasjonen eller av vanskelighetene og hindringene som revolusjonen må passere.

Alternativene er: enten vil folkekrigen triumfere, eller vil alt tapes. Men denne siste løsningen er umulig så lenge det fins titall av millioner av palestinere og arabere. Den eneste utgang som blir tilbake er den langvarige folkekrigens seier. Alt som skjer, positivt som negativt, styrker denne vissheten og skyver oss fram til å holde ut, til å handle i denne retning med overbevisning, mot, oppofrelse og visdom. Det er seierens vei.

Front mot supermaktene

I førre nummeret starta vi ein artikkelserie om »Fronten mot supermaktene». Den første artikkelen drøfta kvar hovudmotseiinga i verda no går. Den andre artikkelen må stå over til neste nummer. Den tek opp arbeidet med å bygge ein internasjonal einskapsfront mot supermaktene.

Den marxist-leninistiske rørsla i USA

I Klassekampen 41/73 stod det ein del av eit intervju med Mike Klonsky, formann i den amerikanske organisasjonen October League (m-l). Det vart lova at heile intervjuet skulle kome i dette nummeret av Røde Fane. Vi har ikkje greidd å få plass til det. Det kjem først i neste nummer.

Red.

debatt

Enhetsmakeri og sitatfusk

Signaturen M.I. har Røde Fane nr.8 (4/73) et utfall mot KAG/B – og spesielt kamerat Overrein og undertegnede. Han gjør sitt ytterste for å «slå fast» at «for E. står det klart at intellektuelle framom alt er tenkedyr». «Heile tenkinga til O. og E. er idealistisk». Vi får vite at «KAG vil 'gjenreise' snevre diskusjonsklubbar for utklekking av idealistisk hjernespin». «Dette trur eg SF – og Kontrastredaksjonen – er enig i».

Nå tror jeg at Kontrastredaksjonen vet å svare for seg selv. Kontrastredaksjonen vet også å kunne bekrefte at for å «bevise» sine påstander, så måtte M.I. ty til regelrett sitatfusk av Kontrast nr. 39 om «Utdanningens elendighet». Men først litt om motsetningene.

1. OM MOTSIGELSER

M.I. starter opp med å karakterisere «Kontrastgruppens» analyser som «fornuftige» i motsetning til KAG-folkene «kritiske elitetenkning frå 1968, berre med nyfarge kappe og nye fraserevolusjonære blonder på kragen». – De fleste innleggene i Kontrast har sitt utspring i et seminar som tidskriftet arrangerte i Bergen vinteren 1973 – like før bruddet med SUF/MLG. Liksom i nr. 39 oppstod det enhet og motsigelser mellom representanter for Kontrastredaksjonen og de som seinere utgjorde en del av KAG/B. Hvis M.I. har forstått det han har lest i Kontrast vil han se at det eksisterer en stor grad av enhet på spørsmålet om den fagligteoretiske kampens sentrale rolle i studentenes totale interessekamp, og at dette blant annet er betinget av den posisjonen som studentene inntar i den totale samfunnsmessige produksjon. Denne enheten var samtidig en enhet mot SUF/MLG's tidligere sekterske linjer så vel mot den nye «avpolitiserste» linja. Kontrast-redaksjonen og KAG/B er enige om at AKPs linje for kampen på universitetet i dag som tidligere er en avsporing som hemmer utviklingen av studentene som en politisk alliert med arbeiderklassen. Nettopp fordi studentene gjenspeiler

motsetningene i samfunnet – om ikke i de samme proposjoner og med de samme midler – og alltid må gjøre det, vil det være feil å omtale dem som en enhetlig masse som ganske enkelt faller inn under sekkebetegnelsen «folket». Studentenes kamp må alltid sees i lys av arbeiderklassens kamp, hele «folkets» kamp må underordnes arbeiderklassens. Tilsører en motsetning i folket ved å unnlate å ta opp de kontroversielle tingene som *kan* «splitte» folket, vil dette i lengden bare svekke kampen mot kapitalen. Kontrast-redaksjonen og KAG/B er enige om at en skal ikke være redd for å ta opp et «arbeid med fagene på sosialistisk grunn» fordi om dette ifølge SUF (og AKP) vil «splitte» studentene unødvendig etter helt «underordna skiller» (Jfr. Brosjyren til SUF: Studentene og den sosialistiske revolusjonen). – I motsetning til AKP mener vi at sosialismen må være ledestråden for dette arbeidet, og at vi ikke kan vente oss stor masseoppslutning om slikt arbeid med en gang. For det er *bare* på et sosialistisk, altså marxistisk, grunnlag det er mulig å arbeide konsekvent med dette. – Dette oppfatter M.I. som «elitetenkning».

Dersom ikke M.I. på mange måter representerte en holdning som er *typisk* for mange – men heldigvis ikke for alle – medlemmer av AKP, ville det ikke hatt stor interesse å polemisere mot ham. Men det ser altså ut til at stadig flere medlemmer av AKP/Rød Ungdom er i ferd med å betrakte kampen for sosialisme «utenfor partiet» som et venstreavvik i seg selv. Det som AKP oppfatter som «breie» fronter oppfatter vi som egentlig *snevre* fronter. Lederen i Kontrast formulerer dette treffende: «Den tilsynelatende bredden viser seg å være en sektersk studentisolasjonisme» (s. 3). For det er bare gjennom et *politisk* arbeid på et *marxistisk* grunnlag at det er mulig å knytte varige forbindelser mellom studentenes og arbeiderklassens kamp. Samtidig mener vi at dette ikke bare er en partisak, men at flest mulig *ikke-medlemmer* må trekkes med

i dette arbeidet. Kampen på universitetet må derfor framfor alt bli en *politisk* kamp som »interessekampen» er et moment i.

AKP derimot slår en gang for alle fast at »å tilføre kampen et sosialistisk perspektiv er etter vår mening partiets oppgave – ikke frontens». (Materialisten s. 55, som »utgis av AKP(m-l) ved Universitetet i Oslo og vil spesielt henvende seg til intellektuelle og andre med spesiell (!!!) interesse for teoretiske spørsmål»). Klarer de ikke den stalinistiske misforståelsen av forholdet mellom parti og masse formuleres. I sin konsekvens fører dette til – liksom i Sovjet under Stalin – at sosialismen blir en ren parti-sak, ikke massenes sak. (At partiet *alltid* skal føre fram de sosialistiske perspektivene, er en selvfølge).

AKP derimot er engstelige for at partiet skulle bli arbeidsledig dersom også massenes organisasjoner (fronter, fagforeningene etc.) skulle driste seg til å innføre sosialismen i sitt politiske grunnlag: »Hvis dette var frontens oppgave som *sådan*» (dvs. å tilføre de revolusjonære perspektivene) hva trenger vi da partiet til? (Samme sted uth, her). – Det er ikke mulig å operere med en helt allmenn definisjon av fronter »som sådan» og så ut fra denne definisjon logisk redusere seg til hva som er frontens og partiets oppgave »a priori». Spesielt så lenge det ikke fins noe leninistisk parti, må de som arbeider politisk for sosialismen om nødvendig bruke en front etc, til å kjøre fram de sosialistiske perspektivene gjennom. Vi kan ikke på forhånd si at dette ikke kan gjøres . . . fordi det bryter med definisjonen av fronter »som sådan». AKP-ideologiens tankekors om hva en skulle bruke partiet til – spesielt når det ikke fins noe partier et resultat av deres egen dogmatikk. At det er massene selv som i siste instans må stille sosialismen på dagsorden er nettopp et sentralt punkt i den leninistiske partiteorien: Partiets oppgave er å forberede og lede klassekampens utvikling slik at dette skjer, for det er bare massene som kan gjøre revolusjon, partiet alene kan det ikke, og da må massene gjøre det gjennom organisasjoner »utenfor» partiet (arbeiderråd etc.). – I AKP oppfattes det nærmest som *et stort problem* når andre enn de selv reiser kravet om sosialisme i masseorganisasjoner. Etter min mening burde kommunistene bare være glade for at dette skjer og ikke beklage seg over at slikt bare »vil splitte» og »innsnevre» frontene.

AKP's »partimodell» er egentlig ikke leninistisk men stalinistisk. For utviklingen av SUKP (b)'s forhold til massenes egen-organisering (fag-

bevegelsen, sovjetene osv.) førte under Stalin nettopp til en »bakbinding» av alt sosialistisk initiativ nedenfra, slik at disse organene degenererte til formaliteter. Det er når dialektikken mellom partiet og massene stopper opp at partiet får de *største* problemer (tankekors) når andre enn det selv reiser kravet om sosialisme.

Hvis M.I. virkelig har rett i (– noe han ikke har –) at de »progressive kreftene (på universitetet) . . . har gått fram i store steg» siden 1970, så skulle det være et *desto* bedre grunnlag for å drive en politisk kamp på et *sosialistisk* program ved disse institusjonene. Når AKP istedet går inn for »interessekamp» og en nærmest apolitisk »fagkritikk» (»fagkritikk er bra»), er det fordi det frykter å miste sitt »monopol» på å definere sosialismen. Det er jo en ren partisak.

Unenigheten mellom KAG og Kontrast går først og fremst på partiets plass og oppgaver i den *totale* strategien for sosialisme, og dermed for en *langsiktig* politisk kamp på universitetene (se Kontrast nr. 39 og 41).

At AKP i sitt prinsipp-program (§1) har *vedtatt* at »AKP(m-l) er den norske arbeiderklassens organiserte revolusjonære fortrøpp» opphever selvfølgelig ikke nødvendigheten av en viss eksperimenterende holdning i det organisatoriske arbeidet for å vinne erfaringer. (Her er vi enige med Kontrast). Heller ikke vi er enige med de alternative strategier og taktikker som foreslås (f. eks. i artikkelen av Iversen/Slagstad) – men i motsetning til M.I. er vi ikke i stand til å feie dette vekk som »gamal, villfarene tenkning . . . når dei gode draga i »Utdanningens elendighet» i stor mon vert skjemt ut med fleire artiklar der dei gamle »syndene» tyt ut på alle kantar». Snarere *uttrykker* disse strategi-forslagene *reelle problemer* som må diskuteres grundig. I KAG/B har vi ennå ikke kommet fram til en enkel målestokk som vi lett måler »høyre» og »venstre»-avvik med. Heller ikke Kontrastredaksjonen kan ha sett Lyset, iflg. M.I. – og her er vi faktisk *enige* med ham: »Det er merkeleg at redaksjonen (i Kontrast), med all den realisme dei elles syner, ikkje har vore i stand til å oppdaga det verkelege innhaldet i det »revolusjonære» pratmakeriet til KAG-ideologane . . .» Ja, er det ikke merkelig?

Hvorledes skal vi forstå M.I.'s måte å utlegge motsigelsene på? AKP/Rød Ungdom er nettopp begynt en avskallingsprosess. KAG/B er et produkt av denne, Kommunistisk Universitetslag et annet. Flere kan komme etter hvert. Et fellestrekk ved de som bryter er at de kritiserer AKP's oportunisme og vasking, dets stalinisme

og åpenbare revisjonistiske tendenser. Kritikken kommer altså fra venstre. Samtidig frykter AKP isolasjon fortsatt fra venstresosialdemokratiet (SV). Kontrast-redaksjonen som er revolusjonær, men ikke-leninistisk, er med i SV. For å vinne innpass til en eller annen form for enhet med SV tenker M.I. og andre at det kan være opportunt å omfavne Kontrast-redaksjonen. For å få dette til, er det nødvendig å konstruere noen feilaktige motsigelser mellom Kontrast og KAG. I kjent stalinistisk stil tilsløres og forvrenges de reelle enhets- og motsetningsforhold – for på denne måten å manøvrere seg fram til en enhet som er bestemt ut fra AKPs organisasjonssjåvinisme. Dette »enhetsmakeriet» virker selvsagt ikke særlig tillitsvekkende. De reelle problemene underordnes AKP's temporære behov for allianser og avstandtagen til høyre og venstre. En annen gang er det kanskje Kontrast-redaksjonen som skal »isoleres». – M.I.'s måte å referere og diskutere på må altså forstås på bakgrunn av den organisasjonspraksis som daglig omgir ham og trenger inn i hodet hans, ikke ut fra en subjektivt ond vilje etc. Når han derfor tyr til sitatfusk for å få terrenget til å stemme med kartet, så er dette betinget av forhold som han personlig ikke har herredømme over. *Organisasjonen forventer at innlegg av M.I.'s type blir produsert.*

2. AVDELING FOR SITATFUSK

I bestemmelsen av studentenes forhold til arbeiderklassen, tar jeg utgangspunkt i Marx' definisjon av produktivt arbeid under kapitalismen. Denne definisjonen er etter min mening entydig: *Merverdiproduksjon* for kapitalen er det grunnleggende kriterium. Arbeiderklassen blir ut fra dette den klassen som produserer merverdi (det kommer også andre forhold inn som har vesentlig betydning for en konkret klasseanalyse og som trenger en langt mer utførlig drøfting). Det springende punkt er nå: hvorledes forholder studentene som et sosialt sjikt, seg til merverdiproduksjonen? De produserer *ikke* merverdi som studenter. (Noe annet er at en del studenter har merverdi-produserende arbeid ved siden av studiene, i feriene osv). Studentene er som studenter ikke produktive. Deres studier finansieres av andre »kilder», altså av *merverdien* produsert av den produktive klassen, og inndrevet gjennom skattene. På det *rent økonomiske nivået* er det derfor til stede en systemnødvendig motsigelse mellom studentene og arbeiderklassen. Denne motsigelse kan anta politiske, i verste fall antagonistiske former dersom ikke studentenes interessekamp føres i

full bevissthet om denne motsigelsen. (Eksempel på dette er at de ansatte i Studentsamskipnaden gikk til *streik* mot studentenes krav i Bergen i fjor. Studentenes kamp var »ledet» av m-l-ere). Derfor er en teoretisk kamp om »den riktige forståelsen», det vil si: om den marxistiske definisjon på produktivt arbeid av stor politisk og praktisk betydning. (M.I. kaller dette »intellektuell isolasjonisme»).

Studentenes opphold ved universiteter o.l. er imidlertid nødvendig for reproduksjonen av kapitalismen. Her kommer staten med skatteindragingen inn, som »finansierer» den *uproduktive* reproduksjonen av kapitalismen. Men dette går ut over den *enkelte* kapitalistens evne til å *akkumulere* kapital, da han mister kontrollen med en del av merverdien. Men samtidig garanterer staten med dette at *kapitalismen* fortsatt består. Fordi om den enkelte kapitalist på kort sikt »taper» på dette, så tjener kapitalistene *som klasse* på at staten forvalter deres felles-interesse: opprettholdelsen av kapitalismen som system (produksjonsmåte). (Dette forholdet mellom arbeiderklasse (merverdiprodusentene), stat og kapital oppfatter M.I. som en »sammenblanding»).

For å skjerpe problemstillingen, stiller jeg derfor en rekke til dels *provokatoriske* spørsmål. Og her må jeg sitere meg selv for å vise sitatfusket:

»Men betyr ikke dette at lærere og studenter overveiende er snyltere på merverdien som er produsert av den produktive klassen? . . . Har vi ikke nå åpnet døren for »kaketeoriene» på vidt gap? Burde ikke studentene holde kjeft og dempe kravmentaliteten? Er vi ikke i ferd med å bruke marxismens politiske økonomi *mot* studentene og de universitetsansatte? – Nepper».

M.I. legger dette ut slik: »Er lærarar og studentar »snyltarar på merverdien»? spør E, og svarer først »nepper», men rett etter at dei *delvis* er det.

Med unntak av det forbehold jeg har gitt ovenfor, er det *helt entydig* at studentene *som studenter* »finansieres» over merverdien. *Svaret »nepper» – er et svar på et helt annet spørsmål, nemlig spørsmålet om vi ikke var i ferd med å bruke marxismen mot studentenes interesser.* (Noe helt annet er at det arbeid studentene utfører som studenter gjennom tilegnelsen av vitenskapene, øker produktiviteten til det merverdi-produserende arbeidet. Men denne produksjonen av økt produktivitet (produktivkraft) er ikke merverdiproduserende i *utdanningsvesenet*, men øker seinere mulighetene for

merverdi-produksjon i den produktive sektor. I en mer konkret analyse av studentenes stilling må dette forholdet utdypes ytterligere).

Poenget med det utkastet i Kontrast, til en første bestemmelse av studentenes stilling, var å forsøke å komme til et «begrep» (unnskyld idealismen!) om forholdet til arbeiderklassen som er mer nyansert enn bare å subsumere studentene inn under sekkebetegnelsen «folket» og la saken stå med det. M.I. virker nærmest »fornærmet» over at jeg med støtte i Marx har vist at på det økonomiske nivået er det til stede en motsigelse »innenfor folket» som kan få uheldige politiske konsekvenser. En mer fullstendig *klasseanalyse* må også ta inn forholdet mellom arbeiderklassen og studentene på det »ideologiske», kulturelle og politiske nivåene. Men forholdene mellom dem i produksjonen er alltid et grunnleggende forholdet. Og dette er det viktig å få et teoretisk »begrep» om. M.I. derimot oppfatter en tilegnelse av marxismens begreper som »idealisme». Derfor klarer han ikke selv å knytte noen forbindelse mellom begrepene og den politiske praksis. Den teoretiske blir reservert for »intellektuelle og andre med spesiell interesse for teoretiske spørsmål» (»Materialistens» bakside). Den teoretiske kampen utenfor den politiske praksis må jo nettopp være idealisme. På grunn av dette, »forsvinner» det marxistiske begrepet om arbeiderklasse ut av M.I.'s bevissthet, i det arbeiderklassen og

studentene blir ganske enkelt to deler av »folket». »Men utklekking av revolusjonære »begrep» og kjekling mellom sosialistar om »kampens begrensninger» er ikke det vi prioriterer høyere enn folket (studentane) sin interessekamp her og nå». — Vi konstanterer at kampen for marxismen *ikke* er en del av folkets kamp!

Hvorledes tror M.I. og likesinnede at det er mulig å føre fram »folkets kamp» uten en marxistisk teori, uten en breiest mulig spredning av marxismen og sosialistisk bevissthet i »folket»? Skal marxismen forvaltes av »Partiet» alene?. Angår ikke den vitenskapelige sosialismen arbeiderklassen og andre undertrykte deler av folket på en nærmest direkte måte? Er det ikke *alltid* en sentral oppgave for marxist-leninister å spre marxismen-leninismen. — Eller har M.I. og likesinnede funnet ut at Marx' definisjon av produktivt arbeid ikke lenger er brukbar — og at de av den grunn finner å kunne adskille kampen for marxismen fra »folkets» øvrige kamp?

Når M.I. har svart på dette, kan diskusjonen fortsette om å forsøke å konkretisere studentenes klassemessige stilling slik at vi blir i stand til å legge opp til en taktikk og strategi som knytter studentenes kamp sammen med arbeiderklassens.

Kameratslig hilsen
Hans Ebbing

Svar til Ebbing

Det er underleg med Ebbing: han kokar og kokar, sper og krydrar, men suppa er stendig den same — like beisk og uspiseleg. Han leitar fram den eine revolusjonære ingrediensen etter hin, fine fraser og store ord, alt går i gryta. Men resultatet minner meir om såpe enn om mat.

No var det ikkje så ille om det berre var såpekoking Ebbing dreiv. Verre er at det finst borgarleg gift i suppa. La oss granske innhaldet, både for å sjå kva som gjer suppa uetande og for å finne ut om vi har med ein udugeleg kokk eller ein farleg giftblander å gjere.

Sjolv er eg ikkje i tvil om at det siste er rett. I sak etter sak syner Ebbing og KAG same

tendensen: mykje skrammel med marxistisk terminologi i teorien, praktisk-politiske konsekvensar som berre kan gle borgarskapet. Dei er talsmenn for ei splittingsline i folket, drege opp etter heilt underordna motseiingar.

Dette er harde ord, vil sume seie. Ebbing er då i alle fall marxist, noko forvilla, men . . . Ja, er han marxist? Dersom ein ikkje er i stand til å omsette studiar av marxismen til korrekt praksis, dersom ein driv formal-logikk utan tilknytning til røyndar, ja, då er ein i beste fall marxistisk grublar, i verste marxistisk spekulant. Og folk som i konkrete saker konsekvent hamnar på standpunkt som hindrar arbeiderklassen eller

DEBATT

studentane i å finne sine strategiske allierte i kampen mot den sams fienden, dei kallar eg ikkje marxistar, om dei gjer det sjølv aldri så mykje. Det er konklusjonen etter å ha lese KAG/B sine skriftstykkje.

La oss sjå på dei sakene Ebbing dreg fram her og i Kontrast.

Kommunistane i fronten

Om det er synet på frontane eller »parti-konsepsjonen» som einer/skil KAG og Kontrast får dei to partane klara opp sjølv. Vi ventar spent på framhaldet i paradoksopplegget »smale frontar er eigentleg breie, og omvend», og vi vil kalle det eit steg attende dersom SF-arane la opp til ein KAG-praksis på dette feltet. I AKP(m-l) vil vi halde på prinsippet om sameine alle krefter som let seg sameine, og vi vil skarpt avvise tanken om å splitte interessekampen på Universitetet etter ideologiske skiljeliner.

Ebbing veit godt at AKP(m-l) ikkje er prinsipielt mot »sosialisme i masseorganisasjon», men at dette er eit taktisk spørsmål ein må ta stilling til frå gong til gong, med utgangspunkt i konkrete tilhøve i kvar organisasjon eller front. Vi er såleis for sosialisme i LO sin formålsparagraf, ut frå tradisjonane og stoda der. Vi er mot at sosialismen er grunnlaget for einskapen i kampen mot EEC, 30-timarsveke i skulen, matvaremomsen, for å nemne nokre døme. Likeeins trur vi ikkje at kampen for studentane sine velferdskrav vinn sigar dersom vi splitta studentane etter skiljelina sosialistar/borgarar. Berre monopolkapitalen ville tene på det.

Venstrekreftene har gått fram på Universitetet dei siste åra, men sosialistane er framleis i mindretal. Og korleis kan då Ebbing – som ikkje trur dei har hatt vokster – meine at det er rett å krevje av studentar som skal mobiliserast i interessekampen at dei må vere sosialistar for å vere med?

Å ta leiinga i denne kampen og gje han rett retning er oppgåva til kommunistane. Grunnlaget for deira line er sjølv sagt marxismen og ei analyse av dei politiske tilhøva som rår i organisasjonen (fronten). Innafor fronten slåst dei for ei korrekt kamplene, slik at kampen blir retta mot den verkelege fienden. Kommunistane må forklare alle i fronten kvifor lina deira er rett og få fleirtal for den. Kommunistane vil reise folket (arbeidarklassen og mellomlaga) til kamp for egne krav, mot deira sams utbytar (monopolborgarskapet). Og kommunistane vil propagandere for sosialismen, skolere

nye kommunistar, arbeide fram mot revolusjonen.

Banalt? Sagt før? Javisst. Men vi må visst ned på det nivået for å få Ebbing & Co. ned frå skoddeheimen og mystifikasjonane sine.

Fagpolitikken

Så til *fagpolitikken* (fagkritikken; om ein vil). Marxist-leninistane ser han som ei viktig oppgåve. Difor har vi drive – og driv vi – mykje med fagpolitikk på universitetet. Dette arbeidet spenner frå strid for å få marxistiske verk på pensumplanar, over ideologidebatt til vitskapleg arbeid etter parola om å la vitskapen tene folket. (Til no har vi ikkje sett mykje til KAGarar på denne sektoren). Og framleis meiner vi at dei framlegg til fagkritisk arbeid Kjeldstadli kom med i Kontrast 39 var realistiske og bra, og vi vonar på godt samarbeid og mange gode teoretiske kampar med andre sosialistar på desse felta.

Ebbing si *»avdeling for sitatfusj»* talar for seg sjølv. Etter vanleg norsk språkbruk svarar Ebbing »neppe» på ei rad parallelle spørsmål, mellom de spørsmålet om lærarar og studentar »snyltar på merverdien». Men denne gongen nyttar Ebbing i alle fall høvet til å slå fast »helt entydig» at »studentene som studenter 'finansieres' over merverdien». Er det rett? Nei. Universitetsdrift og stipend er rett nok mervardi som kapitalistklassen via staten investerer i produksjon av høgspesialisert arbeidskraft. Men dette er berre ein del av kostnadene. Resten må takast frå foreldra sine løner (omframt for kapitalistane sine born, eit lite mindretal på universitetet), frå forskot på studentane sine framtidige løner (lån) og frå studentane sitt arbeid utanom studia i studietida (svært vanleg i dag, men dette ser Ebbing elegant bort frå og kallar det »noe annet»).

Kapitalen og studentane

Studentane produserer ikkje meirverdi som studentar. Men kapitalistklassa treng å investere i studentane for å utvikle produktivkreftene (forskning, opplæring av arbeidarar). Studentane er ei systemnødvendig belastning på kapitalistane sin profitt, og det er nett for å trygge denne profitten i framtida at dei *må* ha universitet med studentar, lik som dei må ha grunnskule for at folket skal bli så »produktivt» og meirverdiskapande som kapitalen treng det.

Studentane tilhøyrrer ikkje arbeidarklassen, sjølv sagt. Men berre nokre få prosent av dei

Artiklen fortsettes på side 38.

NKP 50 ÅR:

4. november 1923 ble Norges Kommunistiske Parti dannet. Det NKP som i dag feirer 50-års-jubileet er ikke lenger noe kommunistisk parti. I februar i år ble AKP(m-l) stiftet — for å ta opp tråden NKP slapp og skape et parti som kan være et brukbart redskap i kampen for et sosialistisk Norge.

I dette nummeret har vi lagt vekt på å legge fram stoff om hva NKP stod for — før de slapp tråden.

NUMMERET INNEHOLDER OGSÅ ARTIKLER OM:

Kapitalismen i Øst-Europa

Den palestinske revolusjonen

»Venstre«-opportunismens klasseanalyse

Funksjonærene og arbeiderklassen

Abonner på RØDE FANE

Røde Fane er AKP(m-l)s teoretiske tidsskrift. Det kommer med 6 nummer i året, og bringer stoff om partiets politikk, analyser av klasseforholdene i det norske samfunnet, erfaringer fra den norske arbeiderklassens historie, kommentarer til den internasjonale kampen mot imperialismen og monopolkapital, diskusjon om de viktigste spørsmålene for venstresida i Norge i dag. — Abonnement koster kr. 30,00.